



ВІЗАНТИНІСТИКА у Харківському університеті

(середина XIX – початок XXI ст.)

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Міжінституційний сектор візантиністики
Центр українських студій імені Д. І. Багалія
Історичний факультет
Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків
Центральна наукова бібліотека
Українська Асоціація Візантійських Студій

ВІЗАНТИНІСТИКА

у Харківському університеті

(середина XIX – початок XXI ст.)

Бібліографічний покажчик

Харків «Майдан» 2017

УДК 930(477.54) «185/201»:94(100) «03/1453» (01)

ББК 63(4Укр)я1

В 42

*Рекомендовано до друку
Вченою радою історичного факультету
(протокол № 1 від 20.01.2017)*

***Видання здійснене за фінансової та організаційної підтримки
Програми імені Ковальських
Канадського інституту українських студій
Альбертського університету
та Української Асоціації Візантійських Студій***

Рецензенти:

С. І. Лиман – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри туристичного бізнесу Харківського державної академії культури,

О. В. Файда – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету імені Івана Франка.

В 42 Візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – початок XXI ст.) : бібліогр. покажч. / уклад., вступ. ст. М. Є. Домановська, А. М. Домановський ; бібліогр. ред. С. Р. Марченко. – Харків : Майдан, 2017. – 158 с.
ISBN 978-966-372-669-4.

Бібліографічний покажчик містить бібліографію наукового доробку викладачів, співробітників і випускників Харківського університету в галузі візантиністики від середини XIX до початку XXI ст.

Видання може бути корисним науковцям – історикам, археологам, мистецтвознавцям, історіографам, фахівцям з історії науки, а також усім, хто цікавиться питаннями візантиністики.

На обкладинці використано фрагмент візантійської мозаїки VI ст.
з м. Гадрумет, Північна Африка (сучасне м. Сус, Туніс)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017

© Домановська М. Є., Домановський А. М., уклад., 2017

© Марченко С. Р., бібліогр. ред., 2017

ISBN 978-966-372-669-4

А. М. Домановський, М. Є. Домановська

**ДВА СТОЛІТТЯ СПІВУ НА ЗОЛОТІЙ ГІЛЦІ ВІЗАНТІЇ:
ВІЗАНТІЙСЬКІ СТУДІЇ
У ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
(від ХІХ до ХХІ століття)**

Утративши колись природну плоть,
Не втілюся ніяк вже на землі
Інакше, ніж з емалі й позолот,
Виковує що грецький ювелір,
Щоб імператора збудить, як зсутеніє;
Або ж на гілці золотій співати
Вельможам і панянкам Візантії
Все, що минуло, є, чи буде наставати.

Вільям Батлер Єйтс.

Плавання до Візантії

(переклад Андрія Домановського)

Природную свою утратив плоть,
Не воплотиться мне в иную вещь,
Чем ту, что из эмали, позолот
Аргир искусный выковал себе,
Чтоб василевсов сон стеречь в скинии;
Или на ветви золотой воспеть
Динатам и деспинам Византии
Всё что минуло, есть и будет впредь.

Уильям Батлер Йейтс.

Плавание в Византию

(перевод А. Н. Домановского)

Усталеним і добре відомим є порівняння зацікавленого Візантією читача-інтелектуала із образом мандрівника-мореплавця, який, долаючи морські простори, прибуває до омріяної казкової країни, а потім відпливає з неї у супроводі грайливих дельфінів, збентежений і розчарований її справжньою

малопривабливою сутністю. Це уподібнення закріплено у європейській культурі завдяки знаменитим поезіям Вільяма Батлера Єйтса «Плавання до Візантії» та «Візантія». Образи плавання до і з Візантії відомі нині навіть тим, хто не надто знається як на творчості В. Б. Єйтса, так і на візантійській історії. Натомість інші, не менш яскраві зіставлення і паралелі зі згаданих творів поета, засновані, до того ж, на глибокому ґрунтовному знанні візантійських реалій, є надбанням суттєво вужчого кола поціновувачів як єйтсової поезії, так і ромейської цивілізації.

Однією із менш запотребуваних яскравих метафор є уособлення і втілення ліричного героя у витворі візантійського ювеліра – прикрашеному коштовними каменями механічному птахові, який співає про «все, що минуло, є, чи буде наставати» на золотій гілці штучного дерева біля трону василевса, «щоб імператора збудить». Цей образ не лише вкотре засвідчує добру поетову обізнаність з деталями будови візантійського всесвіту, але й дозволяє побачити за натхненням до самозабуття пташиним співом біля імператорського трону ретельну повсякденну дослідницьку працю численних науковців-візантиністів, що обсіли гілки розлого дерева світового візантинознавства.

Візантиністика має безліч відгалужень, що відходять від основного стовбура. Одні з них формують тематичні пагони, інші – гілки національних шкіл. Окремими паростками є наукові осередки, згуртовані довкола дослідницьких та навчальних закладів – академічних інститутів, організацій, університетів. І вже саме їх обсідають окремі науковці, кожен з яких співає свою наукову пісню відповідно до власного хисту, вподобань і зацікавлень, саме так, як це робили, за описом Ліутпранда Кремонського, механічні бронзові позолочені птахи різних порід на дереві перед імператорським тронем – кожен з них співав власним голосом, притаманним його пташиній природі.

Одним із таких центрів регіональної інституціоналізації візантиністичних досліджень в Україні вже понад двісті років є Харківський університет, який за розмаїттям візантійських студій не поступається університетам Одеси, Києва, Юр'єва (Дерпта), Казані. У термінологічному контексті видається логічним дотримуватися сучасної традиції визначення «науки про

Візантію» як «візантиністики», «візантинознавства», «візантинології», що вивчає історію та культуру Візантійської імперії. До візантинознавчих студій та навчальних курсів слід долучати не лише присвячені суто Візантії, а й суміжні, в яких предметом уваги є середньовічна історія південних слов'ян, російська історія, церковна історія, історія права.

Витоки харківської університетської візантиністики сягають початку XIX ст., коли наука у новоствореному Харківському університеті лише робила перші кроки. Першим прикладом візантійських студій можна вважати працю професора юриспруденції І. Ф. Тимковського (1772/73–1853) «Порівняння Юстиніанових законів з російськими» (1808 р.), яка, на жаль, не збереглася до наших днів. Втім, цей твір впродовж чотирьох наступних десятиліть залишався чи не єдиним прикладом звернення харківських науковців до візантійської проблематики.

Першим періодом розквіту харківської візантиністики є середина – третя чверть XIX ст. В цей час в університеті з'являються дослідження, які можна розділити на дві великі групи: 1) історія візантійсько-слов'янських зв'язків і 2) політична та церковна історія Візантії.

Першу групу робіт відкриває магістерська робота М. О. Лавровського (1825–1899) «О византийском элементе в языке договоров русских с греками» (1853 р.), яка є блискучим філологічним дослідженням текстів договорів, що дозволило досліднику переконливо довести визначальний візантійський вплив на форму і зміст угод, які вийшли з імперського відомства логофета дрома і були початково укладені середньогрецькою мовою. Висновки М. О. Лавровського не втратили свого наукового значення до сьогодні, і відомі дослідники Я. Малінгуді, М. В. Бібіков, К. Цукерман, О. О. Гіппіус та інші продовжують працювати над завданнями, вперше окресленими саме М. О. Лавровським. На сьогодні точний переклад русько-візантійських договорів грецькою мовою і, відповідно, тлумачення їхніх умов продовжує залишатися для сучасної науки не менш актуальним, ніж понад 150 років тому.

В історичному ракурсі розглядає візантійсько-слов'янські (переважно візантійсько-болгарські) відносини М. С. Дринов (1838–1906). Головною його працею у цій царині стала докторська

дисертація «Южные славяне и Византия в X в.» (1876 р.). Певна антивізантійська спрямованість поглядів дослідника не завадила йому, втім, дійти низки висновків, які поділяють сучасні історики. Зокрема, не викликає сумнівів, що болгари бачили в образі Візантії як головного військово-політичного ворога, так і, рівночасно, зразок для наслідування і воліли дотримуватися в розбудові своєї державності візантійського зразка. Отже, М. С. Дринов рівною мірою є одним з найголовніших фундаторів як харківської болгаристики, так і візантиністики.

До другої групи досліджень належать роботи помітного науковця того часу, фахівця як з всесвітньої, так і російської історії, професора Харківського університету О. П. Зерніна (1821–1866) «Император Василий I Македонянин» (1854), «Жизнь и литературные труды императора Константина Багрянородного» (1858), «Очерк жизни Константинопольского патриарха Фотия» (1858) і нарис професора кафедри всесвітньої історії В. К. Надлера (1840–1894) «Юстиниан и партии цирка в Византии» (1876). Роботи двох істориків об'єднувала переважна увага до внутрішньої історії Візантійської імперії, послідовний захист «візантинізму» і, почасти, апологія візантійської цивілізації. Церковну історію Візантії досліджував А. С. Лебедев (1833–1910), який у 1870-х рр. опублікував кілька нарисів, а також викладав навчальні курси.

Питання візантиністики також були різною мірою присутні в творчості медієвістів – істориків західноєвропейського середньовіччя та викладачів кафедри російської історії. Так, значне коло проблем політичної історії Візантії висвітлювалося в загальних лекційних курсах з історії середніх віків, зокрема, в курсах всесвітньої історії М. Н. Петрова (1826–1887) та В. К. Надлера (1840–1894). Російську історію, в якій візантійська тематика була присутня у контексті історії Київської Русі, викладали В. К. Надлер та Д. І. Багалій (1857–1932). Загальний обсяг дисциплін, що знайомили студентів з візантійською історією, культурою, літературою, юриспруденцією, складав близько половини від усіх навчальних курсів для майбутніх істориків та філологів, і близько чверті – для юристів. На початку XX ст. візантинознавчу складову передбачали близько двадцяти навчальних

курсів історико-філологічного факультету і не менше п'яти юридичного факультету.

Однак спеціальної підготовки фахівців-візантиністів у Харківському університеті того часу не здійснювалося. Про це свідчить той факт, що кілька відомих візантиністів, які працювали в Харкові наприкінці XIX – на початку XX ст., здобули освіту в інших вищих навчальних закладах Російської імперії: у Новоросійському університеті (Одеса) (Є. К. Редін (1863–1908)), Петербурзькому університеті (Ф. І. Шміт (1877–1937)), Ніжинському історико-філологічному інституті (В. І. Савва (1865–1920) та Є. О. Черноусов (1869–?)).

У працях згаданих науковців продовжується вивчення слов'яно-візантійських відносин, політичної історії Візантійської імперії, втім, також з'являються нові напрями: 1) вивчення мистецтва і культури Візантії і країн візантійського кола впливу; 2) дослідження соціально-економічної історії імперії.

Фундатором першого з напрямів був Є. К. Редін, знаний фахівець з історії візантійського мистецтва, учень Н. П. Кондакова, який у харківський період своєї діяльності (1893–1908) працював над фундаментальною докторською дисертацією «Христианская топография Козьмы Индикоплова по греческим и русским спискам». Розкішно ілюстрована монографія вийшла друком лише 1916 р., після смерті дослідника, і була підготовлена його другом і колегою Д. В. Айналовим. Гідним наступником і продовжувачем справи Є. К. Редіна у вивченні візантійського мистецтва став Ф. І. Шміт, який очолював у 1912–1920 рр. кафедру теорії та історії мистецтв Харківського університету.

Проблеми культурного та ідеологічного впливу Візантії на Русь вивчав В. І. Савва, приват-доцент кафедри російської історії, який 1902 р. захистив магістерську дисертацію «Московские цари и византийские василевсы: К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей».

Широке коло питань візантійської історії досліджував Є. О. Черноусов, який працював у Харківському університеті впродовж 1906–1918 рр. Серед його наукових зацікавлень – візантійські культурні, політичні та правові феномени, соціально-економічна історія імперії.

Найважливішою тенденцією розвитку харківської візантиністики цього періоду стало викладання загальних і спеціальних курсів з історії Візантії, студіювання давньогрецької та латинської мов, що заклало підвалини підготовки фахівців-візантиністів. Так, наприклад, Є. О. Черноусов проводив практичні заняття з вивчення пам'яток візантійського законодавства зі студентами старших курсів. Свідченням завершення процесу дисциплінації візантиністики як предмету викладання для майбутніх істориків у Харківському університеті стало читання курсу «Історії Візантії» Є. О. Черноусовим (1912–1917 рр.), який передбачав дві години лекцій і дві години практичних занять, присвячених перекладам і тлумаченню візантійських хронік і законодавчих пам'яток.

Інтенсивність та ефективність курсу ілюструється тим, що один зі студентів, В. Зіборовській, здійснив перший переклад російською мовою Книги Епарха, доповнивши його підрядковими примітками і коментарями, а також підготував ґрунтовну наукову розвідку «Время происхождения Книги Эпарха». У планах В. Зіборовського була публікація свого доробку, проте на заваді стали слушні зауваження відомого фахівця з візантійського права В. М. Бенешевича. Втім, попри критику і студентський рівень роботи, яка, на жаль, так і не була у подальшому доопрацьована та опублікована, В. Зіборовський залишився єдиним учнем Є. О. Черноусова, про якого збереглися відомості.

Високий рівень розвитку харківської візантиністики в перші два десятиліття ХХ ст. не залишився непоміченим з боку провідних російських візантиністів того часу. Відомий лист О. О. Васильєва до Ф. І. Успенського (1915 р.), в якому йшлося про можливість заснування спеціалізованих візантиністичних кафедр у провідних університетах імперії. У ньому поряд з Петроградом, Києвом, Одесою, Юр'євом, Казанню було згадано також Харків, де, на думку О. О. Васильєва, справу організації кафедри візантиністики міг налагодити Є. О. Черноусов з допомогою Ф. І. Шміта. «Якщо ж кафедри дійсно будуть засновані, – зазначалося у листі, – то учні, я переконаний, знайдуться, в цьому не може бути сумніву. В добрий час!». На превеликий жаль, оптимістичним прогнозам О. О. Васильєва не судилося збутися,

і часи революції та громадянської війни, що завершилися приходом до влади більшовиків, виявилися для вітчизняної візантиністики далеко не добрими.

У Харкові, як у дзеркалі, відображалися і повторювалися всі події, що відбувалися у науці в перші роки радянської влади. Як писав Г. Н. Лозовик, який намагався в 1920-ті – на початку 1930-х рр. створити і легітимізувати в очах правлячого режиму українську марксистську візантиністику, «в ідеологів Жовтневої революції у будь-якому разі не було підстав виявити особливу увагу до цієї галузі знань. Швидше навпаки: шанувальники шапки Мономаха і спадщини Палеологів повинні були мати в очах борців за Жовтень дещо підозрілий вигляд, повинні були пахнути історичним сміттям Четві-Мінеї і Домострою, якщо не гірше».

Після від'їзду з Харкова Ф. І. Шміта і Є. О. Черноусова та реорганізації Харківського університету в Харківський Інститут народної освіти, що призвело до ліквідації системи класичної університетської освіти, спеціальні візантинознавчі студії у Харкові надовго припинилися. У 1920-ті рр. лише В. П. Бузескул (1858–1931), який у той час очолював науково-дослідну кафедру всесвітньої історії (пізніше – кафедра європейської культури), звертався в своїх дослідженнях до візантиністики в історіографічному контексті, вивчаючи історію історичної науки в Російській імперії. Найбільш значною його статтею з історії візантинознавства в цей період став науково-біографічний нарис «Общий очерк научной деятельности Ф. И. Успенского», опублікований в збірнику пам'яті науковця (1929 г.).

Показовою, втім, є доля і цього нового, історіографічного напрямку харківської візантиністики. З приводу згаданого нарису про Ф. І. Успенського в приватному листі до С. А. Жебельова В. П. Бузескул писав: «Через «Пам'ятку» чекаю неприємностей. Тепер про Візантію і візантиніста говорити незручно». Правота слів вченого підтвердилася долею його останнього монографічного дослідження. Після видання перших двох томів праці «Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX в.», присвячених переважно історії антикознавства і медієвістики, В. П. Бузескула спіткала цілковита неможливість надрукувати останній, третій том, в якому йшлося

про історію російської візантиністики та славістики. Він був надрукований лише 2008 р. у фундаментальному виданні, підготовленому І. В. Тункіною. 2009 р. у «Болховитіновському щорічнику 2008» А. М. Чередниченко опублікувала скорочений варіант («выжимку») з цієї книги В. П. Бузескула, яку під назвою «Виучування історії Близького Сходу в Росії» було включено до складу неопублікованої збірки «Україна і Схід», матеріали якої на сьогодні зберігаються у десятому академічному фонді в Інституті рукопису Наукової бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Відновлення Харківського університету в 1933 р. не привело до відродження візантиністичних досліджень. Того ж року була ліквідована остання академічна структура в Україні, яка займалася візантійськими студіями – Комісія з вивчення Близького Сходу і Візантії (Близькосхідна комісія). Було цілком закономірно, що радянська влада, яка мала власні ідеологічні упередження і підозри щодо візантинознавства, не підтримала несміливі спроби відновлення візантиністики в Харкові. Про те, що вони мали місце, свідчить вже згаданий намір В. Зіборовського видати 1936 р. у Москві свій переклад Книги епарха і статтю про цю пам'ятку.

На користь цього свідчить також розпочатий харківським антикознавцем А. С. Коцеваловим (1892–1960) опис грецьких рукописів, що зберігаються в науковій бібліотеці Харківського університету (1941). Ймовірно, з цього питання він співпрацював з М. А. Шангіним, надавши йому необхідні відомості про рукопис поеми Арата «Явища» із зібрання Харківського університету. Надана інформація увійшла до 12-го тому «Каталога греческих астрономических рукописей» із зібрань бібліотек СРСР.

Відродження візантинознавства у РСФРР, що почалося в середині 1940-х рр., майже не позначилося на ситуації в Україні в цілому і у Харківському університеті зокрема. Фахівців з візантиністики, починаючи з повоєнного періоду і до середини 1980-х – початку 1990-х рр., у Харкові не було. Лише зрідка проблеми візантиністики порушувалися харківськими істориками як дотичні до їхніх основних спеціальних досліджень.

У контексті наближення харківських науковців до візантиністичної тематики можна виділити два напрями: 1) історіографічний та 2) антикознавчо-археологічний.

В історіографічному плані традиції вивчення вітчизняної візантиністики, започатковані В. П. Бузескулом, продовжив фахівець з історії слов'янознавства А. І. Мітряєв (1922–1998). Досліджуючи історіографію історії середньовічних слов'ян, він звертався у своїх студіях до візантійських сюжетів, результатом чого стало створення кількох праць з історії української візантиністики. Особливо важливими серед них є стаття, присвячена вивченню середньовічної історії зарубіжних слов'ян і Візантії у наукових установах УРСР в 1920-ті рр., а також науково-біографічний нарис, присвячений вже згадуваному Г. Н. Лозовику. У 1990-ті – 2000-ті рр. своє остаточного оформлення цей напрям еволюції харківської візантиністики набув у наукових студіях учня А. І. Мітряєва С. І. Лимана, який присвятив історії візантиністики на території українських губерній Російської імперії серію ґрунтовних статей (як у співавторстві з С. Б. Сорочаном, так і одноосібно), частину кандидатської і розділ у своїй докторській дисертації та монографії з історії розвитку дореволюційної медієвістики в Україні (1804–1917 рр.). Останніми роками до вивчення історії візантиністики у Харківському університеті у XIX – на початку XX ст. звернулася М. Є. Домановська, захистивши кандидатську дисертацію «Візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – початок XX ст.)» (2015).

Вирішальним, втім, став другий із зазначених напрямів, умовно названий антикознавчо-археологічним. Саме в його рамках до сюжетів з ранньовізантійської історії, передусім на матеріалах археологічних розкопок Херсонеса Таврійського звертався в своїх дослідженнях провідний харківський фахівець з античної археології В. І. Кадеєв і його учні. Серед них перш за все слід назвати С. Б. Сорочана, який у кандидатській дисертації та у виданій за її мотивами у співавторстві з В. І. Кадеєвим монографії «Экономические связи античных городов Северного Причерноморья в I в. до н. э. – V в. н. э.» (1989) звернувся до дослідження ранньовізантійських сюжетів з історії торгівлі Херсонеса.

Результатом остаточного переходу С. Б. Сорочана від античної до візантійської тематики стала публікація серії статей з історії візантійської торгівлі доби раннього середньовіччя і монографії «Византия IV–IX веков: этюды рынка. Структура

механізмів обмєна» (1998, 2001), які стали основою для докторської дисертації. Дослідження професора С. Б. Сорочана заклали підвалини відродження у Харкові на якісно новому рівні соціально-економічного напрямку вивчення історії Візантії, перерваного на початку 1920-х рр. В останні два десятиліття цей напрям візантійських студій став предметом наукової діяльності учнів та послідовників С. Б. Сорочана, які захистили кандидатські дисертації – К. Ю. Бардоли («Система налогообложения в Византии в IV–IX вв.», 2003), А. М. Домановського («Государственный контроль и регулирование торговли в Византии IV–IX вв.», 2007), К. С. Сорочан («Продовольствие, сырье и ремесленная продукция в Византии IV–IX вв.: профессиональная специализация в производстве и торговле», 2015).

Поряд зі студіями з історії візантійської економіки С. Б. Сорочан продовжив археологічні та історичні дослідження Херсонеса, концентруючи увагу на візантійському періоді історії міста. Результатом багаторічних розкопок на території «цитаделі» Херсонеса стала серія статей і підсумкова узагальнююча монографія «Византийский Херсон (вторая половина VI – первая половина X вв.). Очерки истории и культуры» (2005, 2013). Ці роботи дослідника стали основою зародження ще одного напрямку сучасної харківської візантиністики – всебічного вивчення візантійського Херсона, який також представлений дисертаційними дослідженнями його учнів – О. В. Латишевої («Христианская церковь и религиозная жизнь в византийском Херсоне (VI–X вв.)», 2009), М. В. Фоміна («Погребальная традиция и обряд в византийском Херсоне (VI–X вв.)», 2010), О. О. Роменського («Русь во внешней политике Византии в последней четверти X в.», 2015).

Проблеми візантиністики також стали предметом уваги харківських науковців, які досліджували проблеми історії та археології Хазарського каганату. Фундаторами цього напрямку в університеті став доктор історичних наук, професор кафедри джерелознавства, археології та спеціальних історичних дисциплін В. К. Міхєєв (1937–2008) та його учень, доктор історичних наук, професор Харківської державної академії культури О. О. Тортика (1967–2015). Докторська дисертація останнього, присвячена історії алано-болгарського населення північно-захід-

ної Хазарії в етносоціальному та геополітичному просторі Східної Європи, містить значний матеріал з історії візантійсько-хазарських взаємин (див. його монографію «Северо-Западная Хазария в контексте истории Восточной Европы: вторая половина VII – третья четверть X вв.», 2006). Зазначимо, що С. Б. Сорочан виступив науковим консультантом під час підготовки докторських дисертацій О. О. Тортики та С. І. Лимана, які є випускниками Харківського університету і продовжили студії з візантійської тематики, працюючи в Харківській державній академії культури.

Отже, епіцентром відродження візантиністики у Харкові стала кафедра історії стародавнього світу і середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, яку нині очолює проф. С. Б. Сорочан. Навколо неї об'єдналися харківські дослідники з інших наукових центрів, які беруть участь у семінарах, конференціях, круглих столах, відкритих лекціях, друкуються у наукових виданнях кафедри. З таких дослідників слід згадати доцента Харківського фармацевтичного університету Р. І. Філіпенка, автора кандидатської дисертації «Жизнь, общественная деятельность и научно-историческое наследие профессора Харьковского университета Е. К. Редина (1863–1908)» (2004). Студії науковця належать до історіографічного та мистецтвознавчого напрямку харківської візантиністики.

Викладач Харківської академії дизайну Ю. Г. Матвеева є знаним фахівцем з візантійської іконографії (кандидатська дисертація «Эволюция византийской традиции в иконографии литургического шитья позднего средневековья», 2008) та візантійського мистецтва. Таким чином, поза межами Харківського університету продовжується відродження мистецтвознавчого напрямку харківської візантиністики, традиції якого були започатковані Є. К. Редіним та Ф. І. Шмітом. У стінах Харківського університету діяльність згаданих фундаторів харківської мистецтвознавчої школи продовжує досліджувати доцент кафедри джерелознавства, археології та спеціальних історичних дисциплін О. Г. Павлова.

Учень С. Б. Сорочана викладач Харківської духовної семінарії П. Є. Михаліцин виступив фундатором ще одного напрямку візантійських студій у Харкові, який умовно можна визначити як літературно-богословський. Він є автором серії статей та канди-

датської дисертації «Страждущий Христос»: «Литературное наследие Григория Назианзина как ранневизантийский культурно-исторический феномен (по материалам трагедии «Страждущий Христос»)», 2012.

Завдяки активному співробітництву харківських дослідників з колегами-візантиністами з інших наукових центрів України (Львів, Одеса, Київ, Чернівці, Кропивницький, Севастополь, Сімферополь, Судак, Керч) регулярно стала робота секції історії Візантії (у поєднанні з історією середньовічних слов'ян, кочовиків чи генуезьких колоній в Криму) на традиційних від середини 1990-х рр. історико-археологічних конференціях, ініціатором яких є Харківське історико-археологічне товариство.

Успішною стала також робота секцій та круглих столів з візантиністики у межах Дриновських читань, які проводяться Центром болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова. На основі досвіду попередніх зібрань (2006 та 2007 рр.) 1 червня 2010 р. кафедра історії стародавнього світу та середніх віків провела у Харкові I Міжнародний симпозіум «Номо Byzantinus среди идей и вещей», до якого були залучені дослідники з різних міст України, Росії, Білорусі, Болгарії.

Провідними харківськими науковими виданнями, які містять вагомі блоки статей з візантиністики, у середині 1990-х – 2000-х рр. стали «Древности. Харьковский историко-археологический ежегодник», «Дриновський збірник», «Хазарський альманах». Всі вони є виданнями високого рівня і є знаними серед фахівців-візантиністів.

Результатом співпраці з Харківською та Богодухівською митрополією Української Православної Церкви (митрополит Харківський і Богодухівський о. Онуфрій (О. В. Легкий)) щорічно з 2012 р. публікується часопис «Нартекс. Byzantina Ucrainensia». Вагомою є робота організованого кафедрою історії стародавнього світу та середніх віків під керівництвом С. Б. Сорочана та Харківською духовною семінарією (настоятель архімандрит о. Володимир (В. В. Швець), на базі Свято-Пантелеймонівського храму (настоятель архімандрит Миколай (М. В. Терновецький)) елліно-візантійського лекторія «Візантійська мозаїка». У лекторії щомісяця проводяться науково-популярні лекції з проблем

візантійської історії та культури, християнського богослов'я. Результатом роботи лекторія є видання збірок публічних лекцій «Византийская мозаика».

Помітним і популярним проектом харківських візантиністів став сайт «Василевс. Українська візантиністика» (<https://byzantina.wordpress.com>) (ініціатор створення і головний редактор доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків А. М. Домановський)

Таким чином, на сьогоднішній день можна впевнено стверджувати становлення у межах Харківського університету і, ширше, у Харкові, самостійної регіональної наукової візантиністичної школи та осередку, об'єднаного різнобічними вертикальними та горизонтальними зв'язками різного типу та природи, але незмінно високої інтенсивності й результативності. З огляду на це цілком закономірно саме у Харкові 2016 р. визріла ініціатива створення громадської організації «Українська Асоціація Візантійських Студій» (УАВС), ініціаторами і первинними засновниками якої виступили викладачі кафедри історії стародавнього світу та середніх віків С. Б. Сорочан, К. Ю. Бардола, А. М. Домановський. Асоціацію створено з метою розвитку зв'язків між професійними дослідниками, студентами та аматорами України, чий наукові інтереси так чи інакше стосуються історії Візантії. Вона має сприяти науковим дослідженням у сфері візантиністики та сприяти популяризації наукових знань з візантійської історії, культури, мистецтва у суспільстві.

Птахи із єйтсової поезії співають серед розлогого золотого віття дерева візантійського Всесвіту. Науковці світу вивчають Візантію, еднаючись у розгалужену міжнародну спільноту колег-візантиністів. Два століття наукових студій дослідників харківської гілки цієї спільноти представлено у пропонованому увазі читача покажчику, який не лише слугує довідковим виданням, але й дозволяє скласти уявлення про внесок науковців Харківського університету до суголосної симфонії світового знання про Візантію.

И чудо, птица иль из золота творенье
Скорее чудо, птица чем иль рук творенье,
Сев в свете звезд на золотую ветвь
Горластое, как петухи Аида,
Чтобы луной ожесточась воспеть
Во славу неизменного металла
Как птицы, так и лепестков платана –
Всю сложность крови иль во прахе смерть.

Уильям Батлер Йейтс. Византия
(перевод А. Н. Домановского)

О чудо, птах чи з золота творіння,
І диво швидше, аніж птах чи рук творіння,
Посаджене на віть у променях зірок,
Бучне й крикливе, мов півні Аїда,
Чи місяцем дратоване з гілок
Метал незмінний гучно прославля
Як птаха, так і дерева гілля,
Й всю ницість бруду, де в крові пісок.

Вільям Батлер Єйтс. Візантія
(переклад Андрія Домановського)

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ З ІСТОРІЇ ВІЗАНТИНІСТИКИ У ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

1. Митряєв А. І. Дослідження в наукових установах УРСР 20-х років середньовічної історії зарубіжних слов'ян і Візантії / А. І. Митряєв // ВХУ. – 1975. – № 118 : Історія. – Вип. 9. – С. 32–44.
2. Митряєв А. І. Медієвістика в Харківському університеті / А. І. Митряєв, Ю. А. Голубкин, С. І. Лиман // ВХУ. – 1991. – № 357 : Историческая наука в Харьковском университете : (К 185-летию ХГУ). – Вип. 24. – С. 69–83.
3. Сорочан С. Б. Византинистика в Харьковском университете (40-е гг. XIX в. – 1917 г.) / С. Б. Сорочан, Ю. В. Федоров // Материалы и тез. науч. конф., посвящ. 30-летию кафедры историографии, источниковедения и археологии ХГУ (II Астаховские чтения), 1–2 нояб. 1994 г. – Харьков, 1994. – С. 58–59.
4. Лиман С. І. З історії німецької діаспори в Харкові у XIX столітті: професор Харківського університету Василь Карлович Надлер (1840–1894) / С. І. Лиман // Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків, 1999. – Вип. 2. – С. 131–146.
5. Домановський А. Н. О рукописи Е. А. Черноусова «Партии ипподрома в Константинополе» [Електронний ресурс] / А. Н. Домановський // Тезисы конф. «Ломоносов–2001», Москва, 19–20 апр. 2001 г. – Режим доступа : <http://www.hist.msu.ru/Science/Conf/lomweb01/domanov1.htm>.
6. Домановський А. М. Сторінка з історії харківської візантиністики (про спробу перекладу «Книги Епарха» в Харківському університеті) / А. М. Домановський // Харківський історіографічний збірник. – Харків, 2002. – Вип. 5 : Проблеми періодизації історії та історіографічного процесу. – С. 101–106.
7. Лиман С. І. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1804–1874 гг. / С. І. Лиман,

- С. Б. Сорочан // *Stratum Plus. Культурная антропология и археология.* – 2005. – № 5 : (2003–2004) : Мастера средневековья. – С. 500–523.
8. Лиман С. И. Византийская империя в трудах историков Харьковского университета (1804–1885 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Схід. світ.* – 2006. – № 1. – С. 91–106.
9. Лиман С. И. Візантія і Русь у працях істориків українських земель Російської імперії у 1804–1874 рр. / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Слов'янські обрії : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського, Укр. комітет славістів.* – Київ, 2006. – Вип. 1. – С. 474–478.
10. Лиман С. И. История изучения Византии в южных губерниях Российской империи (1804–1874 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Вестн. Православ. Свято-Тихонов. гуманит. ун-та. Сер. 2 : История. История Русской Православной Церкви.* – Москва, 2006. – Вып. 4 (21). – С. 7–52.
11. Лиман С. И. Харьковская школа Кирилло-Мефодияны / С. И. Лиман // *ДЗ.* – 2007. – Т. 1. – С. 230–239.
12. Лиман С. И. Византийское государство и императрица Феодора в оценках историков 50–70-х гг. XIX в. : (Р. В. Орбинский и В. К. Надлер) / С. И. Лиман // *Людина, культура, техніка в новому тисячолітті : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 24–25 квіт. 2007 р.* – Харків, 2007. – С. 53–54.
13. Лиман С. И. Харьковская школа Кирилло-Мефодияны / С. И. Лиман // *ДЗ.* – 2007. – Т. 1. – С. 230–239.
14. Лиман С. И. Харьковский период научно-педагогической деятельности Александра Петровича Зернина (1821–1866) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *ВХУ.* – 2007. – № 762 : Історія. – Вип. 39. – С. 239–251.
15. Лиман С. И. Деятельность императора Юстиниана I в оценках исследователей украинских земель Российской империи (1804–1885 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Власть, общество и Церковь в Византии : сб. науч. ст. / отв. ред. С. Н. Малахов.* – Армавир, 2007. – С. 239–257.
16. Домановський А. М. Українська візантиністика в Харківському університеті / А. М. Домановський, М. В. Пархоменко // *Іст. журн.* – 2008. – № 2. – С. 115–121.

17. Сорочан С. Б. Византистика в трудах ученых Харьковского университета (1804–1917 гг.) / С. Б. Сорочан, С. И. Лиман // ДЗ. – 2008. – Т. 2. – С. 51–68.
18. Сорочан С. Б. О результатах работы экспедиции Харьковского университета в «цитадели» Херсонеса в 1996–2007 гг. / С. Б. Сорочан // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VI Междунар. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения акад. В. П. Бузескула, г. Харьков, 10–11 окт. 2008 г. – Харьков, 2008. – С. 89–90.
19. Філіппенко Р. І. Є. К. Редін – професор Харківського університету / Р. І. Філіппенко, С. М. Куделко. – Харків, 2008. – 228 с.
20. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.) / С. И. Лиман. – Харьков, 2009. – 484 с.
21. Сорочан С. Б. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1874–1885 гг. / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Stratum Plus. Культурная антропология и археология. – 2009. – № 5 : (2005–2009) : Русское время. – С. 500–523.
22. Домановская М. Е. Понятие «византизм» в научном наследии В. К. Надлера / М. Е. Домановская // XIX Всерос. науч. сессия византистов «Российское византиноведение: Традиции и перспективы» (Москва, 27–29 янв. 2011 г.) : тез. докл. – Москва, 2011. – С. 84–87.
23. Домановский А. Н. Диссертации по византистике, защищенные в Украине в 2007–2009 гг. : (крат. обзор) / А. Н. Домановский // Мир Византии. Проблемы истории Церкви, армии и общества : сб. науч. ст. / отв. ред. Н. Д. Барабанов, С. Н. Малахов. – Армавир ; Волгоград, 2011. – С. 220–267.
24. Домановский А. Н. Международный симпозиум «Номо Byzantinus среди идей и вещей» (Харьков, 1 июля 2010 г.) / А. Н. Домановский, О. В. Файда // Древности, 2011. – Харьков, 2011. – Вып. 10. – С. 390–398.
25. Домановский А. Н. Правление Анастасия I Дикора (491–518) в цикле статей Е. А. Черноусова (1865–?) / А. Н. Домановский // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес.

- нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2011. – Вып. 9 : Материалы Междунар. конф. и IX чтений памяти проф. П. О. Карышковского, 11–13 марта 2011 г., Одесса. – С. 142–147.
26. Домановська М. Є. Василь Карлович Надлер як візантиніст / М. Є. Домановська // ВХУ. – 2011. – № 939 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 14. – С. 39–49.
27. Домановський А. М. Міжнародний симпозіум «Номо Byzantini-
pus серед ідей та речей» / А. М. Домановський, О. В. Файда // Укр. іст. журн. – 2011. – № 1. – С. 222–228.
28. Домановський А. М. Проблеми візантиністики у дисертаційних дослідженнях, захищених в Україні у 2007–2009 рр. / А. М. Домановський // ВХУ. – 2011. – № 939 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 14. – С. 70–90.
29. Сорочан С. Б. Харьковская византистика: истоки, история, перспективы / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Российское византиноведение: традиции и перспективы : тез. докл. XIX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 27–29 янв. 2011 г. – Москва, 2011. – С. 90–96.
30. Домановська М. Є. Візантиністика в навчальних курсах історико-філологічного факультету Харківського університету (друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Є. Домановська // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту. – 2012. – Вип. 106 : Сер. : Іст. науки. – № 9. – С. 3–8.
31. Домановська М. Єгор Кузьмич Редін – перший харківський дослідник Херсонеса Таврійського (до питання про участь у підготовці видання «Пам'ятки Християнського Херсонеса») / М. Домановська, Г. Штан // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / відп. ред. П. С. Сохань ; упоряд. Д. С. Гордієнко, В. В. Корнієнко. – Київ, 2012. – Вип. 2 : Збірка наук. пр. присвячена 150-літтю з дня народження Дмитра Власовича Айналова. 1862–1939 рр. – С. 198–203.
32. Домановська М. Є. М. С. Дринов про Русь і Візантію як ворогів Болгарії у X ст. / М. Є. Домановська // Наукові записки : зб. пр. молодих вчених та аспірантів / Ін-т укр. археографії

- та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Київ, 2012. – Т. 25. – С. 26–38.
33. *Домановський А. М.* Відтворення віртуальної Візантії, або Василевс. «De administrando «Візантійською цивілізацією» засобами Інтернету» / А. М. Домановський // *Метод. вісн. іст. ф-ту Харк. ун-ту ім. В. Н. Каразіна.* – 2012. – № 10. – С. 7–19.
34. *Домановський А. М.* Проблеми візантиністики в дисертаційних дослідженнях, захищених в Україні у 2009–2011 рр. / А. М. Домановський, М. Є. Домановська // *ВХУ.* – 2012. – № 1006 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 15. – С. 109–140.
35. *Сорочан С. Б.* Об итогах исследований «цитадели» Херсонеса Таврического археологической экспедицией Харьковского национального университета В. Н. Каразина / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // *Охрана культурного наследия: проблемы и перспективы : тез. докл. и сообщ. междунар. науч. конф., г. Севастополь, 30 сент. – 5 окт. 2012 г. – Севастополь, 2012.* – С. 92–94.
36. *Сорочан С. Б.* Харьковская экспедиция в Херсонесе, или Тридцать лет спустя / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // *Древности, 2012.* – Харьков, 2012. – Вып. 11. – С. 297–306.
37. *Филиппенко Р. И.* Е. К. Редин – историк византийского искусства / Р. И. Филиппенко // *ДЗ.* – 2012. – Т. 5. – С. 240–245.
38. *Домановская М. Е.* XII Археологический съезд и харьковская византистика / М. Е. Домановская // *Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер. : История. Политология. Экономика. Информатика.* – 2013. – № 15 (158), вып. 27. – С. 55–61.
39. *Домановская М. Е.* Н. А. Лавровский – автор методики «обратного перевода» в исследовании русско-византийских договоров X в. / М. Е. Домановская // *Византия и византийское наследие в России и мире : тез. докл. XX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 3–6 июня 2013 г. – Москва, 2013.* – С. 92–95.
40. *Домановская М. Е.* Е. К. Редин – первый харьковский исследователь Херсонеса Таврического / М. Е. Домановская, Г. В. Штан // *Ῥωμαῖος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана.* –

- Харьков, 2013. – С. 163–170. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
41. Домановский А. Н. Обзор диссертационных исследований по византистике, защищенных в Украине в 2009–2011 гг. / А. Н. Домановский, М. Е. Домановская // Там же. – С. 531–579.
 42. Домановский А. Н. Ромей на пути в Византию : К 60-летию С. Б. Сорочана / А. Н. Домановский // Там же. – С. 9–26.
 43. Домановська М. Є. Візантиністика в спеціальних навчальних курсах історико-філологічного факультету Харківського університету (друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Є. Домановська // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2013. – Вып. 10 : X чтения памяти проф. П. О. Карышковского : материалы междунар. науч. конф., Одесса, 11–12 марта 2013 г. – С. 88–93.
 44. Домановська М. Є. Візантиністика в творчості і планах О. Білецького : (до 130 річниці від дня народження) / М. Є. Домановська // ВХУ. – 2013. – № 1055 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 16. – С. 15–22.
 45. Домановська М. Є. М. О. Лавровський (1825–1899) про русько-візантійські угоди X ст. / М. Є. Домановська // Сіверян. літопис. – 2013. – № 2. – С. 101–111.
 46. Домановський А. М. «Візантійська мозаїка» харківської історико-археологічної конференції (9–10 листопада 2012 р.) / А. М. Домановський, О. О. Роменський // 'Ρωμαϊος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 580–587. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
 47. Лиман С. И. Прищур строки в ромейский полдень: Византия эпохи Македонской династии в оценках историков Харьковского университета: (XIX – начало XX вв.) / С. И. Лиман // Там же. – С. 206–226.
 48. Роменский А. А. Два века медиевистики в Харькове / А. А. Роменский // Vox medii aevi. – 2013. – № 3 (10). – С. XXXVI–XLI.
 49. Домановська М. Є. Візантиністика у наукових студіях та навчальних курсах В. І. Савви / М. Є. Домановська // Проблемы

- истории и археологии Украины : материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 64–65.
50. Домановська М. Є. Історична славістика та візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – поч. XX ст.): традиції у вивченні та викладанні середньовічної історії південних слов'ян / М. Є. Домановська // ВХУ. – 2014. – № 117 : Історія. – Вип. 48. – С. 188–197.
51. Лиман С. І. Історія середньовічної Західної Європи та Візантії у творчості й навчальних курсах приват-доцента Імператорського Харківського університету Євгена Олександровича Черноусова (1869–?) / С. І. Лиман // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 42. – С. 24–32.
52. Сорочан С. Б. Харьковская византистика: истоки, история, перспективы / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Византийская мозаика... – 2014. – С. 223–231. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 2).
53. Domanyovska M. Y. M. S. Drinov on Rus' and Byzantium as Enemies of Bulgaria in the Tenth Century / M. Y. Domanyovska // ВХУ. – 2014. – № 1119 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 18. – С. 37–43.
54. Sorochan S. B. Byzantine Studies in Kharkov: Origins, History, and Perspectives / S. B. Sorochan, A. M. Domanyovsky // Византийская мозаика... – 2014. – С. 232–239. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 2).
55. Домановська М. Є. Володимир Іванович Савва як візантиніст (до 150-річчя від дня народження) / М. Є. Домановська // ВХУ. Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки – 2015. – Вип. 20. – С. 112–117.
56. Лиман С. И. История Византийской империи в творчестве приват-доцента Харьковского университета Е. А. Черноусова (1869–?) / С. И. Лиман // Иресиона. Античный мир и его наследие. – Белгород, 2015. – Вип. 4 : Сборник научных трудов к 50-летию проф. Н. Н. Болгова. – С. 241–248.
57. Сорочан С. Б. Четверть века пути в средневековье: Медиевистика на историческом факультете Харьковского универ-

- ситета / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // ВХУ. – 2015. – № 1145 : Сер. : Історія. – Вип. 50. – С. 41–58.
58. *Домановська М. Є.* Візантиністика в працях і навчальних курсах юристів Харківського університету (середина XIX – початок XX ст.) / М. Є. Домановська // Стародавнє Причорномор'я / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [і ін.]. – Вип. 11 : [Матеріали XI читань пам'яті проф. П. Й. Каришковського та міжнар. конф., Одеса, 11–13 берез. 2016 р.]. – Одеса, 2016. – С. 195–200.
59. *Домановська М. Є.* До питання про візантиністичну школу у Харківському університеті (друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Є. Домановська // Проблеми історії та археології України : матеріали X Междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 68–69.
60. *Домановский А. Н.* История византиноведения в Харьковском университете (из XIX-ого века в век XXI-ый) [Електронний ресурс] / А. Н. Домановский, М. Е. Домановская. – Режим доступа : 1. https://byzantina.files.wordpress.com/2012/12/byzantine_studies_kharkiv.pdf. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10313>.
61. *Домановський А. М.* Українська візантиністика: співпраця у мережі [Електронний ресурс] / А. М. Домановський. – Режим доступу : <http://historians.in.ua/index.php/avtorskakolonka/418-andrii-domanovskyi-ukrainska-vizantynistyka-spivpratsia-u-merezhi>.
62. *Лиман С. І.* Історія середніх віків в навчальних курсах професора Харківського та Новоросійського (Одеського) університету В. К. Надлера [Електронний ресурс] / С. І. Лиман. – Режим доступу : http://www.anthropos.org.ua/jspui/bitstream/123456789/3115/1/422-433_Lyman_S.pdf.
63. *Лиман С. І.* Історія середньовічної церкви в навчальних курсах й наукових працях професора Харківського університету Амфіана Степановича Лебедева (1833–1910 рр.) [Електронний ресурс] / С. І. Лиман. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkhdak/2011_32/V32-1-4.pdf.

ВИКОРИСТАНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ

1. Список печатних работ Федора Ивановича Шмита (1877–1971) // ВВ. – 1976. – Т. 37. – С. 297–300.
2. Марин Стоянович Дринов – профессор Харьковского университета : біобібліогр. покажч. / [сост. В. К. Мазманьянц]. – Харьков : ХГУ, 1985. – 35 с.
3. Константин Эдуардович Гриневич – профессор Харьковского университета : биобиблиогр. указ. / сост. Р. Г. Березинская, В. И. Кадеев. – Харьков : ХГУ, 1991. – 24 с.
4. Дмитро Іванович Багалій – професор Харківського університету : біобібліогр. покажч. / [упоряд. Ю. Г. Шевченко, С. А. Ставинська, М. Г. Швалб ; наук. ред. В. В. Кравченко]. – Харків : ХДУ, 1992. – 124 с.
5. Владислав Петрович Бузескул – профессор Харьковского университета биобиблиогр. указ. / сост. В. И. Кадеев. – Харьков, 1998. – 42 с.
6. Владимир Иванович Кадеев – профессор Харьковского университета / сост. С. В. Дьячков, А. П. Мартемьянов. – Харьков, 1996. – 32 с.
7. Біобібліографічний словник учених Харківського університету. Т. 2 : Історики (1905–1920, 1933–2000) / уклад. Б. П. Зайцев, С. І. Посохов, В. Д. Проконова, С. Б. Глибицька, С. М. Куделко. – Харків : Бізнес Інформ, 2001. – 350 с.
8. Єгор Кузьмич Редін : біобібліогр. покажч. / уклад. Р. І. Філіппенко ; наук. ред. С. М. Куделко. – Харків : ХНУ, 2006. – 70 с.
9. Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ : Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2011. – 260 с.
10. Микола Олексійович Лавровський : з плеяди науковців Ніжинської вищої школи : біобібліогр. покажч. / упоряд. Л. І. Литвиненко, Л. В. Гранатович ; вступ. ст. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 59 с.

11. Сергей Борисович Сорочан – профессор Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина : биобиблиогр. указ. / сост., вступ. ст. А. Н. Домановский ; библиогр. ред. С. Р. Марченко. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2013. – 92 с.
12. Історики Харківського університету : біобібліогр. довід. (1905–2013 рр.) / уклад. О. М. Богдашина, В. І. Бутенко, С. Р. Марченко [та ін.] ; відп. ред. проф. С. І. Посохов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. – 284 с.
13. Головка О. Б. Історики-медієвісти сучасної України : довідник / О. Б. Головка ; [відп. ред. С. А. Копилов]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2016. – 68 с.

Частина 1
ВІЗАНТИНІСТИКА
У ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
(середина ХІХ – початок ХХ ст.)

БАГАЛІЙ Дмитро Іванович

(26 жовтня (7 листопада) 1857 – 9 лютого 1932)

навчався на історико-філологічних факультетах Київського і Харківського університетів (1876–1880). Приват-доцент (з 1883), професор (з 1887) кафедри російської історії Харківського університету. 1906–1910 – ректор Харківського університету, 1914–1917 – голова міської думи, міський голова м. Харкова, академік ВУАН (з 1919). Історик, історіограф, археограф, учасник археологічних з'їздів, громадський діяч.

1. История Льва Диякона как источник для русской истории // Унив. изв. – 1878. – № 5, ч. 2 : неофиц. отд. – С. 1–26.
2. Русская история. Т. 1. Княжеская Русь: (до Иоанна III). – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1914. – 513 с.

БІЛЕЦЬКИЙ Олександр Іванович

(21 жовтня (2 листопада) 1884 – 2 серпня 1961)

Випускник історико-філологічного факультету (1907). Приват-доцент кафедри російської мови і літератури Харківського університету (з 1912). Філолог, літературознавець, доктор філологічних наук (з 1937), академік АН УРСР (з 1939). Директор Інституту української літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР (1939–1941, 1944–1961).

1. Отдел церковных древностей на XIV археологическом съезде в Чернигове. – Харьков, 1909. – 20 с. – Отд. отт. из «СХИФО»; т. 18.

2. Е. К. Редин как историк византийского искусства // СХИФО. – 1913. – Т. 19 : Памяти профессора Егора Кузьмича Редина. – С. 150–168.
3. Стихотворения Симеона Полоцкого на темы из всеобщей истории. – Харьков : Печ. дело, 1914. – 84 с.
4. Білецький О. І. Зібрання творів : у 5 т. Т. 1. Давня українська і давня російська літератури / О. І. Білецький. – Київ : Наук. думка, 1965. – 528 с.
Зі змісту: Из начальных лет литературной деятельности Симеона Полоцкого. – С. 434–438; Повествовательный элемент в «Вертограде» Симеона Полоцкого. – С. 439–449; Стихотворения Симеона Полоцкого на темы из всеобщей истории. – С. 371–404.

БУЗЕСКУЛ Владислав Петрович

(24 лютого (8 березня) 1858 – 1 червня 1931)

Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету (1880). З 1885 р. – приват-доцент, з 1890 р. – професор кафедри всесвітньої історії. З 1910 р. член-кореспондент Петербурзької Академії Наук. З 1921 р. завідувач науково-дослідної кафедри всесвітньої історії (пізніше кафедра європейської культури) при Харківському інституті народної освіти. З 1922 р. академік Академії наук Російської АН, з 1925 р. академік Академії наук УРСР.

1. В. К. Надлер (1841–1894) // ЖМНП. – 1894. – № 5. – С. 40–45.
2. Э. Курциус (1814–1896) // Филол. обозрение. – 1897. – Т. 11, кн. 2. – С. 207–217.
3. Памяти В. Г. Васильевского (1838–1899) // Харьков. губ. ведомости. – 1899. – 22 мая.
4. Г. Ф. Шульц (1853–1908) // ЖМНП. – 1908. – № 3. – С. 118–122.
5. А. С. Лебедев (1833–1910) // ЖМНП. – 1910. – № 4. – С. 102–113.
6. Речь на похоронах Е. К. Редина (1863–1910), проф. истории искусств в Харьковском университете // Сб. ХИФО. – 1910. – Т. 19. – С. 16–17.

7. Записка об ученых трудах В. Н. Бенешевича / Ф. Успенский, В. Бузескул, И. Крачковский, Н. Марр // ИАН. Сер. 6. – 1924. – Т. 18, № 12–18. – С. 536–538.
8. Записка об ученых трудах Г. Шломберже / Ф. Успенский, В. Бузескул, С. Платонов // Там же. – С. 548–550.
9. Значение Геерена в истории филолого-критического метода // Сборник статей в честь С. А. Жебелева. – Ленинград, 1926. – С. 2–17.
10. Из истории критического метода Геерена // ИАН. Сер. 6. – 1927. – № 3–4. – С. 307–314.
11. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века : в 2 ч. / В. П. Бузескул ; ред. изд. В. И. Вернадский. – Ленинград : Изд-во АН СССР, 1929–1931.
Ч. 1. – 1929. – [2], 218 с.
Ч. 2. – 1931. – 223 с.
То же / сост., вступ. ст., подгот. текста, коммент. и биогр. слов.-указ. И. В. Тункиной. – Переизд. – Москва : Индрик, 2008. – 832 с.
12. Общий очерк научной деятельности Ф. И. Успенского (1845–1928) // Памяти Ф. И. Успенского. – Ленинград : Изд-во АН СССР, 1929. – С. 25–52.
13. Виучування історії Близького Сходу в Росії // Болховітинський щорічник 2008 / відп. ред. К. Крайній ; наук. ред. В. Ластовський. – Київ, 2009. – С. 201–290.

ДРИНОВ Марин Стоянов

(20 жовтня (2 листопада) 1838 – 13 березня 1906)

Випускник історико-філологічного факультету Московського університету (1865). Славист, професор Харківського університету (з 1876). Політичний діяч Болгарії. Член-кореспондент Петербурзької АН (з 1898), почесний член академій наук слов'янських країн, російських і зарубіжних наукових товариств.

1. Заселение Балканского полуострова славянами : [магистер. дис.] // Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете. – 1872. – Кн. 4, разд. 1. – С. 1–176.

- То же.* – Москва : Тип. Моск. ун-та, 1873. – 176 с.
2. Три грамоти дадени от императора Василий II на българския Охридски архиепископ Йоан около 1020 лято // Периодическо списание на Българското книжовно дружество. – 1873. – Кн. 7–8. – С. 14–25.
 3. Кирил и Мефодий – български просветители. – Букурещ : Знание, 1875. – 64 с.
 4. Южные славяне и Византия в X веке // Чтения в Имп. о-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. – 1875. – Кн. 3, разд. 3. – С. 1–153.
 5. Разбор сочинения Ф. Успенского «Образование второго Болгарского царства», составленный профессором М. С. Дриновым : [рецензия] // Зап. Имп. акад. наук. – 1881. – Т. 39, кн. 2, прил. 8 : Отчет о двадцать третьем присуждении награды графа Уварова. – С. 84–113. – Рец. на кн.: Образование Второго Болгарского царства / Ф. И. Успенский. – Одесса : Тип. Ульриха, 1879. – 256, 91 с.
 6. Новый церковно-славянский памятник с упоминанием о славянских первоучителях // ЖМНП. – 1885. – Ч. 238, апр., отд. 2. – С. 174–205.
То же, отд. отт. – Санкт-Петербург : Тип. В. С. Балашева, 1885. – 32 с.
 7. О некоторых трудах Димитрия Хоматиана как историческом материале. 1. Начало архиепископства Димитрия Хоматиана. 2. Последние годы архиепископства Димитрия Хоматиана // ВВ. – 1894. – Т. 1, вып. 1. – С. 319–340 ; 1895. – Т. 2, вып. 1–2. – С. 1–23.
То же, отд. отт.: 2. Последние годы архиепископства Димитрия Хоматиана. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1895. – 23 с.
 8. Видение пророка Исаяи о последнем времени : [излож. докл.] // Труды Двенадцатого археологического съезда в Харькове : в 3 т. / под ред. П. С. Уваровой. – Москва, 1905. – Т. 3 : 1902. – С. 342.

ЗАГУРСЬКИЙ Леонід Миколайович*(1847–1912)*

Випускник юридичного факультету Харківського університету (1872), приват-доцент (з 1874), професор кафедри римського права (з 1882), декан юридичного факультету Харківського університету (1891–1905).

1. Элементарный учебник римского права : пособие к лекциям. – Харьков : Тип. ун-та, 1887–1891.
[Вып. 1]. – 1887. – XII, 329 с.
[Вып. 2]. – 1891. – 330–688 с.
2. Элементарный учебник римского права : пособие к лекциям : особенная часть. Кн. 3. Семейное право. – Харьков : Тип. А. Дарре, 1894. – [1], 71 с.
3. Элементарный учебник римского права. Общая часть. Вып. 1. – 3-е изд., испр. и доп. – Харьков : Типо-литогр. И. М. Варшавчика, 1897. – 610, IV с.
4. Элементарный учебник римского права : пособие к лекциям : особенная часть. Кн. 2. – Харьков : Тип. ун-та, 1897. – 635 с.
5. Элементарный учебник римского права. Общая часть. Кн. 2–3. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : Тип. И. М. Варшавчика, 1898. – 624 с.
6. Элементарный учебник римского права : особенная часть : Обязательное право. Вып. 1. – 2-е испр. изд. – Харьков : Тип. И. М. Варшавчика, 1898. – [1], 241 с.
7. Элементарный учебник римского права : особенная часть : Семейное право. Вып. 1–2. – 2-е испр. и доп. изд. – Харьков : Тип. И. М. Варшавчика, 1898. – [2], 201 с.
8. Элементарный учебник римского права : особенная часть : Наследное право. – Харьков : Типо-литогр. кн. К. Н. Гагарина под фирмою «Печ. Дело», 1899. – [2], 11, 230 с.

ЗЕРНІН Олександр Петрович

(30 червня 1821 – 7 вересня 1866)

Випускник Головного педагогічного інституту в Петербурзі. Ад'юнкт історико-філологічного факультету Харківського університету (з 1847), професор кафедри російської історії (1851–1863), декан історико-філологічного факультету (1859–1862).

1. Об отношении константинопольского патриарха к русской иерархии. – Санкт-Петербург : Тип. Воен.-учеб. заведений, 1846. – 64 с.
2. Император Василий I Македонянин // Современник. – 1854. – Т. 47, № 9. – С. 37–72.
3. Жизнь и литературные труды императора Константина Багрянородного : (Из читаного в спец. курсе истории в Имп. Харьков. ун-те в 1858 г.). Вып. 1. – Харьков : Тип. ун-та, 1858. – 119 с.
4. Очерк жизни константинопольского патриарха Фотия. – Харьков : Тип. ун-та, 1858. – 85 с.

ІЛЬІНСЬКИЙ Григорій Андрійович

(11 (23) березня 1876 – 14 грудня 1937)

Випускник Петербурзького університету (1899), славіст, палеограф, приват-доцент Петербурзького університету (1904–1907), Харківського університету (1907–1909), професор Ніжинського історико-філологічного інституту (1909–1916), Юр'ївського (Тартуського) університету (1916–1920). В радянську добу – професор Саратовського університету, Східного педагогічного інституту в Казані, Московського університету, член-кореспондент АН СРСР, Польської і Болгарської АН. Заарештований у справі «славістів» (1934), відбував покарання на Соловках, проживав у засланні в містах Славгород і Томськ. Повторно заарештований 19 листопада 1937 р., розстріляний.

1. Профессор Марин Дринов : (некролог) // ВВ. – 1905. – Т. 12, вып. 1–4. – С. 583–585.

2. Значение Афона в истории славянской письменности // ЖМНП. – 1908. – Ч. 18, нояб., отд. 2. – С. 1–41.
3. Краткий курс истории южных славян, читанный в 1907/8 учебном году в Х. И. У. – Харьков : Филол. отд. О-ва взаимопомощи студентов Харьков. ун-та, 1908. – 52 с.
4. Лекции по истории южнославянских литератур. – Харьков : Типо-литогр. С. Иванченко, 1908. – 133 с.
5. Е. К. Редин : (некролог) // ВВ. – 1908. – Т. 15, вып. 2–3. – С. 478–480.
6. Краткий курс истории южных славян, читанный в 1908/9 учеб. году в Х. И. У. – Харьков : Филол. отд. О-ва взаимопомощи студентов Харьков. ун-та, 1909. – 211 с.

КИРПИЧНИКОВ Александр Иванович

(30 серпня (11 вересня) 1845 – 13 (26) травня 1903)

Випускник історико-філологічного факультету Московського університету (1865), філолог, історик літератури, мистецтвознавець. Приват-доцент кафедри всесвітньої літератури (1873–1879), професор Харківського університету (1879–1885); професор Новоросійського університету (1885–1894), член-кореспондент Петербурзької Академії наук (з 1894), професор Московського університету (1894–1902), декан історико-філологічного факультету (1899–1902), учасник археологічних з'їздів, член наукових товариств.

1. Святой Георгий и Егорий Храбрый // ЖМНП. – 1878. – Ч. 200, дек., отд. 2. – С. 268–327 ; 1879. – Ч. 201, янв., отд. 2. – С. 36–64 ; февр., отд. 2. – С. 175–278.
2. Миниатюры часословов Императорской публичной библиотеки по отношению к легенде о Мадонне // Художественные новости : прил. к журн. «Вестник изящных искусств». – Санкт-Петербург, 1883. – Т. 1. – С. 501–509.
3. О миниатюрах одной венской рукописи XIV в. : (Biblia historica allegorica – iconologica Veteris Testamenti) // ЖМНП. – 1883. – Ч. 226, март, отд. 2. – С. 33–36.
4. Сказания о житии девы Марии и их выражение в средневековом искусстве : [рецензия] // Там же. – 1883. – Ч. 228,

июль, отд. 2. – С. 16–66. – Рец. на кн.: Die Legende vom Leben der Jungfrau Maria: und ihre Darstellung in der bildenden Kunst des Mittelalters / A. Schultz. – Leipzig : Seemann, 1878. – 80 S.; Die Marienverehrung in den ersten Jahrhunderten / A. F. von Lehner. – Stuttgart : Cotta, 1881. – VIII, 342 S.

5. Где взять материалы для истории византийской литературы // Там же. – 1889. – Ч. 263, май, отд. 2. – С. 23–31.
6. Тимарион, или Об его страданиях : (Византийское хождение по загробному миру XII века) // Там же. – 1903. – Ч. 346, март, отд. 2. – С. 343–375.

ЛАВРОВСЬКИЙ Микола Олексійович

(21 листопада (3 грудня) 1825 – 18 (30) вересня 1899)

Випускник Головного педагогічного інституту в Петербурзі (1851), ад'юнкт кафедри грецьких та латинських старожитностей і словесності цього закладу. З 1852 р. – ад'юнкт кафедри педагогіки Харківського університету, доктор слов'яно-російської філології (з 1855), професор кафедри російської словесності Харківського університету (з 1858), декан історико-філологічного факультету (1862–1875). Директор Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька (1872 – 1883), ректор Варшавського університету (1883–1890), попечитель Дерптського (Юр'ївського), згодом Ризького навчального округу (1890–1899). Член-кореспондент Петербурзької АН (з 1879), член-засновник Харківського історико-філологічного товариства, член Історичного товариства Нестора-літописця.

1. О византийском элементе в языке договоров русских с греками : рассуждение, представл. в ист.-филол. ф-т С.-Петербург. ун-та на степень магистра рус. словесности. – Санкт-Петербург. : Тип. Акад. наук, 1853. – 153 с.
2. О древнерусских училищах : рассуждение, представл. в ист.-филол. ф-т Харьков. ун-та для получения степени д-ра славяно-рус. филологии. – Харьков : Тип. ун-та, 1854. – 189 с. *Рец.: Срезневский И. И. [Рецензия] / И. И. Срезневский // Изв. Имп. акад. наук по отд-нию рус. яз. и словесности. – Санкт-Петербург, 1855. – Т. 4. – С. 246–247.*

3. Замечание о «гире» Константина Багрянородного // ЖМНП. – 1873. – Ч. 166, март, отд. 2. – С. 113–121.
4. Опыт русской истории Рейта : [рецензия] // Там же. – Ч. 166, янв., отд. 2. – С. 87–105. – Рец. на кн.: Specimen historiae Rossorum. P. 1 / B. Reith D. – Charcoviae : Typ. univ., 1811. – 101, [3] p.

ЛАВРОВСЬКИЙ Петро Олексійович

(13 (25) березня 1827 – 28 лютого (13 березня) 1886)

Випускник Головного педагогічного інституту в Петербурзі (1851), професор кафедри слов'янських мов Харківського університету (з 1851–1869), ректор Варшавського університету (1869–1872), попечитель Оренбурзького навчального округу (1875–1880), Одеського навчального округу (1880–1885), член Ради міністрів народної освіти (1885–1886), член-кореспондент Петербурзької АН.

1. Кирилл и Мефодий как православные проповедники у западных славян, в связи с современною им историей церковных несогласий между Востоком и Западом. – Харьков : Тип. ун-та, 1863. – 600 с.
2. Действительно ли св. Кирилл Солунский – автор «Латинских Апологов» (притчей)? // ЖМНП. – 1868. – Ч. 138, июль, отд. 2. – С. 297–307.
3. Кирилл и Мефодий во французском сочинении : (По поводу сочинения «Cyrille et Méthode...» par Leger Louis) : [рецензия] // Там же. – 1869. – Ч. 141, янв., отд. 2. – С. 203–233. – Рец. на кн.: Cyrille et Méthode : étude historique sur la conversion des slaves au christianisme / Leger Louis. – Paris : A. Franck, 1868. – 284 p.
4. Итальянская легенда // Там же. – 1886. – Ч. 246, июль, отд. 2. – С. 17–59 ; авг., отд. 2. – 234–275.

ЛЕБЕДЄВ Амфіан Степанович

(10 (22) лютого 1833 – 27 січня (9 лютого) 1910)

Випускник Московської духовної академії (1856), після захисту магістерської дисертації працював помічником інспектора у Московській духовній семінарії, викладав церковну і всесвітню історію. Професор кафедри церковної історії (з 1869), декан історико-філологічного факультету (1891–1901) Харківського університету.

1. История церкви как предмет университетского преподавания // Вестн. Европы. – 1875. – Октябрь. – С. 782–799.
2. Церковная история : лекции, чит. в Имп. Харьков. ун-те : в 2 ч. – Харьков : Типо-литогр. С. Иванченко, 1902. – Ч. 1. – 207 с. ; Ч. 2. – 562 с.
3. Записки по истории церкви : извлеч. из курса, чит. в Имп. Харьков. ун-те в 1907–1908 учеб. г. : в 2 ч. / Филол. отд. О-ва взаимопомощи студентов Харьков. ун-та. – Харьков : Типо-литогр. Иванченко, 1908.
Ч. 1: От первых времен христианства до разделения церквей. – 269 с.
Ч. 2: От разделения церкви до настоящего времени. – 245 с.
4. История церкви, церковная историография. – Харьков, [б. г.]. – 142 с.

МАКСИМЕЙКО Микола Олексійович

(5 (17) червня 1870 – 14 квітня 1941)

Випускник юридичного факультету Київського університету (1892). Приват-доцент (з 1897), професор кафедри історії російського права Харківського університету. Член Харківського історико-філологічного товариства, Харківського юридичного товариства, Товариства поширення в народі грамотності, організатор XII Археологічного з'їзду. Фахівець з історії давньоруського, литовсько-польського права.

1. Лекции по истории русского права, читанные в 1902–1903 акад. году. – Харьков : Тип. Б. Флок, 1902–1903. – 339 с.

2. Лекции по истории русского права. – Харьков : Лихачёв, 1904. – 280 с.
3. Лекции по истории русского государственного права. – Харьков : Изд. студ. М. Маркова, В. Яцковского, 1907. – 139 с.
4. Лекции по истории русского государственного права. – Харьков : Изд. профсоюза студентов-юристов Харьков. ун-та, 1910. – 159 с.

НАДЛЕР Василь Карлович

(15 (27) грудня 1840 – 31 березня (12 квітня) 1894)

Випускник історико-філологічного факультету Харківського ун-ту (1862). Приват-доцент (з 1864), професор (з 1868) кафедр всесвітньої та російської історії, декан історико-філологічного факультету (1875–1891), перший голова історико-філологічного товариства Харківського університету. Професор, декан історико-філологічного факультету Новоросійського університету (1891–1894).

1. Курс русской истории (до княжества Андрея Боголюбского), читанный В. К. Надлером, записанный и изданный А. Бриллиантовым. – Литогр. изд. – Харьков, 1876. – 478 с.
2. Юстиниан и партии цирка в Византии. – Харьков : Тип. ун-та, 1876. – 166 с.
3. История крестовой эпохи. – Харьков, 1890. – Ч. 1. – 430 с. ; Ч. 2. – 240, 24 с.
4. Литографированный курс по истории средних веков. – [Б. м., б. г.]. – 381, VIII с.

ОСТРОУМОВ Михайло Андрійович

(30 грудня 1847 – 1920?)

Випускник Московської духовної академії (1874), викладач духовних освітніх закладів, з 1884 р. – приват-доцент Московської духовної академії. Професор кафедри церковного права Харківського університету (1887–1917), учасник і організатор археологічних з'їздів, редактор газе-

ти «Харьковские губернские ведомости» (1903–1906), член Харківського осередку «Русского Собрания». Достовірні відомості про останні роки життя і дату смерті відсутні.

1. Очерк православного церковного права. Ч. 1. Введение. Т. 1. – Харьков : Тип. губ. правления, 1893. – 672 с.

ПЕТРОВ Михайло Назарович

(16 листопада 1826 – 15 лютого 1887)

Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету (1849), ад'юнкт кафедри всесвітньої історії (1851–1865). Впродовж 1858–1860 рр. – у науковому відрядженні в європейських країнах. Професор кафедри всесвітньої історії (1866–1887).

1. Лекции по всемирной истории : в 4 т. Т. 2. История средних веков / обраб. и доп. проф. В. К. Надлером ; под ред. проф. В. К. Надлера. – Харьков : Д. Н. Полуектов, 1888. – X, 296, X с.
2. Лекции по всемирной истории. : в 5 т. Т. 2. История средних веков : в 2 ч. / обраб. доп. проф. А. С. Вязигиным. – Изд. 2-е. – Санкт-Петербург : Изд-е В. Березовского, 1906–1908.
Ч. 1 : Время происхождения новых государств Европы и Азии. – 1906. – VI, 162 с.
Ч. 2 : Время от крестовых походов до исхода XV столетия. – 1908. – VI, 150 с.

ПОГОДІН Олександр Львович

(3 (15) червня 1872 – 16 травня 1947)

Випускник Петербурзького університету (1894). Професор Варшавського університету (1902–1908), Харківського університету (1910–1919). Фахівець з історії та літератури слов'янських народів.

1. Лекции по славянским древностям : (литогр. курс). – Харьков : Типо-литогр. С. Иванченко, 1910. – 480 с.

2. Лекции по истории сербской и болгарской литературы. – Харьков : Типо-литогр. С. Иванченко, 1914. – 279 с.

РЄДІН Єгор Кузьмич

(2 (14) листопада 1863 – 27 квітня (10 травня) 1908)

Випускник історико-філологічного факультету Новоросійського університету (1888). 1891–1893 перебував у відрядженні у європейських країнах, де працював над підготовкою магістерської дисертації. 1893–1901 рр. – приват-доцент, 1901–1908 рр. – професор кафедри теорії та історії мистецтв Харківського університету, секретар Харківського історико-філологічного товариства, член Московського археологічного товариства, активний учасник і організатор археологічних з'їздів, член Товариства поширення в народі грамотності, співголова Харківської громадської бібліотеки. Один з провідних мистецтвознавців, фахівців з історії візантійського мистецтва в Російській імперії.

Основні роботи з візантиністики

1. Киево-Софийский собор : исслед. древней мозаич. и фреск. живописи / Д. Айналов, Е. Редин. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1889. – 157 с. : ил.
2. Выставка VIII Археологического съезда в Москве в 1890 г. Памятники древнерусского искусства // Вестн. изящ. искусств : изд. при Имп. акад. художеств. – 1890. – Т. 8. – С. 211–224.
3. Мозаики и фрески Киево-Софийского собора / Д. Айналов, Е. Редин // Там же. – С. 569–585.
4. Диптих Эчмиадзинской библиотеки. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1891. – 15 с. : ил. – Отд. отт. из «Зап. Рус. археол. о-ва»; т. 5, с. 215–229.
5. Рукописи с византийскими миниатюрами в библиотеках Венеции, Милана и Флоренции. – Санкт-Петербург : Тип. В. С. Балашева и Ко, 1891. – 23 с.
6. Церковь Николы на Липне близ Новгорода : (К вопросу о сохранении древних ист. памятников) / Е. Р-нъ // Ист. вестн. – 1891. – Т. 43. – С. 901–905.

7. Лицевые рукописи собрания графа А. С. Уварова. Лицевая Псалтирь редакции XVII века. Лицевая Псалтирь по кафизмам 1548 года. – Москва, 1892. – 18 с.
8. Древне-христианская пиксида Болонского музея // АИЗ. – 1893. – Т. 1, № 7–8. – С. 239–250.
9. Материалы для византийской и древнерусской иконографии // Там же. – Т. 1. – № 7–8, 12.
Содерж.: 1. София – премудрость Божия; 2. Легенда о смерти Каина. – № 7–8. – С. 257–259; 3. Притча о сладострастии мира сего. – № 12. – С. 437–443.
10. Пластинка от кресла епископа Максимиана в Равенне, из собрания графа Григ. Серг. Строганова. – Харьков : Тип. А. Дарре, 1893. – 7 с.
11. [Рецензия] // АИЗ. – 1893. – Т. 1, № 6. – С. 220–222. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte*. Siebenter Jahrgang. H. 1–2. – Roma, 1893.
12. [Рецензия] // Там же. – С. 223. – Рец. на журн.: *Bulletino di archeologia cristiana del commendatore G. B. de Rossi*. Serie quinta. Anno 3, № 1, 2. – Roma, 1892.
13. [Рецензия] // Там же. – С. 223–224. – Рец. на журн.: *Revue de l'art chrétien, publiée sous la direction d'un comité d'artistes et d'archéologues*. Ser. V. A. 36, t. 4, liv. 1. – Lille-Paris, 1893.
14. [Рецензия] // АИЗ. – 1893. – Т. 1, № 7–8. – С. 280–282. – Рец. на журн.: *Bulletino di archeologia cristiana del commendatore G. B. de Rossi*. Ser. V. A. 3, № 3, 4. – Roma, 1892.
15. [Рецензия] // Там же. – С. 282–284. – Рец. на журн.: *Revue de l'art chrétien*. Ser. V. T. 4, liv. 2. – 1893.
16. [Рецензия] / Е. Р. // ЗХУ. – 1893. – Кн. 2. – С. 21–22. – Рец. на журн.: *Археологические известия и заметки*, № 1, 2 / изд. Имп. Моск. археол. об-ва. – Москва, 1893.
17. [Рецензия] // Там же. – Кн. 3. – С. 25–29. – Рец. на кн.: *Сочинения : в 2 т. Т. 2. Статьи по археологии* / С. А. Усов. – Москва, 1892. – VIII, 213 с.
18. Дж. Баттиста де-Росси : (некролог) // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 12. – С. 415–416.
19. Заметки по христианской археологии. – Москва, 1894. – 36 с.

20. Заметки по христианской иконографии. I. К иконографии Благовещения. II. К иконографии Св. Софии. III. К иконографии Сошествия Св. Духа. IV. К иконографии поклонение волхвов. V. К легенде о мире грешницы // ЗХУ. – 1894. – Кн. 1. – С. 131–135. *То же, отд. отт.* – Харьков : Тип. А. Дарре, [1894]. – 5 с.
21. Миниатюры апокрифического арабского Евангелия детства Христа, Лавренцианской библиотеки во Флоренции. – Санкт-Петербург : Тип. Н. И. Скороходова, 1894. – 19 с. : ил. – Отд. отт. из «Зап. Рус. археол. о-ва» ; т. 5, с. 215–229.
22. Миниатюры пурпурного кодекса Мюнхенской Библиотеки // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 5. – С. 145–152 : ил.
23. Памяти Джованни Баттиста де-Росси, основателя христианской археологии. – Харьков : Тип. губ. правл., 1894. – 55 с.
24. Пластинка из слоновой кости с изображением поклонения волхвов, из собрания графа Г. С. Строганова в Риме // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 5. – С. 152–155 : ил.
25. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 1. – С. 30–32. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte. VII Jahrgang-Drittes Heft.* – Roma, 1893.
26. [Рецензия] // Там же. – Т. 2, № 2. – С. 76–80. – Рец. на журн.: *Revue de l'art chrétien, publiée sous la direction d'un comité d'artistes et d'archéologues. Liv. 3–5.* – 1893.
27. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 6–7. – С. 235–237. – Рец. на журн.: *Bulletino di archeologia cristiana del commendatore G. B. de Rossi. Serie V. A. 5, № 1–2.* – Roma, 1894.
28. [Рецензия] // Там же. – С. 237. – Рец. на журн.: *Melanges d'archeologie et d'histoire. A. 14, fasc. 1–2.* – 1894.
29. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 8–9. – С. 270–273. – Рец. на журн.: *Византийский временник. Т. 1, вып. 1 / изд. Импер. акад. наук ; под ред. В. Г. Василевского, В. Э. Регеля.* – Санкт-Петербург, 1894.
30. [Рецензия] // Там же. – С. 285–289. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte. H. 1–2.* – 1894.
31. [Рецензия] // АИЗ. – 1894. – Т. 2, № 12. – С. 411–413. – Рец. на журн.: *Bulletino di archeologia cristiana del Commendatore G. B. de Rossi. Ser. V. A. 4, № 3–4.* – Roma, 1894.

32. [Рецензия] // Там же. – С. 413–414. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte*. Н. 3–4. – Roma, 1894.
33. [Рецензия] // ЗХУ. – 1894. – Кн. 4. – С. 29–31. – Рец. на кн.: Словарь русских художников, ваятелей, живописцев, зодчих, рисовальщиков, граверов, литографов, медальеров, мозаичистов, иконописцев, литейщиков, чеканщиков, сканщиков и проч. с древнейших времен до наших дней (XI–XIX вв.). Т. 1, вып. 1 / Н. П. Собко. – Санкт-Петербург, 1893. – 187 с.
34. Каталог библиотеки Императорского Харьковского Университета. Отделение: «Библиотека А. М. Матушинского». – Харьков : Тип. А. Дарре, 1895. – XXXVIII, 106 с.
35. Мозаики IV и V веков Д. В. Айналова : [рецензия]. – Москва : Тип. Мамонтова, 1895. – 7 с. – Рец. на кн.: Мозаики IV и V веков : Исслед. в обл. иконографии и стиля древнехристиан. искусства / Д. В. Айналов. – Санкт-Петербург : Тип. В. С. Балашева, 1895. – VI, 198 с.
То же // АИЗ. – 1895. – Т. 3, № 9–10. – С. 339–345.
36. Половая мозаика церкви св. Евангелиста Иоанна в Равенне // ВВ. – 1895. – Т. 2, вып. 2–3. – С. 327–339 : ил.
37. [Рецензия] // ВВ. – 1895. – Т. 2, вып. 1–2. – С. 222–233. – Рец. на кн.: История и памятники византийской эмали : Собрание А. В. Звенигородского / Н. П. Кондаков. – Санкт-Петербург : А. Звенигородской, 1892. – [8], VIII, 395 с.
38. Сирийские рукописи с миниатюрами Парижской Национальной библиотеки и Британского музея // АИЗ. – 1895. – Т. 3, № 11. – С. 353–361.
39. Триклиний базилики Урса в Равенне // ВВ. – 1895. – Т. 2, вып. 4. – С. 512–520.
40. Харьковская школа изящных искусств. – Харьков : Тип. губ. правл., 1895. – 13 с.
41. Мозаики равеннских церквей. – Санкт-Петербург : Тип. И. Н. Скороходова, 1896. – 232 с. : ил.
42. [Рецензия] // АИЗ. – 1896. – Т. 4, № 1. – С. 22–23. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte*, Н. 4. – 1895.

43. [Рецензия] // Там же. – С. 23–24. – Рец. на журн.: *Bysantini-sche Zeitschrift*, Bd. 4, h. 3–4. – Leipzig, 1895.
44. [Рецензия] // АИЗ. – 1896. – Т. 4, № 5–6. – С. 196. – Рец. на журн.: *Repertorium für Kunstwissenschaft*, Bd. 18, h. 5. – 1895.
45. [Рецензия] // Там же. – С. 196–197. – Рец. на журн.: *Bysantini-sche Zeitschrift*, Bd. 5, h. 1. – Leipzig, 1896.
46. Сообщения на X археологическом съезде в Риге, 1896 г. // ВВ. – 1896. – Т. 3, вып. 3–4. – С. 727–734.
47. X археологический съезд // ЗХУ. – 1897. – Кн. 1. – С. 135–161.
48. Профессор Никодим Павлович Кондаков : К тридцатилетней годовщине его учен.-пед. деятельности // Зап. Рус. археол. о-ва. – 1897. – Т. 9, вып. 3–4. – С. 1–40.
49. [Рецензия] // АИЗ. – 1897. – Т. 5, № 9. – С. 298–299. – Рец. на журн.: *Römische Quartalschrift für christliche Alterthumskunde und für Kirchengeschichte*, H. 4. – 1896.
50. [Рецензия] // Там же. – С. 299–300. – Рец. на журн.: *Bulletino della Commissione archeologica comunale di Roma*, Fasc. 1. – 1897.
51. [Рецензия] // ВВ. – 1897. – Т. 4, вып. 1–2. – С. 208–218. – Рец. на кн.: *Histoire générale des Arts appliqués à l'industrie*. 1. *Les ivoires* / E. Molinier. – Paris, 1896. – 189 p.
52. [Рецензия] // Там же. – С. 227–232. – Рец. на журн.: *Известия Русского археологического института в Константинополе*. [Т.] 1. – Одесса : Экон. тип., 1896. – 285 с.
53. Труды [профессора А. И. Кирпичникова] по истории и археологии христианского искусства // ЗХУ. – 1897. – Кн. 1. – С. 134–140.
54. Церковные древности // Труды VIII Археологического съезда в Москве, 1890 : в 4 т. / под ред. П. С. Уваровой. – Москва, 1897. – Т. 4. – С. 207–219.
55. Профессор М. С. Дринов : (К чествованию двадцатипятилетия его ученой деятельности) // АИЗ. – 1898. – Т. 5, № 11–12. – С. 376–378.
То же, отд. отт. – Харьков : Тип. губ. правл., 1898. – 7 с.
56. Сирийская рукопись Евангелия с миниатюрами XIII века библиотеки Британского музея. – Одесса : Экон. тип., 1898. – 14 с., 5 табл.

57. Ученые экспедиции на Афон // ВВ. – 1898. – Т. 5, вып. 4. – С. 816–818.
58. Древние памятники искусства Киева : Софийский собор, Златоверхо-Михайловский и Кирилловский монастыри / Д. Айналов, Е. Редин. – Харьков : Печ. дело, 1899. – 62 с.
59. Лицевые рукописи повести о видении Козьмы Игумена // АИЗ. – 1899. – Т. 6, № 6–7. – С. 161–170.
60. Мозаика купола св. Софии Солунской : (К вопросу о времени ее) // ВВ. – 1899. – Т. 6, вып. 3–4. – С. 370–379.
61. Образ смерти : (К истории изображения смерти в древних памятниках искусства) // Искусство и худож. промышленность. – 1899. – Т. 6. – С. 469–475.
62. [Памяти Ф. И. Буслаева] // СХИФО. – 1899. – Т. 11. – С. IX–X.
63. Памяти И. А. Голышева (по поводу посмертного издания его археологических трудов) // АИЗ. – 1899. – Т. 6, № 6–7. – С. 151–160.
То же. – Москва : Т-во тип. А. И. Мамонтова, 1899. – 20 с.
64. [Памяти Ле-Блана] // СХИФО. – 1899. – Т. 11. – С. V–VI.
65. [Рецензия] // ВВ. – 1899. – Т. 6, вып. 1–2. – С. 185–203. – Рец. на кн.: Geschichte der christlichen Kunst : in 2 bd. / F. X. Kraus. – Freiburg in Breigau, 1896–1897.
Bd. 1. Die hellenistisch-römische Kunst der alten Christen. Die byzantinische Kunst. Anfänge der Kunst bei den Völkern des Nordens. – 1896. – XIX, 621 S.
Bd. 2. Die Kunst des Mittelalters, der Renaissance und der Neuzeit. 1897. – XI, 512 S.
66. Федор Иванович Буслаев : (Обзор трудов его по истории и археологии искусства) // СХИФО. – 1899. – Т. 11. – С. 1–39.
67. [Введение к докладу П. Д. Погодина «Археологическая поездка по северной Болгарии»] // Труды X Археологического съезда в Риге, 1896 г. : в 3 т. / под ред. гр. Уваровой. – Москва, 1900. – Т. 3. – С. 295.
68. Заметки о памятниках Равенны // ВВ. – 1900. – Т. 7, вып. 1. – С. 36–42.
69. К XII Археологическому съезду в Харькове / Д. Багaley, Е. Редин // Харьков. губ. ведомости. – 1900. – 5 мая.

70. О времени мозаик купола св. Софии Солунской // СХИФО. – 1900. – Т. 12. – С. XII.
71. Памяти профессора Э. Добберта // ВВ. – 1900. – Т. 7, вып. 1. – С. 307–314.
72. Памятники церковных древностей Харьковской губ. – Харьков : Тип. губ. правл., 1900. – 14 с.
73. [Рецензия] // ВВ. – 1900. – Т. 7, вып. 2–3. – С. 454–460. – Рец. на кн.: Codex purpureus Rossanensis. Die Miniaturen der griechischen Evangelien-Handschrift in Rossano / A. Haseloff. – Berlin ; Leipzig, 1898. – 154 S.
74. [Рецензия] // Там же. – Т. 4, вып. 4. – С. 706–717. – Рец. на кн.: Эллинистические основы византийского искусства. Исследования в области истории ранневизантийского искусства / Д. В. Айналов. – Санкт-Петербург : Тип. И. Н. Скороходова, 1900. – IV, 229, [2] с.
75. Список световых картин, принадлежащих Педагогическому отделу Харьковского историко-филологического общества, приобретенных для общедоступных целей. – Харьков : Печ. дело, 1900. – 8 с.
76. Античные боги (планеты) в лицевых рукописях сочинения Козьмы Индикоплова. – Санкт-Петербург : Тип. И. Н. Скороходова, 1901. – 15 с., 5 л. ил.
77. К Археологическому съезду в Харькове : [о заседаниях Харьков. предварит. комитета по подготовке XII Археол. съезда] / Е. Р. // Киев. старина. – 1901. – Т. 72, № 3, отд. 2. – С. 197–199 ; Т. 73, № 4, отд. 2. – С. 64–72 ; № 5, отд. 2. – С. 127–130 ; № 6, отд. 2. – С. 193–199 ; 1902. – Т. 77, № 4, отд. 2. – С. 69–70.
78. Профессор А. С. Лебедев : (К чествованию его как декана ист.-филол. ф-та). – Харьков, 1901. – 21 с.
79. [Рецензия] // ВВ. – 1901. – Т. 8, вып. 3–4. – С. 564–568. – Рец. на кн.: Bilder aus der Geschichte der altchristlichen Kunst und Liturgie in Italien / S. S. J. Beissel. – Freiburg im Br. : Herder, 1899. – XI, 334 S.
80. [Рецензия] // ЖМНП. – 1901. – Ч. 334, апр., отд. 2. – С. 478–486. – Рец. на кн.: Le monastere de Daphni, histoire, architecture, mosaïques / G. Millet. – Paris : E. Leroux, 1889. – XV, 156 p. : il.

81. Толковая лицевая палея XVI-го века собрания гр. А. С. Уварова. – [Санкт-Петербург, 1901]. – 9 с. – Прил. к кн.: «Памятники древней письменности и искусства», изд. О-вом любителей древней письменности (Санкт-Петербург, 1901, т. 141).
82. Доклады по византиноведению, сообщенные на заседаниях XII Археологического съезда в г. Харькове, (15–27 августа 1902 г.) / Е. Р. // ВВ. – 1902. – Т. 9, вып. 3–4. – С. 621–635.
83. Икона «Недреманное око» // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда : в 2 т. / под ред. Е. К. Редина. – Харьков, 1902. – Т. 1. – [Ст. 1]. – С. 153–159, [1] л. ил. ; [Ст. 2]. – С. 344–347, [2] л. ил.
84. Историко-филологическое общество при Императорском Харьковском университете за первые двадцать пять лет его существования (1877–1902). – Харьков : Тип. губ. правл., 1902. – 10 с.
То же // Мир. труд. – 1902. – № 2. – С. 221–230.
85. История искусства и русские художественные древности // Мир. труд. – 1902. – № 3. – С. 113–126.
86. Критико-библиографические заметки по истории и археологии искусств // Там же. – № 2. – С. 237–252.
87. Материалы к истории византийского и древнерусского искусства. I. Псалтыри собрания гр. А. С. Уварова в с. Поречье (Московской губ.) // ВВ. – 1902. – Т. 9, вып. 1–2. – С. 103–121.
88. О лицевых синодиках, поступивших в распоряжение Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда : в 2 т. / под ред. Е. К. Редина. – Харьков, 1902. – Т. 1. – С. 452–465, [6] л. ил.
То же. – Харьков : Тип. и литогр. «М. Зильберберг и с-вья», 1902. – 9 с.
89. О некоторых лицевых рукописях «Шестоднева» Иоанна, экзарха Болгарского. – Москва : Т-во тип. А. И. Мамонтова, 1902. – 23 с.
90. Общеинтересные статьи по истории искусств и археологии в современных изданиях // Мир. труд. – 1902. – № 2. – С. 217–220.

91. Памяти Ф. К. Крауса // Там же. – С. 231–235.
То же // ВВ. – 1902. – Т. 9, вып. 1–2. – С. 338–342.
92. Памятники церковных древностей Харьковской губернии // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда : в 2 т. / под ред. Е. К. Редина. – Харьков, 1902. – Т. 1. – С. 44–48.
93. [Рецензия] // ЖМНП. – 1902. – Ч. 342, июль, отд. 2. – С. 216–229. – Рец. на кн.: Памятники христианского искусства на Афоне / Н. П. Кондаков. – Санкт-Петербург : Имп. акад. наук, 1902. – [4], II, 312 с. : рис.
94. [Рецензия] // Мир. труд. – 1902. – № 1. – С. 112–116. – Рец. на кн.: Заметки о древнерусском иконописании. Известные иконописцы и их произведения. 1. Св. Алимпий и 2. Андрей Рублев / М. И. и В. И. Успенские. – Санкт-Петербург : [Синод. тип.], 1891. – 76 с., 29 рис. – Отд. отд. из «Вестн. археологии и истории»; 1901, вып. 14.
95. [Рецензия] // Там же. – С. 198–216. – Рец. на кн.: Der Psalter Erzbischof Egberts von Trier, Codex Gertrudianus in Cividale. Vol. 1 / Н. V. Sauerland, A. Haseloff. – Trier, 1901. – IV, 212 s.
96. [Рецензия] // Там же. – С. 133–135. – Рец. на ст.: Современное положение русской народной иконописи / Н. П. Кондаков. – [Санкт-Петербург] : Тип. И. Н. Скороходова, 1901. – [2], 67 с. – (Памятники древней письменности и искусства ; № 139).
97. [Рецензия] / Е. Р. // Харьков. губ. ведомости. – 1902. – 31 марта. – Рец. на кн.: Московские цари и византийские василевсы : К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей / В. Савва. – Харьков : Тип. и литогр. М. Зильберберг и с-вья, 1901. – [4], IV, 400 с.
98. Италия. Из писем к друзьям. – Харьков : Тип. губ. правл., 1903. – 81 с.
То же, под назв.: Италия : Из писем к друзьям любителя искусств / Е. Кузьмич // Мир. труд. – 1902. – № 1. – С. 1–18 ; № 2. – С. 109–133 ; № 3. – С. 104–112 ; № 4. – С. 85–101 ; 1903. – № 5. – С. 104–117.
99. [Рецензия] // ВВ. – 1903. – Т. 10, вып. 3–4. – С. 535–538. – Рец. на кн.: Catalogue of early Christian antiquities and objects from the Christian East in the Department of British and

- Mediaeval Annuities and Ethnography of the British Museum / O. M. Dalton. – London, 1901. – 186 p.
100. [Рецензия] // Там же. – С. 538–542. – Рец. на кн.: Die Regensburger Buchmalerei des X und XI Jahrhunderts. Studien zur Geschichte der deutschen Malerei des frühen Mittelalters / G. Swarzenski. – Leipzig : K. W. Hiersemann, 1901. – 228 с.
 101. Голгофский крест в лицевых рукописях сочинения Козьмы Индикоплова // ВВ. – 1904. – Т. 11, вып. 3–4. – С. 541–573.
 102. Искусство и археология / Д. В. Айналов, Е. К. Редин // Там же. – Т. 11, вып. 1–2. – С. 257–291 ; вып. 3–4. – С. 689–743 ; 1906. – Т. 13, вып. 3–4. – С. 589–633.
 103. Евгений Мюнц : (некролог) // Там же. – Т. 11, вып. 1–2. – С. 460.
 104. Музей изящных искусств и древностей Императорского Харьковского университета (1805–1905) : К истории Имп. Харьк. ун-та. – Харьков : Типо-литогр. М. Зильберберга, 1904. – 64 с.
 105. Памяти Александра Викторовича Звенигородского // ВВ. – 1904. – Т. 11, вып. 1–2. – С. 460–463.
 106. Профессор Н. И. Петров : (По поводу исполнившегося тридцатилетия его ученой деятельности) // Археол. летопись Южной России. – 1904. – № 4–5. – С. 125–127.
 107. [Рецензия] // ВВ. – 1904. – Т. 11, вып. 1–2. – С. 118–125. – Рец. на кн.: Storia dell'arte italiana. Vol. 1. Dai primordi dell'arte cristiana al tempo Giustiniano / A. Venturi. – Milano : U. Hoepli, 1901. – XVI, 455 S., 846 ill.
 108. [Рецензии] // Там же. – С. 125–128. – Рец. на кн.: The Monastery of Saint Luke of Stiris, in Phocis, and the dependent monastery of Saint Nicolas in the Fields, near Skripou, in Boeotia / R. Schultz, S. Barnsley. – London : Macmillan and Co, 1901. – 247 p.; Das Katholikon von Hosios Lukas und verwandte byzantinische Kirchenbauten / O. Wulff, R. Borrmann, R. Graul. – Berlin ; Stuttgart, 1903. – 24 S.
 109. [Рецензия] // Там же. – С. 129–131. – Рец. на кн.: Die Kirchenthür des heiligen Ambrosius in Mailand, ein Denkmal fruhchristlicher Skulptur / A. Goldschmidt. – Strassburg : Heitz, 1902. – 30 S.
 110. Россия и Западная Европа. Д. Искусство и археология : [библиография] / Д. Айналов, Е. Редин // Там же. – С. 257–291 ;

1905. – Т. 12, вып. 1–4. – С. 357–380 ; 1906. – Т. 13, вып. 3–4. – С. 589–633.
111. Искусство и археология : (критика и библиография). – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1905. – 55 с.
 112. [О некоторых лицевых рукописях собрания А. С. Уварова] // СХИФО. – 1905. – Т. 14. – С. VIII.
 113. [О художественном оформлении рукописи сочинения Иоанна Экзарха Болгарского] // Там же. – С. XLIV–XLV.
 114. [Памяти проф. Э. Добберта] // Там же. – С. 13.
 115. Памяти профессора А. И. Кирпичникова // Там же. – С. 1–4, 59–62.
 116. Портрет Козьмы Индикоплова в русских лицевых списках его сочинения // ВВ. – 1905. – Т. 12, вып. 1–4. – С. 112–131.
То же. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1905. – 20 с.
 117. [Предисловие] // Материалы к изучению церковной старины Украины / В. Машуков. – Харьков, 1905. – С. 2–3.
 118. Преподавание искусств в Императорском Харьковском университете : К истории Имп. Харьк. ун-та (1805–1905). – Харьков : Тип. и литогр. М. Зильберберг, 1905. – 35 с.
 119. Профессор Александр Иванович Кирпичников : обзор трудов его по истории и археологии искусства // СХИФО. – 1905. – Т. 14. – С. 63–80.
То же. – Харьков : Печ. дело, 1905. – 21 с.
 120. Алоа Ригль : (некролог) // ВВ. – 1906. – Т. 13, вып. 2. – С. 496–497.
 121. Ассизи : (письмо из Италии). – Харьков : Печ. дело, 1906. – 5 с.
 122. Искусство и археология : библиография. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1906. – 24 с.
 123. Памяти Гревена // ВВ. – 1906. – Т. 13, вып. 2. – С. 498–501.
 124. Памяти М. С. Дринова // Ист. вестн. – 1906. – Т. 104. – С. 962–970.
 125. Памяти В. В. Стасова // ВВ. – 1906. – Т. 13, вып. 2. – С. 501–504.
 126. Страны света и народы по Эфору в лицевых списках сочинения Козьмы Индикоплова // Там же. – С. 352–363.
То же. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1907. – 12 с.
 127. Искусство и археология : библиография. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. акад. наук, 1907. – 19 с.

128. [Автобиография] // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905) : в 2 ч. / под ред. М. Г. Халанского, Д. И. Багаляя. – Харьков, 1908. – [Ч.] 2 : Биографический словарь профессоров и преподавателей. – С. 307–311.
129. Исторические памятники города Адули (в Африке) в лицевых рукописях сочинения Козьмы Индикоплова // СХИФО. – 1908. – Т. 15. – С. 101–110 : ил.
130. О деятельности Отделения памятников искусств и др. // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе, 1905 г. : в 2 т. / под ред. гр. П. С. Уваровой. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 240–242.
131. Памяти М. С. Дринова : речь проф. Е. К. Редина // СХИФО. – 1908. – Т. 15. – С. 75–83.
132. Памяти профессора И. В. Помяловского (28-го сентября 1906 г.). – Харьков : Паровая тип. и литогр. М. Зильберберг, 1908. – 8 с.
133. Редакции лицевых рукописей сочинения Козьмы Индикоплова // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе, 1905 г. : в 2 т. / под ред. гр. Уваровой. – Москва, 1908. – Т. 2. – С. 228.
134. Недреманное око // СХИФО. – 1909. – Т. 18. – С. 193–197.
135. Письма проф. Н. Ф. Сумцову [за 1898–1905 годы] // Там же. – С. 30–74.
136. Христианская топография Козьмы Индикоплова по греческим и русским спискам / под ред. Д. В. Айналова. – Москва : Тип. Г. Лиснера и Д. Собко, 1916. – 366 с., XXXII табл.
137. Искусство Киевской Руси. – [Б. м., б. г.]. – С. 561–586 : ил.

САВВА Володимир Іванович

(1865–1920)

Випускник Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька. Приват-доцент кафедри російської історії Харківського університету (1895–1905, 1909–1911), професор Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька (1905–1909), професор кафедри

російської історії Харківського університету (1909–1917). Викладач курсів для робітників і жінок, учасник і організатор археологічних з'їздів.

1. О времени и месте крещения русской великой княгини Ольги : опыт ист.-крит. разбора. – Харьков : Тип. К. П. Счасни, 1890. – 28 с.
2. Московские цари и византийские василевсы. К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей. – Харьков : Тип. и литогр. М. Зильберберг и с-вья, 1901. – [4], IV, 400 с.
3. По вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей // ЗХУ. – 1903. – Кн. 1. – С. 53–73.
4. По вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей : (в ответ на рец. проф. П. Н. Буцинского). – Харьков : Тип. и литогр. М. Зильберберг и С-я, 1903. – 21 с.
5. Обряд омовения ног в Византии и на Руси // СХИФО. – 1908. – Т. 15 : Почесть : сб. ст. по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову его учениками и почитателями / под ред. М. Г. Халанского. – С. 79–82.
6. О посольском приказе в XVI в. Вып. 1. – Харьков : Тип. Т-ва потреб. о-в юга России, 1917. – 409 с.

ХАЛАНСЬКИЙ Михайло Георгійович

(1 (13) листопада 1857 – 29 березня (11 квітня) 1910)

Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету (1881). Викладав у гімназіях. З 1889 р. – приват-доцент, з 1892 р. – професор кафедри російської мови і словесності Харківського університету. Член Харківського історико-філологічного товариства, Московського товариства етнографії, Товариства любителів російської словесності, Московського археологічного товариства. Учасник і організатор археологічних з'їздів.

1. Южно-славянские сказания о Крелевиче Марке в связи с произведениями русского былевого эпоса: сравнительные

наблюдения в области героического эпоса южных славян и русского народа. : [в 4 т.]. – Варшава : Тип. Варшав. учеб. округа, 1893–1896.

Т. 1. – 1893. – 179, [5] с.

Т. 2. – 1894. – 470, II, [2] с.

ЧЕРНОУСОВ Євгеній Олександрович

(13 грудня 1869 – ?)

Випускник історичного відділення Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька (1895). 1895–1904 рр. – викладач Юр'ївського реального училища. 1905–1909 рр. – викладач кафедри всесвітньої історії Ніжинського історико-філологічного інституту. 1906–1917 рр. – приват-доцент, 1917–1918 рр. – штатний доцент кафедри всесвітньої історії Харківського університету. Викладач Харківських вищих жіночих курсів. 1917–1919 рр. – професор, декан історико-філологічного факультету Полтавського учительського інституту. У 1920 р. – професор, 1921–1922 рр. – декан факультету суспільних наук Донського державного університету, професор археологічного інституту, викладач технікуму водного транспорту (м. Ростов-на-Дону). З 1922 р. – директор бібліотеки Північно-Кавказького університету. 1931 р. заарештований за звинуваченням у контрреволюційній діяльності й за вироком суду був позбавлений права мешкати у Ростові-на-Дону терміном на три роки. Місцем відбування покарання обрав Калач-на-Дону, де його сліди за доступною на сьогодні інформацією губляться. Дата смерті невідома*.

1. Партии ипподрома в Константинополе. – [Нежин, 1895]. – 168 с.
2. Основные черты государственного и общественного строя Византии // ЗХУ. – 1912. – Кн. 1, [разд.] : Летопись Харьковского университета. – С. 1–10.
3. Страница из культурной истории Византии XI века // Там же. – 1913. – Кн. 1, ч. неофиц. – С. 1–16.

* Укладачі висловлюють глибоку вдячність за надану інформацію про останні роки життя Є. О. Черноусова Казарову Саркісу Суменовичу, професору кафедри археології та історії стародавнього світу Південного федерального університету (Ростов-на-Дону – Таганрог).

4. Дука, один из историков конца Византии : опыт характеристики // ВВ. – 1914. – Т. 21, вып. 3–4. – С. 171–221.
5. Из византийского захолустья XIII в. // СХИФО. – 1914. – Т. 2 : Сборник статей в честь профессора В. П. Бузескула. – С. 277–295.
6. Римские и византийские цехи // ЖМНП. Новая сер. – 1914. – Ч. 53, сент. – С. 154–178.
7. К вопросу о влиянии византийского права на древнейшее русское // Византийское обозрение : в 3 т. / Ист.-филол. ф-т Имп. Юрьев. ун-та ; под ред. В. Э. Регеля. – 1915. – Т. 2. – С. 302–322.
8. Из этюдов по Малале (эпоха Анастасия Дикора) // Сборник статей в честь академика С. А. Жебелева. – Ленинград, 1926. – С. 18–28.
9. До питання про джерела хроніки Теофана Сповідника з доби Анастаса Дикора // Ювілейний збірник на пошану Дмитра Івановича Багалія, з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятидесятих роковин наукової діяльності / Укр. акад. наук ; [ювіл. ком. : В. І. Липський та ін.]. – Київ, 1927. – Т. 1. – С. 341–345.
10. Etudes sur Malala: epoque d'Anastase Dicoros // Byzantion. – 1927. – Vol. 3. – P. 65–72.
11. Des Euagrius Scholastikos Kirchengeschichte als eine Quelle für die Zeit Anastasios' I. Dikoros // Byzantinische Zeitschrift. – 1927. – Bd. 27. – S. 29–34.
12. Сирийский источник по истории Византии // ВВ. – 1928. – Т. 25. – С. 24–32.

ШМІТ Федір Іванович

(15 травня 1877 – 3 грудня 1937)

Випускник історико-філологічного факультету Петербурзького університету (1900). 1901–1904 рр. – стипендіат Російського археологічного інституту в Константинополі (м. Стамбул). З 1908 р. – вчений секретар Петербурзького університету. 1912–1920 рр. – завідувач кафедри теорії та історії мистецтв історико-філологічного факультету Харківського університету. Викладач Вищих жіночих курсів. Фахівець з історії візан-

тійського мистецтва, засновник мистецтвознавчої школи. З 1921 р. – академік Академії наук УРСР. 1921–1924 рр. – голова Археологічної комісії і Археологічного комітету Академії наук УРСР. 1924–1930 рр. – директор Російського інституту історії мистецтв (м. Ленінград). 1933 р. – вперше заарештований, засуджений до заслання в Узбекистані і Казахстані. 1934 р. заарештований у м. Ташкент, ув'язнений і розстріляний як ворог народу.

1. Стефануса Праксителя статуэтка из собрания Ал. Ив. Нелидова // ЖМНП. – 1901. – Ч. 337, сент., отд. 5. – С. 147–155.
То же // Commentationes Nikitinianae : сб. ст. по классич. филологии в честь проф. Никитина. – Санкт-Петербург, 1901. – С. 282–290.
2. Мозаики и фрески Кахриэ-Джами // Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе. – 1902. – Т. 8, вып. 1–2. – С. 119–152.
3. Каталог житийных рукописей Ватопедского монастыря на Афоне // Там же. – 1903. – Т. 8, вып. 3. – С. 264–298.
4. Кахриэ-Джами. 1. История монастыря Хоры, архитектура мечети, мозаики нарфиков // Там же. – 1906. – Т. 11. – С. 1–306.
5. Кахриэ-Джами : альбом к XI тому ИРАИК [Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе]. Рисунки и чертежи, исполненные художником Н. К. Клуге. – Мюнхен : Худож. заведение К. Куна, 1906. – 91 л.
6. [Рецензия] // ВВ. – 1906. – Т. 13, вып. 2. – С. 445–449. – Рец. на кн.: Eine alexandrinische Weltchronik : Text und Miniaturen eines griechischen Papyrus der Sammlung W. Goleniev / A. Bauer, J. Strzygowski. – Wien : Gerold, 1905. – 204 S.
7. [Рецензия] // Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе. – 1907. – Т. 12. – С. 641–643. – Рец. на ст.: Константинопольский Серафимский кодекс восьмикнижия / Ф. Успенский // Там же. – С. 1–255.
8. [Рецензия] // ЖМНП. Новая сер. – 1908. – Ч. 18, декабрь, отд. 2. – С. 423–432. – Рец. на кн.: Die Miniaturen des serbischen Psalters der Koeniglichen Hof- und Staatsbibliothek in Muenchen / J. Strzygowski. – Wien : Holder, 1906. – LXXXVII, 139 S., LX bl.

9. [Рецензия] // *Byzantinische Zeitschrift*. – 1908. – Bd. 17. – S. 280–283. – Рец. на кн.: О раскопках и работах в Ани летом 1906 года : (предварит. отчет) / Н. Я. Марр. – Санкт-Петербург : Тип. Имп. Акад. наук, 1907. – IV, 64 с., 18 ил. – (Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии / Ф-т вост. яз. Имп. С.-Петербург. ун-та ; кн. 10).
10. Die Malereien des bulgarischen Klosters Poganovo. Einige Worte über mittelalterliche bulgarische Kunstdenkmäler // *Byzantinische Zeitschrift*. – 1908. – Bd. 17. – S. 121–128.
11. Паметнициѣ на българската старина : доклад отъ Феодор Шмит до председателя на Редакционный комитет // *Българско отечество*. – София, 1909. – О. 21, 5–6. – С. 412–450.
12. La perspective inverse dans la peinture byzantine // *Le Rayon* : Première année. – 1910. – № 2 (mars-avril). – P. 1–2.
13. Благовещение // *Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе*. – 1911. – Т. 15. – С. 31–72.
14. Новая книга о великой св. Софии : [рецензия] // *ЖМНП. Новая сер.* – 1911. – Ч. 34, [разд.] : Критика и библиография. – С. 293–300. – Рец. на кн. Евгения Антониади, напис. на греч. яз.
15. Новые веяния в археологической науке на Балканском полуострове // *Там же*. – Ч. 34, июль. – С. 1–29.
16. Один из иконографических вариантов крещения Спасителя // *Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе*. – 1911. – Т. 15. – С. 73–91.
17. Памятники Мистры // *ЖМНП. Новая сер.* – 1911. – Ч. 33, июнь. – С. 249–259.
18. [Рецензия] // *Гермес*. – 1911. – № 20. – С. 495–498. – Рец. на кн.: *Sainte-Marie-Antique: Le caractère et le style des peintures du VIe au XIIIe siècle* / W. de Grüneisen. – Rome : M. Bretschneider, 1911. – 501 p.
19. Παναγία Ἀγγελόχτιστος // *Изв. Рус. археол. ин-та в Константинополе*. – 1911. – Т. 15. – С. 206–239.
20. Памятники византийского искусства в Греции // *ЖМНП. Новая сер.* – 1912. – Ч. 40, июль, [разд.] : Современная летопись. – С. 45–59.
21. Что такое византийское искусство? // *Вестн. Европы*. – 1912. – Кн. 10 (окт.). – С. 221–255.

22. La «Renaissance» de la peinture byzantine au XIV^e siècle // *Revue archéologique. Sér. 4.* – 1912. – Vol. 20. – P. 127–142.
23. Искусство и археология : (библиогр. обзор) // *ВВ.* – 1913. – Т. 20, вып. 3–4. – С. 62–106.
24. Киевский Софийский собор // *Светильник.* – 1913. – № 8. – С. 3–22.
25. [Рецензия] // *ВВ.* – 1913. – Т. 20, вып. 1. – С. 1–21. – Рец. на кн.: *Byzantine art and archaeology* / O. M. Dalton. – Oxford : Clarendon Press, 1911. – 727 p.
26. [Рецензия] // *ЖМНП. Новая сер.* – 1913. – Ч. 46, авг., [разд.] : Критика и библиография. – С. 313–342. – Рец. на кн.: *The Church of the Nativity at Bethlehem* / W. Harway, W. R. Lethaby, O. M. Dalton, H. A. Cruso, A. C. Headlam. – London : B. T. Batsford, 1910. – 76 p., 13 plates, 30 il.
27. [Рецензия] // *Byzantinische Zeitschrift.* – 1913. – Bd. 22. – S. 152–154. – Рец. на кн.: *Johannes von Gaza und Paulus Silentarius : Kunstbeschreibungen Justinianischer Zeit* / P. Friedländer. – Leipzig ; Berlin : Teubner, 1912. – V, 310 S.
28. [Рецензия] // *Deutsche Literaturzeitung.* – 1913. – Bd. 34, № 40. – Col. 2536–2537. – Рец. на кн.: *Scythians and Greeks, a Survey of Ancient History and Archaeology on the North Coast of the Euxine from the Danube to the Caucasus* / E. H. Minns. – Cambridge : Univ. Press, 1913. – 720 p.
29. [Рецензия на русский перевод] // *Гермес.* – 1913. – Т. 12, № 1–2. – С. 1–3. – Рец. на кн.: *История пластических искусств: (Аполлон) : курс публ. лекций, чит. в Лувр. шк. в Париже* / С. Рейнак ; пер. с 6-го фр. изд. В. С. Елпатьевского, Е. Н. Колышкевича. – Санкт-Петербург, 1912–1913. – 326, [1] с. : ил.
30. *Die archäologische Erforschung Bulgariens* // *Deutsche Literaturzeitung.* 1913. – Bd. 34, № 5. – Col. 261–267.
31. Мозаики монастыря преподобного Луки // *СХИФО.* – 1914. – Т. 2 : Сборник статей в честь профессора В. П. Бузескула. – С. 318–334.
32. Отзыв о сочинениях на тему: «Деисус в византийском и русском искусстве» (сочинения Д. Гордеева и В. Третьякова) // *ЗХУ.* – 1914. – Кн. 1. – С. 1–6.

33. Равеннские мозаики 1112 года // Светильник. – 1914. – № 7. – С. 7–36.
 34. [Рецензия] // ВВ. – 1914. – Т. 21, вып. 1–2. – С. 3–5. – Рец. на кн.: The Church of Saint Eirene at Constantinople / W. S. George. – Oxford : H. Frowde, 1913. – XIV, 87 p., 30 pl.
 35. [Рецензия] // Там же. – С. 6–7. – Рец. на кн.: Die Wandmosaikēn von Ravenna: mit vier farbigen und vierzig schwarzen Tafeln / Dr. J. Kurth. – München : Piper, 1912. – VIII, 292 S.
 36. [Рецензия] // Там же. – С. 7–9. – Рец. на кн.: Kirchen and Moscheen in Armenien and Kurdistan / W. Bachmann. – Leipzig : Hinrichs, 1913. – 80 S., 71 Bl.
 37. [Рецензия] // Там же. – С. 9–10. – Рец. на кн.: Byzantine and Romanesque architecture : in 2 vol. / T. G. Jackson. – Cambridge Univ. Press, 1913. – Vol. 1. – [195] p. ; Vol. 2 – 285 p. : il., 165 pl. (part col., 1 double) double plan.
 38. [Рецензия] // Там же. – С. 51–55. – Рец. на кн.: Jérusalem. Recherches de topographie, d'archéologie et d'histoire. T. 2. Jérusalem nouvelle / H. Vincent, et F.-M. Abel. – Paris : J. Gabalda, 1914. – XX, 419 p.
 39. [Рецензия] // Там же. – С. 55–57. – Рец. на кн.: Bethléem, le sanctuaire de la Nativité / H. Vincent, et F.-M. Abel. – Paris : Librairie V. Lecoffre J. Gabalda Éditeur, 1914. – 216 p. : pl.
 40. Алтарные мозаики церкви Михаила Архангела в Равенне // Светильник. – 1915. – № 3–4. – С. 47–54.
 41. Заметки о поздневизантийских храмовых росписях // ВВ. – 1915. – Т. 22, вып. 1–2. – С. 62–126.
 42. Искусство и археология : (библиогр. обзор) // Там же. – Т. 21, вып. 3–4. – С. 37–54.
 43. Три генуэзских рельефа из Кафы (Феодосии) // Изв. Импер. археол. комиссии. – 1917. – Т. 63. – С. 22–30, 2 табл.
 44. О Тмутаракани // Изв. Тавр. учен. архив. комиссии. – 1918. – Т. 54. – С. 389–393.
 45. Искусство Древней Руси – Украины / под ред. Д. И. Багалая. – Харьков : Союз, 1919. – 111 с. : рис. – (Культурно-историческая библиотека).
- Те саме, укр. мовою:* Мистецтво старої Русі – України / за ред. Д. І. Багалія. – Харків : Союз, 1919. – 99 с. : мал.

Частина 2
ВІЗАНТИНІСТИКА
У ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
(середина XX – початок XXI ст.)

БАРДОЛА Костянтин Юрійович

(15 грудня 1970)

Випусник історичного факультету Харківського університету (1993). 1999–2002 рр. – аспірант кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник – проф. С. Б. Сорочан). 2003 р. захистив дисертацію «Система оподаткування у Візантії в IV–IX ст.». З 2003 р. викладач, доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Проблемы «темных веков» в отечественной и зарубежной историографии // Материалы и тез. науч. конф., посвященной 30-летию кафедры историографии, источниковедения и археологии ХГУ (II Астаховские чтения), 1–2 нояб. 1994 г. – Харьков, 1994. – С. 63–64.
2. О ставках таможенных пошлин в ранней Византии (октава и деката) // Византия и народы Причерноморья и Средиземноморья в раннем средневековье (IV–IX вв.) : тез. междунар. конф., 21–23 сент. 1994 г. – Симферополь, 1994. – С. 6–8.
3. Принцип взаимности в истории арабо-византийских отношений в VII–IX вв. // На честь заслуженого діяча науки України Андрія Петровича Ковалевського : тези наук. конф., присвяч. 100-річчю від дня народження. – Харків, 1995. – С. 55–57.
4. Роль императора Юстиниана I в истории Византийской империи: проблема последнего римского императора //

- Проблемы археологии, древней и средневековой истории Украины : междунар. науч. конф., 1–3 марта 1995 г. : тез. докл. – Харьков, 1995. – С. 97–99.
5. К анализу сфрагистических источников о функциях коммеркиариев в Византии VI–IX вв. // ВХУ. – 1998. – № 413 : Історія. – Вип. 30. – С. 69–77.
 6. Финансовая администрация Византии VII–IX вв. // Середньовічна Європа: погляд з кінця XX ст. : матеріали наук. конф., м. Чернівці, 16–18 берез. 2000 р. – Чернівці, 2000. – С. 89–91.
 7. Об этапах налоговой политики арабов в VII–VIII вв. // Проблеми історії та археології України : тези доп. наук. конф., 16–18 трав. 2001 р. – Харків, 2001. – С. 85–86.
 8. Некоторые аспекты таможенной политики ранней Византии (IV–VI вв.) // АПВВІ. – 2001. – С. 32–37.
 9. О налоговой политике арабов в VII–VIII вв. в завоеванных византийских провинциях // ВХУ. – 2001. – № 526 : Історія. – Вип. 33. – С. 45–52.
 10. Налоговая политика императора Юстиниана I // ВХУ. – 2002. – № 566 : Історія. – Вип. 34. – С. 34–45.
 11. О византийской экономической политике и экспансии арабов в VII в. // Схід. світ. – 2002. – № 1. – С. 144–150.
 12. Система оподаткування у Візантії в IV–IX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. – Харків, 2003. – 20 с.
 13. Была ли в Византии VI–IX вв. «секретная служба»? // Проблемы истории и археологии Украины : материалы V Междунар. науч. конф. (Харьков, 4–6 нояб. 2004 г.). – Харьков, 2004. – С. 71–72.
 14. Особенности римской налоговой системы в эпоху Диоклетиана и Константина I // Древности, 2004. – Харьков, 2004. – С. 46–51.
 15. О службе протоасикрита и ее роли в административной структуре Византии VI–IX вв. // Древности, 2005. – Харьков, 2005. – С. 63–67.
 16. «Милостив к нам как отец» или «Демон в образе человека»? : Некоторые замечания о роли императора Юстиниана I Великого в истории Византии // LAUREA : К 80-летию

- проф. Владимира Ивановича Кадеева : [сб. науч. тр.] / гл. ред. С. И. Посохов. – Харьков, 2007. – С. 136–146.
17. Фискальная и регулирующие функции византийского налогообложения // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VI Междунар. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения акад. В. П. Бузескула (Харьков, 10–11 окт. 2008 г.). – Харьков, 2008. – С. 84.
18. Налогообложение городского населения Византии IV–VI вв. Хрисаргир // Древности, 2006–2008. – Харьков, 2008. – С. 77–94.
19. Был ли в Византии «налог на воздух»? : Проблема «аэрикона» в историографии // Древности, 2009. – Харьков, 2009. – Вып. 8. – С. 155–167.
20. Особенности обложения подымным налогом в Византии. Капникон // Древности, 2010. – Харьков, 2010. – Вып. 9. – С. 58–69.
21. Принципы византийского налогообложения // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VII Междунар. науч. конф., г. Харьков, 28–29 окт. 2010 г. – Харьков, 2010. – С. 81–82.
22. Синона. Пути трансформации византийской налоговой практики // Древности, 2011. – Харьков, 2011. – Вып. 10. – С. 64–73.
23. Византийское налогообложение в российской историографии: взгляд со стороны // XIX Всероссийская научная сессия византинистов «Российское византиноведение: Традиции и перспективы» (Москва, 27–29 янв. 2011 г.) : тез. докл. – Москва, 2011. – С. 30–32.
24. О степени государственного регулирования ранневизантийской внешней торговли на Дунае // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VIII междунар. науч. конф. (Харьков, 9–10 нояб. 2012 г.). – Харьков, 2012. – С. 82.
25. Оптимизация или противодействие? : Некоторые особенности отношений между властью и византийскими налогоплательщиками IV–IX вв. // Древности, 2013. – Харьков, 2013. – Вып. 12. – С. 72–85.
26. Основные проблемы изучения истории византийской дипломатии // Проблемы истории и археологии Украины :

- материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 октяб. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 60.
27. «Право возврата владений» как основа территориальных претензий Византии в VI–XII вв. // Древности, 2014–2015. – Харьков, 2015. – Вып. 13. – С. 57–68.
 28. Проблема недоимок в Византии IV–XI вв. // IX Міжнар. наук. конф. «Історія торгівлі, податків та мита», 29–30 жовт. 2015 р., Дніпропетровськ : тези доп. – Київ, 2015. – С. 9–10.
 29. Проблема налоговой задолженности и особенности её решения в Византии IV–XI вв. // ВХУ. – 2016. – Історія. – Вип. 51. – С. 8–13.
 30. Особенности практики передачи верховной власти в Византии // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 57.
 31. Dynastic Marriages as a Failure of the Byzantine Diplomacy [Electronic Resource] // The Middle Byzantine Period – Part 1. Thematic Session of Free Communication. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016) – Way of access : 1. http://byz2016.rs/SSS/Sreda/028_potvrđj%20chair_The%20Middle%20Byzantine%20Period%20_%20Part%20%201.pdf. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12022>.
 32. Byzantine Ideology of War: Between East and West [Electronic Resource] // The Middle Byzantine Period – Part 2. Thematic Sessions of Free Communications. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016) – Way of access : 1. http://byz2016.rs/SSS/Sreda/034_potvrđj%20chair_The%20Middle%20Byzantine%20Period%20_%20Part%20%202.pdf. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12042>.

ГРИНЕВИЧ Костянтин Едуардович

(21 вересня 1891 – 30 серпня 1970)

Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету (1915). Приват-доцент, згодом доцент Петроградського університету (1918). 1920–1923 рр. – директор Керченського археологіч-

ного музею, 1924–1927 рр. – директор Херсонеського археологічного музею. З 1927 р. – заступник завідувача відділом скульптури Музею образотворчих наук, з 1928 р. – дійсний член Інституту археології та мистецтвознавства РАНІОН. Жертва сталінських репресій (1932–1939 – в ув'язненні). 1940–1948 рр. – завідувач кафедри стародавньої історії Томського університету. 1944 р. захистив докторську дисертацію з історії захисної системи Херсонеса Таврійського. З 1948 р. – професор Кабардинського педагогічного інституту. З 1953 р. – професор, з 1966 р. – завідувач кафедри стародавньої історії та археології Харківського державного університету.

1. Стены Херсонеса Таврического : Подстенный склеп № 1012 и ворота Херсонеса, открытые в 1899 году. – Севастополь, 1926. – 72 с. – (Херсонесский сборник ; вып. 1).
2. Стены Херсонеса Таврического. Ч. 3. Южная и западная линии обороны // Херсонесский сборник / Херсонес. ист.-археол. музей [отв. ред. К. Е. Гриневич]. – Севастополь, 1959. – Вып. 5 : Материалы по археологии Херсонеса Таврического. – С. 75–114 : ил.

ДОМАНОВСЬКА Марина Євгенівна

(21 грудня 1979)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2002). 2003–2010 рр. – викладач кафедри гуманітарних дисциплін Харківського економіко-правового університету. 2011–2014 рр. – аспірантка кафедри українознавства (науковий керівник проф. Д. М. Чорний). 2015 р. – захист дисертації «Візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – початок XX ст.)». З 2015 р. – співробітниця Центру українських студій імені Д. І. Багалія Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Історико-правові аспекти дослідження русько-візантійських договорів X ст. у вітчизняній дореволюційній історіографії // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Харків, 2005. – Вип. 30. – С. 281–285.

2. Щодо можливості існування русько-візантійських договорів у IX ст. // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Харків, 2005. – Вип. 31. – С. 336–341.
3. О возможности существования русско-византийских договоров в IX в. (отдельные замечания к трактовке проблемы) / М. Е. Домановская, А. Н. Домановский // ДЗ. – 2007. – Т. 1. – С. 46–59.
4. П. В. Безобразов як рецензент (до 90-річчя від дня смерті) // Проблеми истории и археологии Украины : материалы VI Междунар. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения акад. В. П. Бузескула (Харьков, 10–11 окт. 2008 г.). – Харьков, 2008. – С. 65–66.
5. Василь Карлович Надлер як візантиніст // ВХУ. – 2011. – № 939 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 14. – С. 39–49.
6. Понятие «византизм» в научном наследии В. К. Надлера // XIX Всерос. науч. сессия византистов «Российское византиноведение: Традиции и перспективы» (Москва, 27–29 янв. 2011 г.) : тез. докл. – Москва, 2011. – С. 84–87.
7. Редін Єгор Кузьмич / М. Домановська, А. Домановський // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 188–189.
8. Савва Володимир Іванович // Там само. – Київ, 2011. – С. 198.
9. Шміт (Шмідт) Федір Іванович / М. Домановська, А. Домановський // Там само. – С. 245–247.
10. Візантиністика в навчальних курсах історико-філологічного факультету Харківського університету (друга половина XIX – початок XX ст.) // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту. – 2012. – Вип. 106 : Сер. : Іст. науки. – № 9. – С. 3–8.
11. М. С. Дринов про балканські походи князя Святослава у контексті візантійсько-болгарського протистояння X ст. (до питання про межі об'єктивності історика) // Проблеми истории и археологии Украины : материалы VIII междунар. конф., 9–10 нояб. 2012 г. – Харьков, 2012. – С. 86.
12. М. С. Дринов про Русь і Візантію як ворогів Болгарії у X ст. // Наукові записки : зб. пр. молодих вчених та аспірантів / Ін-т

- укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Київ, 2012. – Т. 25. – С. 26–38.
13. Єгор Кузьмич Редін – перший харківський дослідник Херсонеса Таврійського (до питання про участь у підготовці видання «Пам’ятки Християнського Херсонеса») / М. Домановська, Г. Штан // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / відп. ред. П. С. Сохань ; упоряд. Д. С. Гордієнко, В. В. Корнієнко. – Київ, 2012. – Вип. 2 : Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Дмитра Власовича Айналова. 1862–1939 рр. – С. 198–203.
14. Проблеми візантиністики у дисертаційних дослідженнях, захищених в Україні у 2009–2011 рр. / А. М. Домановський, М. Є. Домановська // ВХУ. – 2012. – № 1006 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 15. – С. 109–141.
15. Візантиністика в спеціальних навчальних курсах історико-філологічного факультету Харківського університету (друга половина XIX – початок XX ст.) // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2013. – Вып. 10 : X чтения памяти проф. П. О. Карышковского : материалы междунар. науч. конф., Одесса, 11–12 марта 2013 г. – С. 88–93.
16. Візантиністика в творчості і планах О. Білецького : (до 130 річниці від дня народження) // ВХУ. – 2013. – № 1055 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 16. – С. 15–22.
17. XII Археологический съезд и харьковская византистика // Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2013. – № 15 (158), вып. 27. – С. 55–61.
18. До участі Ніжинського історико-філологічного товариства в Харківському археологічному з’їзді: проблема повернення пам’яток (за листуванням Є. Редіна та М. Бережкова) / Д. Гордієнко, М. Домановська // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / відп. ред. Ю. А. Мицик ; упоряд. Д. С. Гордієнко, В. В. Корнієнко. – Київ, 2013. – Вип. 3. – С. 119–139.

19. Загальні умови розвитку візантиністики в Російській імперії і початок візантійських студій у Харківському університеті (початок XIX – 60-ті рр. XIX ст.) // Наукові записки : зб. пр. молодих вчених та аспірантів / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Київ, 2013. – Т. 26. – С. 236–249.
20. М. О. Лавровський (1825–1899) про русько-візантійські угоди X ст. // Сіверян. літопис. – 2013. – № 2. – С. 101–111.
21. Н. А. Лавровский – автор методики «обратного перевода» в исследовании русско-византийских договоров X в. // Византия и византийское наследие в России и мире : тез. докл. XX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 3–6 июня 2013 г. – Москва, 2013. – С. 92–95.
22. Обзор диссертационных исследований по византистике, защищенных в Украине в 2009–2011 гг. / А. Н. Домановский, М. Е. Домановская // 'Ρωμαϊός : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 531–579. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; т. 2).
23. Е. К. Редин – первый харьковский исследователь Херсонеса Таврического / М. Е. Домановская, Г. В. Штан // Там же. – С. 163–170.
24. Візантиністика у наукових студіях та навчальних курсах В. І. Савви // Проблеми історії та археології України : матеріали IX Міжнарод. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 64–65.
25. Історична славістика та візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – поч. XX ст.): традиції у вивченні та викладанні середньовічної історії південних слов'ян // ВХУ. – 2014. – № 117 : Історія. – Вип. 48. – С. 188–197.
26. М. S. Drinov on Rus' and Byzantium as Enemies of Bulgaria in the Tenth Century // ВХУ. – 2014. – № 1119 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 18. – С. 37–43.
27. Володимир Іванович Савва як візантиніст (до 150-річчя від дня народження) // ВХУ. Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки – 2015. – Вип. 20. – С. 112–117.

28. Візантиністика в працях і навчальних курсах юристів Харківського університету (середина XIX – початок XX ст.) // Стародавнє Причорномор'я / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [і ін.]. – Вип. 11 : [Матеріали XI читання пам'яті проф. П. Й. Каришківського та міжнародна конференція, Одеса, 11–13 березня 2016 р.]. – Одеса, 2016. – С. 195–200.
29. До питання про візантиністичну школу у Харківському університеті (друга половина XIX – початок XX ст.) // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X Междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 68–69.

ДОМАНОВСЬКИЙ Андрій Миколайович

(4 травня 1980)

Випускник історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2002). 2003–2006 рр. – аспірант кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник – проф. С. Б. Сорочан). 2007 р. захистив кандидатську дисертацію «Державний контроль і регулювання торгівлі у Візантії IV–IX ст.». 2004–2010 рр. – голова Ради молодих науковців Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. З 2006 р. – доцент кафедри українознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри українознавства Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. З 2009 р. – доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків. 2009–2013 рр. – начальник Херсонської археологічної експедиції «Цитадель» Харківського університету. З 2007 р. – ініціатор створення, розробник, головний редактор сайту «Василевс. Українська візантиністика» (<https://byzantina.wordpress.com/>).

1. Опыт периодизации эволюции должности префекта города Рима // ВХУ. – 2000. – № 456 : Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених м. Харкова. – Ч. 1. – С. 318–320.

2. Государство и оптовая торговля продовольствием в Византии VIII–X вв.: скрытые механизмы социальной политики // Проблемы истории и археологии Украины : материалы междунар. науч. конф. (Харьков, 16–18 мая 2001 г.). – Харьков, 2001. – С. 92–93.
3. Моделирование механизма установления цен на продукты питания в Константинополе согласно Книге Эпарха [Электронный ресурс] // Тезисы конф. «Ломоносов–2001», Москва, 19–20 апр. 2001 г. – Режим доступа : <http://www.hist.msu.ru/Science/Conf/lomweb01/domanov2.htm>.
4. О регулировании торговли продовольствием в Константинополе согласно Книге Эпарха (опыт реконструирующего моделирования элементов управленческого процесса) // АПВВІ. – 2001. – С. 37–46.
5. О рукописи Е. А. Черноусова «Партии ипподрома в Константинополе» [Электронный ресурс] // Тезисы конф. «Ломоносов–2001», Москва, 19–20 апр. 2001 г. – Режим доступа : <http://www.hist.msu.ru/Science/Conf/lomweb01/domanov1.htm>.
6. Об элементах официальной одежды епарха города Константинополя (IV–X вв.) // Гуманістичні цінності світових цивілізацій і проблеми сучасного світу : зб. матеріалів Всеукр. студент. наук. конф. (23–24 квіт. 2002 р., м. Кривий Ріг). – Кривий Ріг, 2002. – С. 93–96.
7. Ранньовізантійські ексагії: засоби «непрямого регулювання» процесу зважування // Археологія та етнологія Східної Європи : матеріали і дослідж. – Одеса, 2002. – Т. 3. – С. 146–148.
8. Сторінка з історії харківської візантиністки (про спробу перекладу «Книги Епарха» в Харківському університеті) // Харківський історіографічний збірник. – Харків, 2002. – Вип. 5 : Проблеми періодизації історії та історіографічного процесу. – С. 101–106.
9. «Византийские этюды» М. Я. Сюзюмова в ряду российских «Variorum Reprints» // Stratum Plus. Культурная антропология и археология. – 2005. – № 5 : (2003–2004) : Мастера средневековья. – С. 395–399.

10. Косвенное регулирование оптовой торговли продовольствием в Византии VIII–X вв.: некоторые аспекты социальной политики // АПВВІ. – 2003. – Вип. 6. – С. 14–21.
11. Податкова реформа 767 року Константина V Копроніма та державне регулювання торгівлі продовольством // Південний архів : Філологічні науки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2003. – Вип. 22. – С. 36–41.
12. Візантійський єпарх Константинополя та давньоруський тисяцький Києва: порівняння стану та статусу столичного міського голови // Історико-правові проблеми автономізму та федералізму : матеріали X Міжнар. іст.-прав. конф., 22–24 верес. 2003 р., м. Севастополь / М. Є. Домановська, А. М. Домановський. – Сімферополь, 2004. – С. 43–52.
13. Государственный контроль за иноземными торговцами в пределах Византийской империи в IV–VI вв. // Россия – Крым – Балканы: диалог культур : науч. докл. XII Междунар. науч. Сюзюмов. чтений, г. Севастополь, 6–10 сент. 2004 г. – Екатеринбург, 2004. – С. 49–54.
14. Засади творення сучасної української візантології: кілька міркувань з огляду на сучасний стан дисципліни // Греция древняя и средневековая: проблемы истории и методологии : материалы круглого стола молодых ученых (26 сент. 2003 г.) / ХНУ им. В. Н. Каразина. – Харьков, 2004. – С. 16–28.
15. Г. Н. Лозовик и освещение проблем государственного регулирования внешней торговли в ранней Византии // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. / Урал. гос. ун-т. – Екатеринбург. – 2004. – Вып. 35. – С. 265–278.
16. О значении слова «купля» в русско-византийских торговых договорах X в. // Русский язык: исторические судьбы и современность : II Междунар. конгресс исследователей рус. яз. (Москва, МГУ им. М. В. Ломоносова, филолог. ф-т, 18–21 марта 2004 г.) : труды и материалы. – Москва, 2004. – С. 46–47.
17. Об отношении к ростовщичеству в раннесредневековой Византии // Проблемы истории и археологии Украины : материалы V Междунар. науч. конф., посвящ. 350-летию г. Харькова и 200-летию Харьк. нац. ун-та им. В. Н. Каразина, 4–6 нояб. 2004 г. – Харьков, 2004. – С. 69–70.

18. Причини нечисленності знахідок візантійських монет на території Давньої Русі IX–X ст.: погляд з Візантії // *Древности*, 2004. – Харків, 2004. – С. 70–75.
19. Ранньосередньовічна візантійська «побутова» філософія етичної економіки // *Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження* : зб. наук. пр. – Донецьк, 2004. – Т. 4. – С. 92–94.
20. [Рецензия] // *Byzantinoslavica*. – 2004. – Т. 62. – С. 322–337. – Рец. на кн.: *Історія приватного права Європи: Східна традиція* / Є. О. Харитонов. – Одеса : Юрид. літ., 2000. – 260 с.
21. Рецепція візантійських адміністративних структур у Давньоруській державі (постановка питання на прикладі посади столичного міського голови) / М. Є. Домановська, А. М. Домановський // *АПВВІ*. – 2004. – С. 13–25.
22. Три видання або особливості наукового перекладу (проблема творення наукової термінології української візантиністики) : [рецензія] // *Схід – Захід : іст.-культурол. зб.* / за ред. В. Кравченка. – Харків ; Київ, 2004. – Вип. 6. – С. 171–198. – Рец. на кн.: *Історія Візантії* / Г. Острогорський ; пер. з нім. А. Онишко. – Вид. 3-є, доп. – Львів : Літопис, 2002. – 588 с.
23. Частная акция или государственная политика? О регулировании болгаро-византийской торговли в 894 г. // *ВХУ*. – 2004. – № 633 : *Історія*. – Вип. 36. – С. 158–168.
24. М. А. Шангін та рукопис поеми Арата «Явища» із зібрання Харківського університету: маловідомі сторінки долі науковця та манускрипту // *Праці Центру пам'яткознавства / Центр пам'яткознавства НАН України ; Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури*. – 2004. – Вип. 6. – С. 166–174.
25. Early Medieval Byzantium: through the Centuries with the Market : [review] // *Byzantinoslavica*. – 2004. – Т. 62. – Р. 311–314. – Рец. на кн.: *Византия IV–IX веков: этюды рынка. Структура механизмов обмена* / С. Б. Сорочан. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Харьков : Майдан, 2001. – 476 с.
26. Візантійське місто Авідос на торгівельних шляхах руських мореплавців X ст. (історичний та історіографічний аспект) // *IX Сходознавчі читання А. Кримського* : тези доп. міжнар. наук. конф., Київ, 1–2 черв. 2005 р. – Київ, 2005. – С. 28–31.

27. Візантійське місто, що перепиняє шлях кораблям русів: Херсон чи Ієрон? (до інтерпретації даних ал-Масуді) // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Периоды дестабилизаций, катастроф : сб. материалов науч. конф., 2005 г., Керчь. – Керчь, 2005. – С. 82–86. – (Боспорские чтения ; вып. 6).
28. Два обличчя Юліана Кулаковського : [рецензія] // ЗХІФТ. – Харків, 2005. – Т. 11. – С. 331–345. – Рец. на кн.: Юлиан Кулаковский / Л. Матвеева. – Київ : Стилос, 2002. – 484 с., 24 с. ил. ; Юлиан Кулаковский и его время : Из истории антиковедения и византистики в России / А. А. Пучков. – 2-е изд., перераб., испр. и доп. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2004. – 477 с. – (Византийская библиотека. История).
29. До локалізації місця збору мита з давньоруських купців (за даними Ібн Хордадбега та Ібн ал-Факіха) // Український історичний збірник / Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2005. – Вип. 8. – С. 9–17.
30. К легенде о появлении шелководства в Византии и о византийско-персидском торговом соперничестве // Ломоносов – 2005 : сб. тр. междунар. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых. – Москва, 2005. – Т. 1. – С. 294–297.
31. О зонах кондоминатного управления на границах Византии IV–IX вв.: аспект государственного регулирования внешней торговли // ВХУ. – 2005. – № 701 : Історія. – Вип. 37. – С. 127–138.
32. О таможенных пунктах и организации сбора таможенных пошлин в Хазарском каганате IX – начала X в. // Материалы VI Междунар. конф. в честь академиков АН БССР Н. М. Никольского и В. Н. Перцева, 7–9 апр. 2005 г. – Минск, 2005. – С. 37–41.
33. Окремі елементи зовнішньоторговельної політики візантійського уряду та рання історія Давньоруської держави // Археологія. – 2005. – № 2. – С. 34–46.
34. Перша українська історія візантійського і поствізантійського приватного права (книга юриста очима істориків) : [рецензія] / М. Є. Домановська, А. М. Домановський // Учен. зап. Тавр. нац. ун-та им. В. Н. Вернадского. Сер. : Юрид. науки. – Симферополь, 2005. – Т. 18 (57). – С. 144–166. –

- Рец. на кн.: Історія приватного права Європи: Східна традиція / Є. О. Харитонов. – Одеса : Юрид. літ., 2000. – 260 с.
35. Про два маршрути східної торгівлі руських купців IX ст. (за даними Ібн Хордадбеха та Ібн ал-Факіха) // Середньовічні старожитності Південної Русі-України : матеріали Четвертої студ. наук. конф. (Чернігів, 15–17 квіт. 2005 р.). – Чернігів, 2005. – С. 47–49.
 36. [Рецензія] // Вопросы истории. – 2005. – № 11. – С. 175. – Рец. на кн.: Византийские этюды / М. Я. Сюзюмов. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. ун-та, 2002. – 396 с.
 37. Тритомна історія візантійської економіки : [рецензія] // Древности, 2005. – Харьков, 2005. – С. 332–350. – Рец. на кн.: The Economic History of Byzantium. From the Seventh through the Fifteenth Century / editor-in-chief A. E. Laiou. – Washington : Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2002. – Vol. 1–3. – 1205 p. – (Dumbarton Oaks Studies ; № 39).
 38. НОМО BYZANTINUS, або Людина, яка створила Візантійський Всесвіт : [рецензія] // Схід. світ. – 2005. – № 2. – С. 151–159. – Рец. на кн.: Мир Александра Каждана : К 80-летию со дня рождения / отв. ред. А. А. Чекалова. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2003. – 623, II с. – (Византийская библиотека. Исследования).
 39. [Анотація] // Критика. – 2006. – Рік 10, число 10 (108) (жовт.). – С. 13. – Анот. кн.: Херсонес Таврический в третьей четверти VI – середине I вв. до н. э. : очерки истории и культуры / В. М. Зубарь, А. В. Буйских, Э. А. Кравченко, М. В. Русяева. – Київ : Академперіодика, 2005. – 625 с. ; Херсонес Таврический в середине I в. до н. э. – VI в. н. э. : Очерки истории и культуры / отв. ред. В. М. Зубарь. – Харьков : Майдан, 2004. – 732 с. ; Византийский Херсон (вторая половина VI – первая половина X в.) : Очерки истории и культуры : в 2 ч. Ч. 1–2 в. – Харьков : Майдан, 2005. – 1648 с. ; Byzantinorossica : Свод византийских свидетельств о Руси : в 2 т. Т. 1 / М. В. Бибигов. – Москва : Яз. славян. культуры, 2004. – 734 с.
 40. Влада віри Візантії у Нью-Йорку / А. М. Домановський, О. Чекаль // Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків ; Київ, 2006. – Вип. 8. – С. 248–268.

41. Державне регулювання лихварства у Давній Русі в порівнянні з ранньосередньовічною Візантією // Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи : тези доп. V Міжнар. студ. наук. археол. конф. (Чернігів, 14–16 квіт. 2006 р.). – Чернігів, 2006. – С. 34–36.
42. К вопросу о существовании аналогов константинопольского епарха города в провинциальных городах империи (VIII–IX вв.) // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Oikos : сб. материалов конф. «VII Боспорские чтения». – Керчь, 2006. – С. 92–97.
43. О некоторых аспектах механизма функционирования печатей византийских коммеркиариев VII–IX вв. // Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре : материалы III Судак. междунар. науч. конф. (18–21 сент. 2006 г.). – Киев ; Судак, 2006. – С. 113–117.
44. О регулировании суточного времени торговли в Византии IV–IX вв. // Средневековая Европа: проблемы истории и культуры : тез. докл. ежегод. межвуз. конф. «Проблемы социально-политической истории и культуры средних веков» / под ред. Г. Е. Лебедевой. – Санкт-Петербург, 2006. – С. 77–79.
45. О функциях византийских коммеркиариев VII–IX вв. по надзору за торговлей // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту. – 2006. – Вип. 34 : Сер. : Історичні науки. – № 4. – С. 26–30.
46. Философия этической экономики в раннесредневековой Византии: постановка проблемы и определение предмета // Иоасафовские чтения : материалы III Междунар. науч.-практ. конф. «Иоасафовские чтения», посвящ. 300-летию со дня рождения Святителя Иоасафа и 10-летию возрождения Белгород.-Старооскол. епархии, г. Белгород, 21–22 дек. 2006 г. – Белгород, 2006. – С. 102–106.
47. [Анотація] // Критика. – 2007. – Рік 11, число 6 (116) (Черв.). – С. 7. – Анот. кн.: Всеобщая история и ее представители в России в XIX – и начале XX века : в 2 ч. / В. П. Бузескул. – Киев : Фолиант, 2004. – Ч. 1, 2.
48. [Анотація] // Там саме. – С. 21. – Анот. кн.: Византийские сторители / Р. Оустерхаут. – Киев ; Москва : КОРВИН ПРЕСС, 2005. – 332 с. ; Пещерные города в Крыму /

- Ю. М. Могаричев. – Симферополь : Сонат, 2005. – 192 с. : ил. – (Новый крымский путеводитель) ; Причерноморье в средние века. Вып. 6 / под ред. С. П. Карпова. – Москва ; Санкт-Петербург : Алетейя, 2005. – 248 с. – (Труды исторического факультета МГУ).
49. О возможности существования русско-византийских договоров в IX в. (отдельные замечания к трактовке проблемы) / М. Е. Домановская, А. Н. Домановский // ДЗ. – 2007. – Т. 1. – С. 46–59.
50. Налоговая реформа 767 г. Константина V Копронима (741–775) в контексте государственного регулирования продовольственного снабжения столицы // Из истории и культуры средних веков и раннего нового времени : [сб. ст.]. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2007. – С. 26–40.
51. О службе комитов (архонтов) проливов и авидиков в Византии V–IX ст. (в контексте государственного контроля и регулирования торговли) // LAUREA : К 80-летию проф. В. И. Кадеева : [сб. науч. тр.] / гл. ред. С. И. Посохов. – Харьков, 2007. – С. 147–157.
52. О сфере компетенции коммеркиариев VII–IX вв.: политико-географическая и хронологическая специфика // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2006 г.). – Белгород, 2007. – С. 71–78.
53. О «торгово-ремесленном департаменте» секретаря эпарха города Константинополя в середине VII–IX вв. // Власть, общество и Церковь в Византии : сб. науч. ст. / отв. ред. С. Н. Малахов. – Армавир, 2007. – С. 60–73.
54. [Рецензия] / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // ВВ. – 2007. – Т. 66 (91). – С. 275–277. – Рец. на кн.: Причерноморье в средние века. Вып. 6 / под ред. С. П. Карпова. – Москва ; Санкт-Петербург : Алетейя, 2005. – 248 с. – (Труды исторического факультета МГУ).
55. Юго-восточное направление внешней торговли Византийской империи в IV–VII вв. // Історія торгівлі, податків та мита : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 23–28.
56. Администрация Византийской империи VII–IX вв. и торговля: «неспециализированные» ведомства // Кондаковские чте-

- ния, II : Проблемы культурно-исторических эпох : материалы междунар. науч. конф. (2 ; 2007 ; Белгород). – Белгород, 2008. – С. 229–239.
57. Барвисті брязкальця української візантиністики: «варварські» наслідування в очікуванні на варварів? : [рецензія] / С. Б. Сорочан, А. М. Домановський // Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків, 2008. – Вип. 9–10 : Спец. вид. : Patria. – С. 335–371. – Рец. на кн.: Візантиністика : курс лекцій / В. О. Балух. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2006. – 606 с. : іл., карти.
58. Византийское ростовщичество на пересечении экономики и религии: ментальные противоречия и их преодоление // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2008. – Вып. 8. – С. 141–146.
59. Візантологія церковна, візантологія світська: (не)усвідомлена необхідність кроку назустріч : [рецензія] / А. М. Домановський, О. В. Файда // Древности, 2006–2008. – Харьков 2008. – С. 263–280. – Рец. на кн.: Візантологія : лекц. курс для вищих духов. навч. закл. України / Д. Степовик. – Івано-Франківськ : Накладом Івано-Франків. теол. акад., 2002. – 254 с.
60. Круглый стол «Проблемы византиноведения в современной Украине» (Харьков, 25–27 окт. 2007 г.) / А. Н. Домановский, О. В. Файда // Классическая и византийская традиция. 2008 : материалы II Междунар. науч. семинара молодых ученых, аспирантов, студентов. – Белгород, 2008. – С. 138–146.
61. Новые диссертации по византинистике // Кондаковские чтения, II : Проблемы культурно-исторических эпох : материалы междунар. науч. конф. (2 ; 2007 ; Белгород). – Белгород, 2008. – С. 350–351.
62. Отечественная византинистика и славяноведение в историографическом наследии В. П. Бузескула (по малоизвестным архивным материалам) // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VI Междунар. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения акад. В. П. Бузескула (Харьков, 10–11 окт. 2008 г.). – Харьков, 2008. – С. 65.

63. Українська візантиністика в Харківському університеті / А. М. Домановський, М. В. Пархоменко // Іст. журн. – 2008. – № 2. – С. 115–121.
64. Візантійсько-руська торгівля у творах арабських письменників IX–X ст.: елементи нової інтерпретації старих даних // Іслам і сучасний світ : роботи учасників другого та третього Всеукр. конкурсу ісламознав. дослідж. молодих учених ім. А. Кримського / упоряд. М. І. Кирюшко. – Київ, 2009. – С. 141–166.
65. Налоговые преобразования Анастасия I (491–518) в контексте государственного регулирования торговли продовольственными товарами // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 327–338.
66. Плавання до Візантії Океаном Ігоря Шевченка // Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків, 2009. – Вип. 13–14 : Спец. вид. : Історична пам'ять і тоталітаризм: досвід Центрально-Східної Європи. – С. 420–422.
67. Візантійсько-болгарська торгівля у VIII–IX ст.: засоби державного контролю та регулювання // Історія торгівлі, податків та мита : зб. наук. пр. / Акад. митної служби України, Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – № 1 (1). – С. 38–46.
68. Византийская «торговля с врагом» в VIII–X вв.: государственный контроль за внешнеторговыми сношениями сквозь призму «трапезунтского инцидента» // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VII Междунар. науч. конф. (Харьков, 28–29 окт. 2010 г.). – Харьков, 2010. – С. 84–85.
69. Дослідження «цитаделі» Херсонеса Таврійського у 2009 р. / А. М. Домановський, С. Б. Сорочан // Археологічні дослідження в Україні 2009 р. : наук.-інформ. зб. – Київ, 2010. – С. 124–125.
70. Незламні башти цитаделі на сторожі часу // Автодорожник. – 2010. – № 12 (25 листоп.). – С. 12.
71. Проблемы византиноведения в современной Украине (Харьков, 25–27 октября 2007 г.) / А. Н. Домановский, О. В. Файда // ВВ. – 2010. – Т. 69 (94). – С. 391–392.
72. Херсонес Таврійський. 2010 рік // Харків. ун-т. – 2010. – 2 листоп. (№ 15).

73. Гріднева (дівоче прізвище Гольєва) Юлія Геннадіївна // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 74–75.
74. Диссертации по византистике, защищенные в Украине в 2007–2009 гг. : (краткий обзор) // Мир Византии. Проблемы истории Церкви, армии и общества : сб. науч. ст. / отв. ред. Н. Д. Барабанов, С. Н. Малахов. – Армавир ; Волгоград, 2011. – С. 220–267.
75. Дослідження «Цитаделі» Херсонеса Таврійського / А. М. Домановський, А. В. Сазанов, М. В. Фомін // Археологічні дослідження в Україні, 2010 : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Полтава, 2011. – С. 98–101.
76. Історія Візантії. Вступ до византиністики / С. Сорочан, Л. Войтович, А. Домановський [та ін.] ; за ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. – Львів : Апріорі, 2011. – 880 с. : іл.
77. «Книга Епарха» в отечественной византистике XIX – начала XX в. // Российское византиноведение: Традиции и перспективы : тез. докл. XIX Всерос. науч. сессии византистов, Москва, 27–28 янв. 2011 г. – Москва, 2011. – С. 87–90.
78. Князь Олег і прийняття християнства: причинки до питання і спостереження у візантійському контексті // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна : зб. ст. на пошану д-ра іст. наук, проф. Н. М. Нікітенко / відп. ред. П. С. Сохань ; упоряд. Д. Гордієнко, В. Корнієнко. – Київ, 2011. – С. 192–215.
79. Международный симпозиум «Номо Byzantinus среди идей и вещей» (Харьков, 1 июля 2010 г.) / А. Н. Домановский, О. В. Файда // Древности, 2011. – Харьков, 2011. – Вып. 10. – С. 390–398.
80. Міжнародний симпозиум «Номо Byzantinus серед ідей та речей» / А. М. Домановський, О. В. Файда // Укр. іст. журн. – 2011. – № 1. – С. 222–228.
81. Надлер Василь Карлович (15.12.1840, м. Харків – 31.03.1894, м. Одеса) – історик, орієнталіст, візантолог / А. Домановський, С. Лиман, С. Сорочан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 159–160.

82. Правление Анастасия I Дикора (491–518) в цикле статей Е. А. Черноусова (1865–?) // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2011. – Вып. 9 : Материалы Междунар. конф. и IX чтений памяти проф. П. О. Карышковского, 11–13 марта 2011 г., Одесса. С. 142–147.
83. Проблеми візантиністики у дисертаційних дослідженнях, захищених в Україні у 2007–2009 рр. // ВХУ. – 2011. – № 939 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 14. – С. 70–90.
84. Редін Єгор Кузьмич /А. Домановський, М. Домановська // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – К, 2011. – С. 188–189.
85. [Рецензия] / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Метод. вісн. іст. ф-ту Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 9. – С. 189–192. – Рец. на кн.: Візантійський Крым. Крым в VI–XII вв. / Ю. М. Могаричев. – Симферополь : НАТА, 2008. – 236 с.
86. Харьковская византистика: истоки, история, перспективы / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Российское византиноведение: Традиции и перспективы. : тез. докл. XIX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 27–28 янв. 2011 г. – Москва, 2011. – С. 90–96.
87. Черноусов Євген Олександрович // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 237–239.
88. Что знаем мы о Византии? : [рецензия] // ВХУ. – 2011. – № 982 : Сер. : Історія. – Вип. 44. – С. 246–257. – Рец. на кн.: Византия. Парадигмы быта, сознания, культуры : учеб. пособие / С. Б. Сорочан. – Харьков : Майдан, 2011. – 952 с.
89. Шміт (Шмідт) Федір (Карл-Ернст) Іванович / М. Домановська, А. Домановський // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 245–247.
90. Відтворення віртуальної Візантії, або Василевс. «De administrando «Візантійською цивілізацією» засобами Інтер-

- нету» // *Метод. вісн. іст. ф-ту Харк. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. – 2012. – № 10. – С. 7–19.
91. Дослідження «цитаделі» Херсонеса Таврійського / А. М. Домановський, А. В. Сазонов, М. В. Фомин // *Археологічні дослідження в Україні, 2011 : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України*. – Київ, 2012. – С. 40–41.
 92. «...иду захищати Візантію...» // *ДЗ*. – 2012. – Т. 5. – С. 453–457.
 93. Император Юлиан и антиохийцы: об эффективности принудительного государственного установления цен на продукты питания в ранней Византии // *Проблемы истории и археологии Украины : материалы VIII Междунар. науч. конф., 9–10 нояб. 2012 г. – Харьков, 2012*. – С. 85–86.
 94. Лекційна мозаїка церковної археології // *Харків. ун-т*. – 2012. – 25 груд. (№ 17).
 95. Математичне моделювання в дослідженнях соціально-економічної історії ранньосередньовічної Візантії (здобутки, проблеми, перспективи) // *ДЗ*. – 2012. – Т. 5. – С. 134–140.
 96. Об итогах исследований «цитадели» Херсонеса Таврического археологической экспедицией Харьковского национального университета В. Н. Каразина / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // *Охрана культурного наследия: проблемы и перспективы : тез. докл. и сообщ. междунар. науч. конф., г. Севастополь, 30 сент. – 5 окт. 2012 г. – Севастополь, 2012*. – С. 92–94.
 97. Проблеми візантиністики в дисертаційних дослідженнях, захищених в Україні у 2009–2011 рр. / А. М. Домановський, М. Є. Домановська // *ВХУ*. – 2012 – № 1006 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 15. – С. 109–140.
 98. Харьковская экспедиция в Херсонесе, или Тридцать лет спустя / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // *Древности, 2012*. – Харьков, 2012. – Вып. 11. – С. 297–306.
 99. Цитадель. Херсонеський археологічний легіон університету // *Харків. ун-т*. – 2012. – 30 жовт. (№ 14).
 100. 4,5 літри північника парадигмами Візантійської цивілізації : [рецензія] // *Метод. вісн. іст. ф-ту Харк. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*.

- разіна. – 2012. – № 10. – С. 119–127. – Рец. на кн.: Византия. Парадигмы быта, сознания, культуры: учеб. пособие / С. Б. Сорочан. – Харьков : Майдан, 2011. – 952 с.
101. Українська візантиністика: співпраця у мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://historians.in.ua/index.php/avtorska-kolonka/418-andrii-domanovskyi-ukrainska-vizantynistyka-spivpratsia-u-merezhi>.
102. Від упорядника // Византийская мозаика... – 2013. – С. 9–14. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 1).
103. «Візантійська мозаїка» харківської історико-археологічної конференції (9–10 листопада 2012 р.) / А. М. Домановський, О. О. Роменський // 'Ρωμαϊος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 580–587. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; т. 2).
104. Византия IV–VI ст.: політархія із централізованою редистрибуцією? // Доісламський Близький Схід: історія, релігія, культура : тези доп. міжнар. наук. круглого столу, м. Київ, 9 груд. 2013 р. – Київ, 2013. – С. 11–12.
105. Дослідження «Цитаделі» Херсонеса Таврійського / А. М. Домановський, Т. В. Олійник, А. В. Сазонов, М. В. Фомин // Археологічні дослідження в Україні 2012 : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Луцьк, 2013. – С. 412–413.
106. Лазні VI–IX ст. і «преторій IX ст.» на території цитаделі Херсонеса Таврійського: окремі зауваги щодо хронології ранньосередньовічної забудови пам'ятки // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2013. – Вып. 10 : X чтения памяти проф. П. О. Карышковского : материалы междунар. науч. конф., Одесса, 11–12 марта 2013 г. – С. 225–230.
107. Миф Византии: Византийская цивилизация в истории, историографии и общественных репрезентациях // Византийская мозаика... – 2013. – С. 18–64. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 1).
108. О значении исследования И. Я. Франко «Святий Климент у Корсуні» для изучения истории византийского Херсона // Климентовский сборник : материалы VI Междунар.

- конф. «Церковная археология: Херсонес – город святого Климента» (Севастополь, 2011 г.). – Севастополь, 2013. – С. 142–147.
109. Обзор диссертационных исследований по византистике, защищенных в Украине в 2009–2011 гг. / А. Н. Домановский, М. Е. Домановская // *Ῥωμαϊός* : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 531–579. – (Нартекс. *Byzantina Ucrainensia* ; т. 2).
 110. Ромей на пути в Византию : К 60-летию С. Б. Сорочана // Там же. – С. 9–26.
 111. Сергей Борисович Сорочан – профессор Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина : биобиблиогр. указ. / сост., вступ. ст. А. Н. Домановский ; библиогр. ред. С. Р. Марченко. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2013. – 92 с.
 112. Соціальна етика торгівлі у Візантії: до постановки питання // Сьома міжнар. наук. конф. «Історія торгівлі, податків та мита» : тези доп, 24–25 жовт. 2013 р., Дніпропетровськ. – Київ, 2013. – С. 10–11.
 113. Христианский неоплатонизм как парадигма византийской цивилизации : [рецензія] // ВХУ. – 2013. – № 1087 : Сер : Історія. – Вип. 47. – С. 298–304. – Рец. на кн.: Візантійський неоплатонізм від Діонісія Ареопажита до Геннадія Схоларія / Ю. П. Чорноморець. – Київ, 2010. – 568 с.
 114. Взоруючи візантійську вічність – робити внесок і брати участь // Візантійська мозаїка : сб. публ. лекцій Еллиновизант. лекторія при Свято-Пантелеимон. храме / ред. С. Б. Сорочан ; сост. А. Н. Домановский. – Харьков, 2014. – С. 5–10. – (Нартекс. *Byzantina Ucrainensia* ; т. 2).
 115. Социально-экономическая природа Византийской цивилизации в свете теоретических построений Л. С. Васильева и Ю. И. Семенова // Проблемы истории и археологии Украины : материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 64.
 116. 1011 – 1017 – 1037...? Тисячоліття Софії Київської // Візантійська мозаїка... – 2014. – С. 180–222. – (Нартекс. *Byzantina Ucrainensia* ; Supplementum вып. 2).

117. Харьковская византистика: истоки, история, перспективы = Byzantine Studies in Kharkov: Origins, History, and Perspectives / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Там же. – С. 223–239.
118. St. Sophia of Kyiv Cathedral's Millennium in Contemporary Ukrainian Historiography (A Critical Survey) // ВХУ. – 2014. – № 1138 : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 19. – С. 6–26.
119. Візантія по-українськи [Електронний ресурс] // Круглий стіл «Візантійщина»: Образи і оцінки візантійського цивілізаційного спадку у Центрально-Східній Європі (Київ, 27 лютого 2015 р.). – Режим доступу : https://byzantina.files.wordpress.com/2015/02/domanovsky_ukr.pdf.
120. Византия. Украинский вариант [Электронный ресурс] // Там саме. – Режим доступу : https://byzantina.files.wordpress.com/2015/02/domanovsky_rus.pdf.
121. «Ника!»: борьба ранневизантийских партий ипподрома и константинопольское восстание 532 г. // «Византийская мозаика» : сб. публ. лекций Эллино-визант. лектория при Свято-Пантелеимон. храме / ред. С. Б. Сорочан ; сост. А. Н. Домановский. – Харьков, 2015. – С. 69–110. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 3).
122. Слов'янські пагони візантійської цивілізації (болгарськоруські культурні зв'язки на світанку модерності) : [рецензія] // ДЗ. – 2015. – Т. 8. – С. 428–432. – Рец. на кн.: Болгарія і Південно-Західна Русь: релігійно-культурні відносини останньої чверті XIV – першої половини XVI ст. : навч. посіб. зі спецкурсу / І. Шпик. – Львів : ПАІС, 2014. – 236 с.
123. Трудности перевода: работа над ошибками // Оксфордское руководство по византистике / ред. Э. Джеффрис, Дж. Хэлдон, Р. Кормак ; пер. с англ. В. В. Швец ; гл. ред. С. Б. Сорочан ; ред. А. Н. Домановский, П. Е. Михалицын, А. Г. Чекаль, А. А. Роменский ; пер. и адапт. указателя А. Н. Домановский. – Харьков, 2015. – Вып. 2. – С. 1112–1113. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; т. 4).
124. Четверть века пути в средневековье: Медиевистика на историческом факультете Харьковского университета / С. Б. Со-

- рочан, А. Н. Домановский // ВХУ. – 2015. – № 1145 : Сер. : Історія. – Вип. 50. – С. 41–58.
125. Byzantium, Ukrainian-Style [Electronic Resource] // Круглий стіл «Візантіїщина»: Образи і оцінки візантійського цивілізаційного спадку у Центральній-Східній Європі (Київ, 27 лютого 2015 р.). – Way of access : https://byzantina.files.wordpress.com/2015/02/domanovsky___engl.pdf.
126. Death, burial and cemeteries in early medieval Chersonese-Cherson : A new book about funeral traditions and ceremony in a provincial Byzantine town : [review] // ВХУ. Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – 2015. – Вип. 21. – С. 109–111. – Рец. на кн.: Погребальная традиция и обряд в византийском Херсоне (IV–X вв.) / М. В. Фомин. – Харьков : Коллегиум, 2011. – 290 с.
127. Византийские пограничные торговые города в IV–IX вв. // Стародавнє Причорномор'я / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [та ін.]. – Вип. 11 : [Матеріали XI читань пам'яті проф. П. Й. Каришківського та міжнародної конференції, Одеса, 11–13 березня 2016 р.]. – Одеса, 2016. – С. 201–207.
128. О социальной специфике торговли продовольствием в провинциальном византийском городе эпохи «тёмных веков» (на примере Херсона в письмах папы Мартина) // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X Междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 59–60.
129. Les études byzantines de Kharkiv : l'histoire et les perspectives [Electronic Resource] // Poster Presentations. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016) – Way of access :
 1. <http://byz2016.rs/posteri/posteri%201.pdf>.
 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12038>.
130. Alms, Loans, and Usury in the Byzantine Worldview: An Essay in Comparison [Electronic Resource] // Byzantium in the Context of World Trade. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016). – Way of access :
 1. http://byz2016.rs/OkrugliStolovi/SREDA/07-RT_Byzantium%20in%20the%20Context%20of%20World%20Trade.pdf.

2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12039>.
131. Byzantium after Byzantium in Ukrainian Perception [Electronic Resource] // Byzance après Byzance – Part 1. Thematic Session of Free Communication. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016). – Way of access :
 1. http://byz2016.rs/SSS/Utorak/016_potvrđj%20chair_Byzance%20apras%20Byzance%201.pdf.
 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12020>.

КАДЕЄВ Володимир Іванович

(8 червня 1927 – 25 листопада 2012)

Випускник Харківського університету (1956). 1959–1961 рр. – аспірант кафедри стародавньої історії та археології Харківського університету. З 1962 р. – викладач кафедри, з 1964 р. – доцент, з 1979 р. – професор. 1963 р. захистив кандидатську дисертацію «Ремесла і промисли Херсонеса Таврійського», 1975 р. – докторську дисертацію «Херсонес Таврійський у I–III ст. н. е.». 1978–1982 рр. – декан історичного факультету, 1977–2007 рр. – завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського університету. Впродовж 1963–1984 рр. – начальник Херсонеської археологічної експедиції. Співголова Харківського історико-археологічного товариства (1995–2001).

1. Раскопки в Херсонесе Таврическом // Красное знамя. – 1963. – 17 нояб.
2. Нові нумізматичні надходження Археологічного музею Харківського державного університету / В. І. Кадеєв, Б. П. Зайцев // Наук.-інф. бюл. Архів. управління УРСР. – 1964. – № 3. – С. 110–111.
3. В поисках затонувших кораблей : [О подвод. археол. исслед. у берегов Херсонеса] // Красное знамя. – 1965. – 10 окт.
4. Подводные исследования в районе Херсонеса 1964 г. // Материалы сессии, посвящ. итогам археологических и этнографических исследований 1964 г. в СССР : тез. докл. – Баку, 1965. – С. 106–107.

5. Новые открытия под водой : [О подвод. исслед. у берегов Херсонеса археол. экспедиции Харьков. ун-та] // Красное знамя. – 1966. – 13 окт.
6. Подводные археологические исследования в районе Херсонеса 1964–1965 гг. // Пленум Института археологии (АН СССР) 1966 года : тез. докл. – Москва, 1966. – С. 11–12.
7. 75-річчя К. Е. Гриневича // Укр. іст. журн. – 1966. – № 9. – С. 136–137.
8. Херсонес раскрывает тайны // Красное знамя. – 1966. – 20 дек.
9. К 75-летию К. Э. Гриневича // Сов. археология. – 1967. – № 4. – С. 187–189 : фот.
10. Археологія на дні моря // Знання та праця. – 1968. – № 5. – С. 25–26 : фот.
11. Нові джерела для вивчення етнічного складу середньовічного Херсонесу // Архіви України. – 1968. – № 1. – С. 42–44 : іл.
12. Сокровища древнего города : [об исслед. Херсонеса Таврического] // Красное знамя. – 1968. – 28 янв.
13. Средневековые граффити из Херсонеса // Сов. археология. – 1968. – № 2. – С. 288–290.
14. Исследования в портовой части Херсонеса // Археологические открытия 1968 года. – Москва, 1969. – С. 286–287 : ил.
15. Находки археологов : [исслед. Херсонеса] // Красное знамя. – 1969. – 16 янв.
16. Подводные археологические исследования в районе Херсонеса в 1964–1965 гг. // Морские подводные исследования : [сб. ст. / отв. ред. Б. П. Мантейфель]. – Москва, 1969. – С. 342–353.
17. Раскопки в портовом районе Херсонеса / В. Н. Даниленко, В. И. Кадеев, А. И. Романчук // Археологические открытия 1969 года. – Москва, 1970. – С. 282–283.
18. Штурм далекого минувшего : [дослідж. Херсонеса Таврійського] // Веч. Харків. – 1970. – 27 берез.
19. Костянтин Едуардович Гриневич : [некролог] // Археологія. – 1971. – № 3. – С. 104.
20. Новое открытие в Херсонесе // Красное знамя. – 1971. – 21 янв.
21. Раскопки в портовом районе Херсонеса / В. Н. Даниленко, В. И. Кадеев // Археологические исследования на Украине в 1968 году. – Киев, 1971. – Вып. 3. – С. 253–256.

22. Раскопки в Херсонесе // Археологические открытия 1970 года. – Москва, 1971. – С. 268–269 : ил.
23. Сводный отчет о раскопках в Херсонесе объединенной экспедиции в 1963–1964 гг. / В. Н. Даниленко, В. И. Кадеев, Р. Н. Токарева, и др. // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. – Свердловск, 1971. – Сб. 7. – С. 7–61. – (Учен. зап. Урал. ун-та ; № 112 : Сер. : История ; вып. 22).
24. Средневековые амфоры Херсонеса / И. А. Антонова, В. Н. Даниленко, Л. П. Ивашута, В. И. Кадеев, А. И. Романчук // Там же. – С. 81–101.
25. О скорченных погребениях Херсонесского некрополя // Тезисы докл. на секциях ИА АН СССР, посвящ. итогам полевых исследований 1971 года. – Москва, 1972. – С. 101–102.
26. Раскопки в портовом районе Херсонеса / В. И. Кадеев, А. И. Романчук // Археологические открытия 1971 года. – Москва, 1972. – С. 373–374.
27. Раскопки в портовом районе Херсонеса в 1970–1971 гг. // Тезисы пленарных і секційних доп. XV наук. конф. Інституту археології. – Одеса, 1972. – С. 237–239.
28. Нова рибозасолювальна цистерна у Херсонесі / В. І. Кадеєв, С. Г. Рижов // Археологія. – 1973. – Вип. 12. – С. 76–80 : ил.
29. Об этнической принадлежности скорченных погребений херсонесского некрополя // ВДИ. – 1973. – № 4. – С. 108–116.
30. Раскопки в «центре участка» [портового района Херсонеса] // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. / Урал. гос. ун-т. – Свердловск, 1973. – Сб. 9. – С. 13–27.
31. Херсонес раскрывает тайны: Экспедиции харьковчан // Красное знамя. – 1975. – 19 окт.
32. Раскопки в портовом районе Херсонеса / В. И. Кадеев, А. И. Романчук // Археологические открытия 1975 года. – Москва, 1976. – С. 380–381 : фот.
33. Малоазійські написи з Херсонеса // ВХУ. – 1978. – № 167 : Історія. – Вип. 10. – С. 93–96.
34. З глибини віків : [дослідж. Херсонеса Таврійського] // Веч. Харків. – 1981. – 8 верес.
35. Раскопки в Херсонесе // Красное знамя. – 1981. – 6 сент.

36. Нові відкриття в Херсонесі // Харк. ун-т. – 1982. – 16 лют. з фот.
37. Раскопки в Херсонесе : [археол. экспедиция ХГУ] // Красное знамя. – 1982. – 9 окт. : фот.
38. Пам'ятки стародавнього міста [Херсонеса Таврійського] / В. І. Кадеєв, В. М. Зубарь // Україна. – 1983. – № 25. – С. 22 : іл.
39. Раскопки в портовом районе Херсонеса // Археологические открытия 1981 года. – Москва, 1983. – С. 264–265 : фот.
40. Раскопки в портовом районе Херсонеса // Археологические открытия 1982 года. – Москва, 1984. – С. 263–265 : фот.
41. Раскопки в портовом районе Херсонеса (1981–1984 гг.) // Всесоюзная археологическая конф. «Достижения советской археологии в IX пятилетке» : тез. докл., 17–21 мая 1983 г. – Баку, 1985. – С. 159–160.
42. Раскопки в районе Херсонеса // Археологические открытия 1983 года. – Москва, 1985. – С. 279–280 : рис.
43. Раскопки в Херсонесе // Археологические открытия 1984 г. – Москва, 1986. – С. 239–240.
44. Балканистика в ХГУ (1805–1917) / В. И. Кадеєв, С. Ю. Страшнюк // Sixième congrès Intern. d'études du Sud-Est Européen. – Sofia, 1989. – Р. 86–87.
45. Балканистика в Харьковском университете (1805–1917) / В. И. Кадеєв, С. Ю. Страшнюк // Etudes Balcaniques. – 1991. – № 3. – Р. 38–51.
46. Костянтин Едуардович Гриневич // Археологія. – 1991. – № 4. – С. 119–129.
47. Краткий очерк научной и педагогической деятельности К. Э. Гриневича // К. Э. Гриневич – профессор Харьковского университета : [биобиблиогр. указ.] / сост. Р. Г. Березинская, В. И. Кадеєв. – Харьков, 1991. – С. 3–7.
48. К. Э. Гриневич как ученый // ВХУ. – 1992. – № 362 : История. – Вып. 25. – С. 129–134.
49. О медицине в Херсонесе Таврическом // Древности, 1995. – Харьков, 1994. – С. 63–69.

ЛАТИШЕВА (ГРІНЧЕНКО)
Олександра Володимирівна

(1 жовтня 1982)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2004). 2005–2008 – аспірантка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник проф. С. Б. Сорочан). 2009 р. захистила кандидатську дисертацію «Християнська Церква та релігійне життя у візантійському Херсоні (VI–X ст.)».

1. Херсонесские стациональные шествия как особенность византийского богослужения // Проблемы истории и археологии Украины : материалы V Междунар. науч. конф. (Харьков, 4–6 нояб. 2004 г.). – Харьков, 2004. – С. 75–76.
2. Культ воды в сакаральной жизни византийского Херсона (VI–IX вв.) // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Периоды дестабилизации и катастроф : VI Боспор. чтения (Керчь, 20–24 мая 2005 г.). – Керчь, 2005. – С. 167–171.
3. О стациональных шествиях в византийском Херсоне // Наука і освіта – 2005 : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (7–21 лютого 2005 р.). – Дніпропетровськ, 2005. – Т. 19 : Загальна історія. – С. 26–29.
4. Освящение воды в византийском Херсоне (VI–IX вв.) // Проблеми дослідження пам'яток археології Східної України : матеріали II Луган. іст.-археол. конф., присвяч. 85-річчю Луган. обл. краєзнав. музею, Луганськ, 12–14 жовт. 2005 р. – Київ, 2005. – С. 144–146.
5. Паломничество в топографии византийского Херсона // Культ святых мест в древних и современных религиях : VII Междунар. Крым. конф. по религиоведению, 16–20 мая 2005 г. : тез. докл. и сообщ. – Севастополь, 2005. – С. 29–30.
6. Феномен паломничества на примере византийских памятников Херсона // Европа : междунар. альм. / отв. ред. С. В. Кондратьев. – Тюмень, 2005. – Вып. 5. – С. 15–25.
7. К вопросу о положении херсонской епархии в Византийской империи // Иресиона. Античный мир и его наследие. –

- Белгород, 2006. – Вып. 3 : Материалы III междунар. науч. семинара к 130-летию Белгород. гос. ун-та и к 20-летию каф. всеобщ. истории БелГУ. – С. 74–83.
8. К реконструкции обряда крещения в раннесредневековом Херсоне // Проблемы теологии. – Екатеринбург, 2006. – Вып. 3 : Материалы третьей междунар. богословской науч.-прак. конф., посвящ. 80-летию со дня рождения протопресвитера Иоанна Мейендорфа, 2–3 марта 2006 г. – Ч. 1. – С. 159–172.
9. О назначении монетных закладов в византийских храмах Херсона // Религиозное мировоззрение в древних и средневековых обществах: праздники и будни : тез. докл. и сообщ. VIII Междунар. Крым. конф. по религиоведению, 15–20 мая 2006 г. – Севастополь, 2006. – Севастополь, 2006. – С. 35.
10. О перенесении мощей как элементе литургической жизни византийского Херсона // ВХУ. – 2006. – № 728 : Історія. – Вип. 38. – С. 105–114.
11. О строительстве храма св. Владимира в Херсонесе и месте крещения киевского князя // АПВВІ. – 2006. – Вип. 8. – С. 141–146.
12. Традиция перенесения мощей в культе святых византийского Херсона // Иосафовские чтения : материалы III Междунар. науч.-практ. конф., г. Белгород, 21–22 дек. 2006 г. – Белгород, 2006. – С. 206–212.
13. К вопросу об архитектурно-литургической реконструкции базилики № 7 в Херсонесе // Небесные патроны и земные служители культа : тез. докл. и сообщ. IX Междунар. Крым. конф. по религиоведению (Севастополь, 16–19.05.2007). – Севастополь, 2007. – С. 34.
14. К типологии культовых зданий византийского Херсона (VI–X вв.) // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої наук.-практ. конф. (17–18 трав. 2007) : зб. наук. пр. – Суми, 2007. – С. 40–44.
15. Об истории изучения Церкви византийского Херсона в XIX в. // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт.). – Белгород, 2007. – С. 176–182.

16. Мартирії візантійського Херсона (VI–X ст.) // 36. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Історія та географія. – 2008. – Вип. 29–30. – С. 117–119.
17. Мемориальный и мартириальный культ в византийском Херсоне // ВХУ. – 2008. – № 816 : Історія. – Вип. 40. – С. 30–37.
18. Особенности архитектурно-литургической реконструкции базилик византийского Херсона // Кондаковские чтения, II : Проблемы культурно-исторических эпох : материалы междунар. науч. конф. (2 ; 2007 ; Белгород). – Белгород, 2008. – С. 259–265.
19. Монашество в византийском Херсоне // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 339–346.
20. Об особенностях византийского богослужения в Херсоне VI–X вв. // Византийская мозаика... – 2014. – С. 162–178. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 2).

ЛИМАН Сергій Іванович

(22 травня 1966)

Випускник історичного факультету Харківського університету (1990). 1994 р. захистив кандидатську дисертацію «Медієвістика в Україні в кінці XIX – на початку XX ст.» (науковий керівник – доц. А. І. Митряєв). 2010 р. захистив докторську дисертацію «Середньовічні цивілізації Західної, Центральної та Південно-Східної Європи: досвід досліджень в українських землях Російської імперії (1804 – перша половина 1880-х рр.)» (науковий консультант – проф. С. Б. Сорочан). Зараз працює на посаді завідувача кафедри туристичного бізнесу Харківської державної академії культури.

1. Изучение и преподавание истории средневековья на Украине в конце XIX – начале XX вв. // Сборник научных работ аспирантов ХГУ (гуманитарные науки). – Харьков, 1992. – С. 157–159.
2. Изучение средневековой истории Болгарии в научных центрах Украины в последней четверти XIX – начале XX вв. // Третьи Дриновские чтения : тез. докл. междунар. науч. конф.,

- 25–27 окт. 1994 г. / Харьк. гос. ун-т [и др.]. – Харьков, 1994. – С. 39–41.
3. Медієвістика в Україні в кінці XIX – на початку XX ст. (1880–1917 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.02. – Дніпропетровськ, 1994. – 18 с.
 4. Вивчення історії середньовічної культури медієвістами України в кінці XIX – на початку XX ст. // *Культура України: історія та сучасність* : матеріали всеукр. наук. конф., 19–20 листоп. 1996 р. / Харк. держ. ін-т культури. – Харків, 1996. – С. 21–22.
 5. Історія зарубіжної православної церкви в працях медієвістів України кінця XIX– початку XX ст. // *Культура України* : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків, 1997. – Вип. 4. – С. 64–71.
 6. Історичні погляди медієвістів України в кінці XIX – на початку XX ст. // *Наук. вісн. Харків. держ. пед. ун-ту. Сер. : Історичні науки.* – 1999. – Вип. 2. – С. 29–36.
 7. З історії німецької діаспори в Харкові у XIX столітті : Професор Харківського університету Василь Карлович Надлер (1840–1894) // *Схід – Захід : іст.-культурол. зб.* / за ред. В. Кравченка. – Харків, 1999. – Вип. 2. – С. 131–146.
 8. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1804–1874 гг. / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Stratum Plus. Культурная антропология и археология.* – 2005. – № 5 : (2003–2004) : Мастера средневековья. – С. 485–508.
 9. Византийская империя в трудах историков Харьковского университета (1804–1885 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Схід. світ.* – 2006. – № 1. – С. 91–106.
 10. История изучения Византии в южных губерниях Российской империи (1804–1874 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // *Вестн. Православ. Свято-Тихонов. гуманит. ун-та. Сер. 2 : История. История Русской Православной Церкви.* – Москва, 2006. – Вып. 4 (21). – С. 7–52.
 11. История Православной Церкви Византии в трудах учёных Киевской Духовной Академии в 60 – первой половине 70-х гг. XIX в. // *Иосафовские чтения : материалы III Междунар. науч.-практ. конф., 22–23 дек. 2005 г.* – Белгород, 2006. – С. 212–220.

12. История средневекового крестьянства и аграрных отношений в трудах медиевистов украинских земель Российской империи в 1805–1880-х гг. // Россия и Украина: вместе или врозь? : сб. науч. тр. – Москва, 2006. – С. 3–13.
13. Візантія і Русь у працях істориків українських земель Російської імперії у 1804–1874 рр. / С. І. Лиман, С. Б. Сорочан // Слов'янські обрії : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського, Укр. комітет славистів. – Київ, 2006. – Вип. 1. – С. 474–478.
14. [Рец.] // ВХУ. – 2006. – № 728 : Сер. : Історія. – Вип. 38. – С. 332–337. – Рец. на кн. : Византийский Херсон (вторая половина VI – первая половина X вв.) : очерки истории и культуры : в 2 ч. Ч. 1–2 / С. Б. Сорочан, А. П. Моця, Г. Ю. Ивакин ; отв. ред. Г. Ю. Ивакин. – Харьков : Майдан, 2005. – 1648 с. : ил.
15. Византийское государство и императрица Феодора в оценках историков 50–70-х гг. XIX в. : (Р. В. Орбинский и В. К. Надлер) // Людина, культура, техніка в новому тисячолітті : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., Харків, НАУ «ХАІ», 24–25 квіт. 2007 р. – Харків, 2007. – С. 53–54.
16. Деятельность императора Юстиниана I в оценках исследователей украинских земель Российской империи (1804–1885 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Власть, общество и Церковь в Византии : сб. науч. ст. / отв. ред. С. Н. Малахов. – Армавир, 2007. – С. 239–257.
17. Харьковский период научно-педагогической деятельности Александра Петровича Зернина / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ВХУ. – 2007. – № 762 : Сер. : Історія. – Вип. 39. – С. 239–251.
18. История Византии в творчестве киевского профессора Ф. А. Терновского (1838–1884 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2006 г.). – Белгород, 2007. – С. 182–193.
19. Ф. А. Терновский (1838–1884) – исследователь истории Византии // Научные ведомости Белгородского государственного университета : научн. журнал / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан. – Сер. : История, политология, экономика. – Белгород, 2007. – №1 (32). – С. 11–19.

20. История Второго Болгарского царства в трудах исследователей Украины (1835–1885) // ДЗ. – 2007. – Т. 1. – С. 96–103.
21. Харьковская школа Кирилло-Мефодияны // Там же. – С. 230–239.
22. Кирилло-мефодиевская проблема в научном наследии И. В. Платонова (1803–1890) // Харківський історіографічний збірник / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2008. – Вип. 9. – С. 154–163.
23. История средних веков в трудах харьковских исследователей (1804–1835 гг.) // Древности, 2006–2008. – Харьков, 2008. – С. 170–182.
24. Византийская империя в трудах историков Харьковского университета: (1804–1917) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ДЗ. – 2008. – Т. 2. – С. 51–68.
25. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1874–1885 гг. / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Stratum Plus. Культурная антропология и археология. – 2009. – № 5 : (2005–2009) : Русское время. – С. 500–523.
26. Византия в трудах историков Новороссийского (Одесского) университета (середина 60-х – первая половина 80-х гг. XIX в.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 308–326.
27. Харьковский период научно-педагогической и общественной деятельности Марина Дринова: критическое прочтение источников / С. И. Лиман, С. Ю. Страшнюк // Сборник по случаю 170-годишнината от рождението на проф. Марин Дринов / Българ. Акад. на науките, Ин-т по история. – София, 2009. – С. 52–71.
28. Виктор Иванович Григорович как византинист: херсонско-одесский период его научно-педагогической деятельности (1864–1876) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ВХУ. – 2009. – № 852 : Історія. – Вип. 41. – С. 293–303.
29. Идеи в лагах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.) / С. И. Лиман. – Харьков : ХГАК, 2009. – 688 с.
30. Долучення матеріалів відділу рукописів ЦНБ ХНУ для вивчення харківської медієвістики (середина 1840-х – перша

- половина 1880-х рр.) // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 24. – С. 28–35.
31. Василь Олексійович Білбасов як історик-медієвіст: київський період його науково-педагогічної діяльності (1867–1871 рр.) // Там само. – 2009. – Вип. 25. – С. 49–58.
 32. Історія середніх віків у творчості професора Київської духовної академії Василя Федоровича Певницького (1832–1911) // Там само. – 2010. – Вип. 31. – С. 40–48.
 33. Историята на Първото българско царство в трудове и учебни курсове на украински изследователи (XIX – началото на XX в.) // Списание на Българската академия на науките. – София, 2010. – № 5. – С. 8–17.
 34. Петро Олексійович Лавровський як історик-медієвіст: харківський період науково-педагогічної діяльності (1851–1869) // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 30. – С. 37–47.
 35. Середньовічні цивілізації Західної, Центральної та Південно-Східної Європи: досвід досліджень в українських землях Російської імперії (1804 – перша половина 1880-х рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02. – Харків, 2010. – 36 с.
 36. Зернін Олександр Петрович / С. І. Лиман, С. Б. Сорочан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 97–98.
 37. Лебедев Амфіан Степанович / С. І. Лиман, С. Б. Сорочан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 132.
 38. Надлер Василь Карлович / С. І. Лиман, С. Б. Сорочан, А. М. Домановський // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Василюк. – Київ, 2011. – С. 159–160.
 39. Історія Першого Болгарського царства в працях та навчальних курсах дослідників України (XIX – початок XX ст.) // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 34. – С. 34–44.

40. В цветах порфиры и «греческого огня»: летопись растерзанного величия : [рецензія] // Метод. вісн. іст. ф-ту. Харків. ун-ту. – 2012. – № 10. – С. 136–142. – Рец. на кн.: Історія Візантії. Вступ до византиністики / С. Сорочан, Л. Войтович, А. Домановський [та ін.] ; за ред. С. Сорочана, Л. Войтовича. – Львів : Апріорі, 2011. – 880 с.
41. Прищур строки в ромейский полдень: Византия эпохи Македонской династии в оценках историков Харьковского университета : (XIX – начало XX вв.) // Ρωμαϊος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 206–226. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; т. 2).
42. Киевская школа Кирилло-Мефодияны в XIX в. // ДЗ. – 2014. – Т. 7. – С. 140–149.
43. Історія середньовічної Західної Європи та Візантії у творчості й навчальних курсах приват-доцента Імператорського Харківського університету Євгена Олександровича Черноусова (1869– ?) // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 42. – С. 24–32.
44. История Византийской империи в творчестве приват-доцента Харьковского университета Е. А. Черноусова (1869– ?) // Ирсациона. Античный мир и его наследие. – Белгород, 2015. – Вып. 4 : Сборник научных трудов к 50-летию проф. Н. Н. Болгова. – С. 241–248.
45. История средних веков в творчестве профессора Императорского Харьковского университета Ильи Фёдоровича Тимковского (1773–1853) // ВХУ. – 2015. – № 1145 : Сер. : Історія. – Вип. 50. – С. 170–178.
46. Медиевистика в Харьковском университете в годы учёбы в нём К. Э. Гриневича (1910–1917) // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X Междунар. науч. конф., посвят. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 69.
47. Історія середніх віків в навчальних курсах професора Харківського та Новоросійського (Одеського) університету В. К. Надлера [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.anthropos.org.ua/jspui/bitstream/123456789/31115/1/422-433_Lyman_S.pdf.

48. Історія середньовічної церкви в навчальних курсах й наукових працях професора Харківського університету Амфіана Степановича Лебедева (1833–1910 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkhdak/2011_32/V32-1-4.pdf.
49. Проблеми середньовічної Сербії у творчості Марина Стоянова Дринова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rastko.rs/rastko/delo/14247>.

ЛИТОВЧЕНКО Анна Миколаївна

(21 вересня 1991)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2012 р.). З 2013 р. пошукачка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник проф. С. Б. Сорочан), досліджує мистецтво візантійського Херсона.

1. О настенных мозаиках византийского Херсона VI–X вв. // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 160–163.
2. О символике системы изображений мозаик византийского Херсона // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [62-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 24 квіт. 2009 р.). – Харків, 2009. – С. 201–202.
3. О происхождении раннехристианской художественной традиции в византийском Херсоне / А. Н. Литовченко, М. В. Фомин, А. Г. Чекаль // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 121–133.
4. О реконструкции гробничного мартырия Св. Василия из ранневизантийского Херсона // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [63-я] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 23 квіт. 2010 р.). – Хар

5. О символике напольных мозаик византийского Херсона // Одиссос : Актуальні проблеми історії, археології та етнології : [зб. наук. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – Вип. 2. – С. 209–211.
6. О материалах и технологии мозаик византийского Херсона // Проблемы истории и культуры средневекового общества : тез. докл. XXX Всерос. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Курбатовские чтения». – Санкт-Петербург, 2011. – С. 136–139.
7. О скульптуре культовых памятников средневекового Херсона // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [65-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 20 квіт. 2012 р.). – Харків, 2011. – С. 142–143.
8. О технологии и материалах мозаик византийского Херсона // III Междунар. науч.-практ. конф. «Историко-культурное наследие Причерноморья: изучение и использование в образовании и туризме» (Ялта, 28–30 апр. 2011 г.) : тез. докл. и общ. – Ялта, 2011. – С. 62–63.
9. О фресковой живописи сакральных памятников средневекового Херсона // Каразінські читання (історичні науки) : [64-а] Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 22 квіт. 2011 р.) : тези доп. – Харків, 2011. – С. 53–54.
10. О фресковой живописи сакральных памятников средневекового Херсона // АПВВІ. – 2011. – Вип. 14. – С. 31–38.
11. Сирийские мотивы в раннехристианском искусстве Херсона – Херсона / А. Н. Литовченко, М. В. Фомин, А. Г. Чекаль // Сугдейский сборник / Нац. заповедник «София Киевская». – Киев ; Судак, 2012. – Вип. 5 : Материалы V Судак. Междунар. науч. конф. «Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре» (г. Судак, 23–24 сент. 2010 г.). – С. 142–151.
12. Алтарная преграда как элемент внутреннего убранства базилики (по материалам византийского Херсона) // Проблемы истории и археологии Украины : материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 67–68.
13. «Стратиграфия мозаики»: технологии настила храмов византийского Херсона // LAUREA I. Античный мир и Средние

- века : чтения памяти проф. Владимира Ивановича Кадеева / отв. ред., вступ. ст. С. В. Дьячков ; ред., предисл. С. И. Посохов ; ред. С. Б. Сорочан. – Харьков, 2015. – С. 126–130.
14. Образ византийского храма во внутреннем декоре // Византийская мозаика... – 2015. – С. 164–172. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; Supplementum ; вып. 3).
 15. On the Origin of Early Christian Artistic Tradition in Byzantine Chersonesos Athens [Electronic Resource] / A. Litovchenko, M. Fomin, A. Chekal // ATINER'S Conf. Paper Series, No: MDT2014-1055. – Way of access : <http://www.atiner.gr/papers/MDT2014-1055.pdf>.
 16. О реконструкции мартырии св. Василия ранневизантийского Херсона [Электронный ресурс] // Poster Presentations. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016). – Режим доступа : 1. <http://byz2016.rs/posteri/posteri%201.pdf>. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12040>.
 17. Hierotopy of the early «Basilica, 1935» from byzantine Kherson (Northern Pontic littoral of Crimea) [Electronic Resource] // Poster Presentations. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016). – Way of access : 1. <http://byz2016.rs/posteri/posteri%201.pdf>. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12041>.

МИТРЯЄВ Анатолій Ілліч

(9 травня 1922 – 11 вересня 1998)

Випускник історичного факультету Харківського університету (1949). 1949–1952 рр. – аспірант кафедри історії середніх віків Харківського університету. З 1952 р. – старший викладач кафедри історії середніх віків. 1971 р. – захистив кандидатську дисертацію «Радянська історіографія гуситського руху». 1971–1975 рр. – завідувач кафедри історії середніх віків. 1975–1980 рр. – доцент кафедри історії середніх віків та історіографії. 1980–1992 рр. – доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків. 1993–1998 рр. – доцент кафедри українознавства (з 1994 р. – кафедра історії та культури України) Харківського університету.

1. Изучение в украинской советской историографии средневековой истории зарубежных славян (1917–1967) // Славянская историография и археология : сб. ст. и материалов / [отв.ред. С. А. Никитин]. – Москва, 1969. – С. 3–27.
2. Дослідження в наукових установах УРСР 20-х років середньовічної історії зарубіжних слов'ян і Візантії // ВХУ. – 1975. – № 118 : Історія. – Вип. 9. – С. 32–44.
3. До питання про оцінку Марина Дринова як історика-славіста / А. І. Митряев, О. М. Сурков // ВХУ. – 1978. – № 167 : Історія. – Вип. 10. – С. 67–73.
4. Дринов Марин Стоянов // Славяноведение в дореволюционной России : биобиблиогр. словарь. – Москва, 1979. – С. 146–148.
5. Надлер Василий Карлович // Там же. – С. 247–248.
6. К вопросу об этапах научного творчества Марина Дринова // Марин Дринов : материалы от болгаро-съвет. науч. конф. «150 години от рождението на М. Дринов» и 110 години Народна библиотека «Кирил и Мефодий», ноември, 1988 г. – София, 1989. – С. 71–78.
7. Г. Н. Лозовик как историк // ВХУ. – 1989. – № 343 : История. – Вип. 23. – С. 102–106.
8. Медиевистика в Харьковском университете / А. И. Митряев, Ю. А. Голубкин, С. И. Лиман // ВХУ. – 1991. – № 357 : Историческая наука в Харьковском университете : (К 185-летию ХГУ). – Вип. 24. – С. 69–83.

МИХАЛІЦИН Павло Євгенійович

(22 червня 1976)

Закінчив Харківський державний політехнічний університет за спеціальністю інженер-еколог (1999), Харківську духовну семінарію (2001) та Санкт-Петербурзьку духовну академію (2005), здобувши ступінь кандидата богослов'я. З 2005 р. – викладач Харківської духовної семінарії. 2009–2012 рр. – пошукач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (науковий керівник – проф. С. Б. Сорочан). 2012 р. захистив кандидатську

дисертацію «Літературна спадщина Григорія Назіанзина як ранньовізантійський культурно-історичний феномен (за матеріалами трагедії «Стражденний Христос»)».

1. Мариология трагедии «Страждущий Христос» // Иоасафовские чтения : материалы III Междунар. науч.-практ. конф. «Иоасафовские чтения», посвящ. 300-летию со дня рождения Святителя Иоасафа и 10-летию возрождения Белгород.-Старооскол. епархии, г. Белгород, 21–22 дек. 2006 г. – Белгород, 2006. – С. 269–276.
2. О христологических аспектах богословской системы Григория Назианзина (Богослова) // АПВВІ. – 2006. – Вип. 9. – С. 26–32.
3. Основные цели создания трагедии «Χριστός πάσχω» («Страждущий Христос») // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту. – 2006. – Вип. 34 : Сер. : Історичної науки. – № 4. – С. 16–19.
4. Поэтическое наследие свт. Григория Богослова и место трагедии «Страждущий Христос» в этом наследии // Харьков. епарх. ведомости. – 2006. – № 6 (145) (июнь). – С. 12.
5. Трансформация смысла античных реминисценций в трагедии Χριστός πάσχω («Страждущий Христос») // Проблемы истории, филологии и культуры. – Москва ; Магнитогорск. – 2006. – Вып. 16/2. – С. 12–20.
6. Триадология свт. Григория Богослова и триадология трагедии «Χριστός πάσχω» («Страждущий Христос»): сравнит. анализ // Проблемы теологии. – Екатеринбург, 2006. – Вып. 3 : Материалы третьей междунар. богословской науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию со дня рождения протопресвитера Иоанна Мейендорфа, 2–3 марта 2006 г. – Ч. 2. – С. 63–72.
7. Христологические аспекты трагедии Χριστός πάσχω («Страждущий Христос») на материале Пролога (стихи 1–30) и их сопоставление с произведениями свт. Григория Богослова // Религиозное мировоззрение в древних и средневековых обществах: праздники и будни : тез. докл. и сообщ. VIII Междунар. Крым. конф. по религоведению, 15–20 мая 2006 г. – Севастополь, 2006. – С. 38–39.
8. Мариология трагедии «Χριστός πάσχω» («Страждущий Христос») и ее сопоставление с мариологией Григория

- Назианзина (Богослова) // АПВВІ. – 2007. – Вип. 10. – С. 202–213.
9. О христологических аспектах трагедии Χριστός πάσχων («Страждущий Христос») и их сопоставление с христологией свт. Григория Богослова // Власть, общество и Церковь в Византии : сб. науч. ст. / отв. ред. С. Н. Малахов. – Армавир, 2007. – С. 19–49.
10. Об историографии атрибуции византийской трагедии «Χριστός πάσχων» («Страждущий Христос») // ВХУ. – 2007. – № 762 : Сер. : Історія. – Вип. 39. – С. 251–262.
11. Решение проблемы атрибуции византийской трагедии «ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΣΧΩΝ» («Страждущий Христос») в исследованиях А. Тюлье // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт.). – Белгород, 2007. – С. 199–205.
12. Культурно-исторические предпосылки возникновения трагедии Χριστός πάσχων («Страждущий Христос»): драматургическая инновация Григория Назианзина // ДЗ. – 2008. – Т. 2. – С. 69–75.
13. Об основных целях создания и литературном достоинстве трагедии «Χριστός πάσχων» («Страждущий Христос») // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2008. – Вып. 8. – С. 249–255.
14. Святитель Григорий Богослов // Харьков. епарх. ведомости. – 2009. – № 2 (177) (февр.). – С. 6.
15. История атрибуции византийской трагедии «Christòs Páschôn» («Страждущий Христос») // Схід. світ. – 2010. – № 1. – С. 118–135.
16. Император Юлиан глазами византийского интеллектуала IV века, или Один эпизод из жизни свт. Григория Богослова // Вестн. Харьков. духов. семинарии. – 2011. – № 1 (1). – С. 48–53.
17. Иудейские памятники, апокрифы, аграфы о рождестве и личности Иисуса Христа // АПВВІ. – 2001. – С. 141–146.
18. Літературна спадщина Григорія Назіанзина як ранньовізантійський культурно-історичний феномен (за матеріалами трагедії «Стражденний Христос») : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. – Харків, 2012. – 20 с.

19. Схематичное изображение тайны Троичности преподобным Максимом Исповедником (по изданию С. Л. Епифановича) // Вестн. Харьков. духов. семинарии. – 2012. – № 2 (2). – С. 10–15.
20. Христианские центоны как средство трансляции богословских идей в ранневизантийский период на примере трагедии «Χριστὸς πάσχων» («Christus patiens», «Страждущий Христос») // IV студенческая научно-богословская конф. Санкт-Петербургской Православной Духовной Академии. Санкт-Петербург, 10-11 мая 2012 года : материалы. – Санкт-Петербург, 2012. – С. 278–290.
21. Об историографии атрибуции христианской трагедии «ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΣΧΩΝ» («Страждущий Христос») // Віра і Розум. – 2013. – № 6. – С. 119–138.
22. Святитель Григорий Богослов (Назианзин). Жизнь, поэзия, богословие : лекция 6 // Византийская мозаика... – 2013. – С. 141–176. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; Supplementum ; вып. 1).
23. Юлиан Отступник глазами христианского интеллектуала четвертого века: кому принадлежит эллинская культура? // Ῥωαῖος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 281–287. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
24. Византия сегодня. Элліно-византийский лекторий при Свято-Пантелеимоновском храме города Харькова // Вестн. Харьков. духов. семинарии. – 2014. – № 4 (4). – С. 36–41.
25. Межинституциональный сектор византистики «Византийская мозаика» как объединяющий фактор богословской и светской гуманитарной науки // Труды Киев. духов. акад. – 2014. – № 21. – С. 288–296.
26. Оксфордское руководство по византистике. Вып. 1 / ред. Э. Джеффрис, Дж. Хэлдон, Р. Кормак ; пер. с англ. В. В. Швеца ; гл. ред. С. Б. Сорочан. – Харьков : Майдан, 2014. – 516 с. – (Нартекс. Byzantina Byzantina Ukrainensia ; т. 3).
27. От Мельпомены ко Христу: судьба античного театра в Византии : лекция 25 // Византийская мозаика... – 2015. – С. 192–234. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; Supplementum ; вып. 3).

ПАРХОМЕНКО Марія Вікторівна

(27 листопада 1985)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2006). З 2014 р. аспірантка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (науковий керівник проф. С. Б. Сорочан). Тема кандидатської дисертації: «Повсякденне життя візантійського Херсонеса–Херсона IV–X ст.».

1. Место чина христианского погребения в повседневной жизни раннесредневекового Херсонеса // Шевченківська весна : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, присвяч. 60-річчю Великої перемоги. – Київ, 2005. – Вип. 3, ч. 1 : Гуманітарні науки. – С. 117–118.
2. Жилой дом раннесредневекового Херсонеса // Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи : тези доп. V Міжнар. студ. наук. археол. конф. (Чернігів, 14–16 квіт. 2006 р.) / Ін-т археології НАН України. – Чернігів, 2006 – С. 127–129.
3. О влиянии христианства на повседневную жизнь Херсонеса V–X вв. // Материалы круглого стола молодых ученых «Место религии в истории общества» (9 дек. 2004 г.). – Харьков, 2006. – С. 15–25.
4. Погребальный обряд раннесредневекового Херсонеса // Иресиона. Античный мир и его наследие. – Белгород, 2006. – Вып. 3 : Материалы III междунар. науч. семинара к 130-летию Белгородского государственного университета и к 20-летию кафедры всеобщей истории БелГУ. – С. 69–74.
5. О неканонических жертвоприношениях раннесредневекового Херсонеса // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2006 г.). – Белгород, 2007. – С. 150–156.
6. О неканонической деятельности христианской общины в византийском Херсонесе // Каразінські читання (історичні науки) : міжнар. наук. конф. молодих вчених, 29 квіт. 2007 р.,

- Харків / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2007. – С. 215–217.
7. О медицинских инструментах в средневековом Херсоне // Классическая и византийская традиция, 2009 : материалы III междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 163–167.
 8. О структуре жилого дома Херсонеса – Херсона (IV–IX вв.) // АПВВІ. – 2009. – Вип. 12. – С. 37–45.
 9. Одежда жителей византийского Херсона // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 138–146.
 10. К вопросу о локализации больницы в Византийском Херсоне // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VII Междунар. науч. конф. (Харьков, 28–29 окт. 2010 г.). – Харьков, 2010. – С. 89–90.
 11. К вопросу о медицине в византийском Херсоне // Каразінські читання (історичні науки) : [63-я] Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2010 р.) : тези доп. – Харьков, 2010. – С. 265–267.
 12. Медицина в византийском Херсоне // Медицина в художніх образах : статті / Донец. нац. мед. ун-т ім. Горького. – Донецьк, 2011. – Вип. 8–9. – С. 257–268.
 13. О медицине в византийском Херсонесе–Херсоне // ВХУ. – 2011. – № 982 : Сер. : Історія. – Вип. 44. – С. 40–52.
 14. Стародавні пам'ятки житлових будинків на території сучасної України (на прикладі візантійського Херсона) // ВХУ. – 2011. – № 939 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 14. – С. 6–11.
 15. Византия стає ближчою, або Що під мантиєю у «Василевса»? / М. В. Пархоменко, С. О. Хричов, А. Д. Шуліченко // Там само. – 2012. – № 1006 : Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 15. – С. 151–154.
 16. Об'єднані Візантією в книгарні «Є» / М. Пархоменко, О. Ткаченко // АПВВІ. – 2012. – Вип. 15. – С. 263–268.
 17. К вопросу о качестве жизни византийских горожан: постановка проблемы (на примере Херсонеса / Херсона) //

- Всеукраїнська наук. конф. «Історичні регіони України: минуле та сучасність», 28–29 листоп. 2013 р. – Харків, 2013. – С. 58–62.
18. Письма Папы Мартина I как источник о рационе питания жителей византийского Херсона VII в. // ВХУ. – 2013. – № 1087 : Сер. : Історія. – Вип. 47. – С. 69–82.
 19. Идеальная среда обитания по-византийски: стандарты городской экологии ромеев // Византийская мозаика... – 2015. – С. 174–190. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 3).
 20. Представления ромеев о расположении идеального дома в Византии // LAUREA I. Античный мир и Средние века : чтения памяти проф. Владимира Ивановича Кадеева / отв. ред., вступ. ст. С. В. Дьячков ; ред., предисл. С. І. Посохов ; ред. С. Б. Сорочан. – Харьков, 2015. – С. 135–139.
 21. О раннесредневековой жилой застройке в северо-восточном и северном районах Херсонеса – Херсона // Стародавнє Причорномор'я / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [та ін.]. – Вип. 11 : [Матеріали ХІ читаннь пам'яті проф. П. Й. Каришковського та міжнар. конф., Одеса, 11–13 берез. 2016 р.]. – Одеса, 2016. – С. 420–426.
 22. К вопросу о структурных изменениях византийских терм на примере раннесредневекового Херсонеса – Херсона // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X Междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 62–63.

ПІЩУЛІНА (СУПРУН) Наталія Олегівна

(26 березня 1990)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2012 р.). З 2013 р. пошукачка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник проф. С. Б. Сорочан), досліджує поховальний обряд античного та візантійського Херсонеса–Херсона.

за прізвищем Супрун Н. О.

1. О церемонии погребения в античном Херсонесе // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III международного науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 63–66.
2. Об особенностях кремации в античном Херсонесе // Каразінські читання (історичні науки) : [62-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 24 квіт. 2009 р.) : тези доп. – Харків, 2009. – С. 317–318.
3. Греко-римская традиция в погребальной церемонии античного Херсонеса // Одиссос : Актуальні проблеми історії, археології та етнології : [зб. наук. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – Вип. 2. – С. 18–19.
4. Об использовании бальзамариев как одной из составляющих погребальной традиции Херсонеса // Каразінські читання (історичні науки) : [63-я] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 23 квіт. 2010 р.) : тези доп. – Харків, 2010. – С. 323–324.
5. Об особенностях ингумации в Херсонесе Таврическом // Классическая и византийская традиция, 2010 : материалы IV Международ. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2010. – С. 31–37.
6. О трансформации церемонии погребения херсонеситов на протяжении античного – византийского периодов // АПВВІ. – 2011. – Вип. 14. – С. 62–69.
7. Об использовании обряда трупоположения в Херсонесе Таврическом первой половины V в. до н. э. – IV в. н. э. // III Международ. науч.-практ. конф. «Историко-культурное наследие Причерноморья: изучение и использование в образовании и туризме» (Ялта, 28–30 апр. 2011 г.) : тез. докл. и сообщ. – Ялта, 2011. – С. 107–109.
8. О трансформации погребального обряда в Херсонесе – Херсоне на примере церемонии захоронения // Византийская мозаика... – 2013. – С. 177–184. – (Наптекс. Byzantina Ukrainensia ; Supplementum ; вып. 1).
9. Об использовании бальзамариев как элемента погребальной традиции античного Херсонеса – византийского Херсона //

- Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2013. – № 15 (158), вып. 27. – С. 23–28.
10. Кладбище Херсонеса – Херсона: к вопросу о реконструкции религиоз. мировоззрения // Византийская мозаика... – 2014. – С. 151–161. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 2).
 11. О кремации в контексте погребального обряда Херсонеса-Херсона // Історія Релігій в Україні : наук. щоріч. / Ін-т релігієзнавства – філія Львів. музею історії релігії. – Львів, 2014. – Кн. 1. – С. 3–12.
 12. О трансформации погребального обряда Херсонеса-Херсона на примере использования кремации // Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2014. – № 21 (192). – С. 28–34.
 13. Про церемонію поховання як елемент поховальної традиції Херсонесу-Херсону // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Історичні науки. – 2014. – Т. 24 : На пошану професора В. А. Смолія. – С. 159–167.
 14. On the Issue of Shaping of the Chersonese Citizens' World-view During the Transformation from an Antique to Byzantine City / M. Fomin, N. Suprun // Res Historica. – Lublin, 2014. – № 38. – P. 35–43.

за прізвищем Піщулина Н. О.

15. О традициях погребения в Херсонесе–Херсоне // Уваровские Таврические чтения «Древности Юга России» : тез. докл. и сообщ. Междунар. науч. конф., Севастополь, 12–16 сент. – Севастополь, 2016. – С. 37–38.

РОМЕНСЬКИЙ Олександр Олександрович

(9 квітня 1989)

Випускник історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2011). 2011–2014 рр. – аспірант кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник –

проф. С. Б. Сорочан). 2015 р. захистив кандидатську дисертацію «Русь у зовнішній політиці Візантії в останній чверті Х ст.». З 2015 р. – співробітник Школи мистецтв Київського району Харківської міської ради.

1. К вопросу о гипотетическом греческом источнике «Корсунской легенды» в Повести временных лет и Житиях князя Владимира // Каразінські читання (історичні науки) : [61-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 25 квіт. 2008 р.) : тези доп. – Харків, 2008. – С. 244–245.
2. К вопросу о времени канонизации Святого Владимира // Каразінські читання (історичні науки) : [62-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 24 квіт. 2009 р.) : тези доп. – Харків, 2009. – С. 277–278.
3. К вопросу о хронологии Корсунского похода князя Владимира // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 181–183.
4. Владимир Святославич: путь к святости (о проблеме канонизации Крестителя Руси) // Белгородский диалог – 2010 : Проблемы российской и всеобщей истории : сб. науч. тр. Междунар. науч. конф. студентов, магистрантов и аспирантов (г. Белгород, 15–16 апр. 2010 г.). – Белгород, 2010. – С. 129–134.
5. Лев Диакон о походе «тавроскифов» на Херсон (попытка нового прочтения) // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 245–250.
6. «Память и похвала» Иакова Мниха: источники и время составления // Каразінські читання (історичні науки) : [63-я] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 23 квіт. 2009 р.) : тези доп. – Харків, 2010. – С. 299–300.
7. Византийцы о крещении Владимира: загадка молчания // Классическая и византийская традиция. 2011 : материалы V Междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2011. – С. 114–120.
8. До питання про русько-візантійські відносини в 987–989 рр. // Шості Богданівські читання : матеріали Всеукр. наук. конф. :

- зб. наук. пр. / редкол. : В. Масненко, Ю. Присяжнюк, В. Гарна-
га [та ін.]. – Черкаси, 2011. – С. 168–170.
9. Еще раз о причинах Корсунского похода Владимира Свято-
славича // АПВВІ. – 2011. – Вип. 14. – С. 46–52.
10. К дискуссии о месте крещения князя Владимира [Электрон-
ный ресурс] // Материалы Междунар. молодежного науч.
форума «Ломоносов – 2011» / отв. ред. А. И. Андреев,
А. В. Андриянов, Е. А. Антипов, М. В. Чистякова. – Моск-
ва, 2011. – Режим доступа : [http://lomonosov-msu.ru/archive/
Lomonosov_2011/structure_15_1256.htm](http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2011/structure_15_1256.htm).
11. «Крести же ся в Корсуні...» (летописная топография
и археологические данные о месте крещения князя Вла-
димира) // Белгородский диалог – 2011 : Проблемы россий-
ской и всеобщей истории : сб. избр. науч. тр. междунар. науч.
конф. студентов, магистрантов и аспирантов, 15–16 апр.
2011 г. – Белгород, 2011. – С. 86–90.
12. «Пам'ять і похвала князю Володимирі» як історичне дже-
рело // Дні науки історичного факультету – 2011 : матеріали
IV Міжнар. наук. конф. молодих учених, присвяч. 20-річчю
Незалежності України (28–29. 04. 2011). – Київ, 2011. – Вип. 4,
ч. 5. – С. 29–30.
13. Проложные жития князя Владимира: источники и струк-
тура // Каразинські читання (історичні науки) : тези доп.
[63-я] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (22 квіт.
2011 р.). – Харків, 2011. – С. 312–313.
14. Русы у стен Корсуни // Проблемы истории и культуры сред-
невекового общества : тез. докл. XXX Всерос. конф. студен-
тов, аспирантов и молодых ученых «Курбатовские чтения». –
Санкт-Петербург, 2011. – С. 167–170.
15. Візантія і Русь в українському вимірі // ВХУ. – 2012. – № 1006 :
Сер. : Історія України. Українознавство: історичні та філо-
софські науки. – Вип. 15. – С. 141–150.
16. «Во владыкахъ апостоль» (до питання про час та обставини
канонізації князя Володимира) // АПВВІ. – 2012. – Вип. 15. –
С. 24–30.
17. До питання про «Пам'ять і похвалу князеві Володимирі»
Іакова Мніха // Наукові записки : зб. пр. молодих вчених

- та аспірантів / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 2012. – Т. 25. – С. 39–50.
18. «Пам'ять і похвала князеві Володимирі» Іакова Мніха: питання походження та хронології // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. : Історичні науки. – 2012. – Вип. 22 (235). – С. 126–133.
19. Первые контакты росов и херсонитов: к интерпретации сведений Житий Свв. Стефана Сурожского и Георгия Амастридского // Классическая и византийская традиция, 2012 : материалы VI Междунар. науч. конф. / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2012. – С. 110–113.
20. Анна Порфірогеніта: штрихи до портрета візантійської принцеси та руської княгині // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2012. – Вип. 3. – С. 26–37.
21. Русско-византийские отношения в 987–989 гг. : вариант реконструкции // Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер. : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2012. – № 1 (120), вып. 21. – С. 45–51.
22. Становление Русской Церкви в контексте русско-византийских отношений конца X в. // Проблемы истории и культуры средневекового общества : тез. докл. XXXI Всерос. конф. «Курбатовские чтения». – Санкт-Петербург, 2012. – С. 74–77.
23. Тауматургия в «Повести о крещении Владимира» // Древности, 2012. – Харьков, 2012. – Вып. 11. – С. 76 – 86.
24. «У владыках апостол» (до питання про час та обставини канонізації князя Володимира) // Сторінки історії : зб. наук. пр. / Нац. техн. ун-т «КПІ». – 2012. – Вип. 34. – С. 5–12.
25. Апостасии 976–989 гг. в Византии и крещение Руси: к вопросу о хронологии и обстоятельствах оформления военно-политического союза росов и ромеев // II Бахчисарайские науч. чтения памяти Е. В. Веймарна : тез. докл. и сообщ. Междунар. науч. конф. (Бахчисарай, 3–7 сент. 2013 г.). – Симферополь, 2013. – С. 40–41.
26. Варда Фока и Василий II: к вопросу о борьбе за власть в Византии в 987–989 гг. // Кондаковские чтения, IV: Античность – Византия – Древняя Русь : материалы междунар.

- науч. конф. (Белгород, 12–13 окт. 2013 г.). – Белгород, 2013. – С. 85–89.
27. Византийские инсигнии и царский титул князя Владимира: реальность или историографический миф? // Византия и византийское наследие в России и в мире : тез. докл. XX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 3–6 июня 2013 г. – Москва, 2013. – С. 229–232.
28. Византийские источники о Крещении Руси // Віра і розум. – 2013. – № 7. – С. 75–82.
29. Два века медиєвистики в Харькове // Vox medii aevi. – 2013. – № 3 (10). – С. XXXVI–XLI.
30. «Когда пал Херсонес?» : К вопросу о ключевом моменте в хронологии русско-византийских отношений конца X в. // 'Ρωμαϊος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 310–328. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
31. Корсунский поход и Херсон XI в.: к завершению научного проекта / С. Б. Сорочан, А. А. Роменский // ВВ. – 2013. – Т. 72. – С. 322–332.
32. Крещение «нового Константина» на западе и востоке Европы: король Хлодвиг-князь Владимир // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2013. – Вып. 10. – С. 526–532.
33. Свідчення Хроніки Продовжувача Феофана про хрещення росів у контексті місіонерської діяльності візантійців у Східній Європі // Церква – наука – суспільство: питання взаємодії : матеріали Одинадцятої Міжнар. наук. конф. (29–31 трав. 2013 р.). – Київ, 2013. – С. 107–109.
34. Таинство крещения в восприятии правителей раннего средневековья (от Константина Великого к Хлодвигу и Владимиру Святому) // Древности, 2013. – Харьков, 2013. – Вып. 12. – С. 94–103.
35. Иоанн Торник на службе василевса Василия II Болгаробойцы (по данным Жития Иоанна и Евфимия) // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [66-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених, 26 квіт. 2013 р. – Харків, 2013. – С. 88–89.
36. Хрещені роси очима візантійців // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / Ін-т укр. археографії та джерелознавства

- ім. М. С. Грушевського НАН України. – Київ, 2013. – Вип. 3 : Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Єгора Кузьмича Редіна (1863–1908). – С. 509–522.
37. Час та обставини виникнення Руської митрополії в контексті місіонерської діяльності візантійців у Східній Європі // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Історичні науки. – 2013. – Т. 23 : На пошану проф. С. А. Копилова. – С. 199–212.
38. Володимир у Корсуні : (Літописна топографія й археологічне підґрунтя «Корсунської легенди») // ЗХІФТ. Нова сер. – Харків, 2014. – Т. 15. – С. 21–34.
39. Константин Великий – Хлодвиг – Владимир Святославич: парадигмы восприятия крещения в раннем средневековье // Византийская мозаїка... – 2014. – С. 121–137. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 2).
40. «Огненные столпы» в византийской и древнерусской агнографии // Проблемы истории и археологи Украины : IX Междунар. науч. конф. (2014, Харьков) : материалы. – Харьков, 2014. – С. 70.
41. «Огненные столбы» в «Истории» Льва Диякона как символ и реальность // ВВ. – 2014. – Т. 73 (98). – С. 73–87.
42. Иоанн-Торник Чортванели, Варда Склир и основание Иви-рона: некоторые вопросы внешней политики Византии в 978–980 гг. // Афонское наследие : альманах. – 2015. – Вып. 1–2. – С. 32–41.
43. Ижберн-Анастас Корсунянин: о личности одного из ключевых фигурантов «Корсунской легенды» // II Свято-Владимирские чтения : Междунар. науч. конф., посвящ. 1000-летию преставления Св. равноапостольного князя Владимира : тез. докл. и сообщ. – Севастополь, 2015. – С. 53–54.
44. О месте и времени оформления русско-византийского соглашения в конце X в. // Древняя Русь. Вопр. медиевистики. – 2015. – № 3 (61). – С. 154.
45. Последний пир князя Ростислава: политический контекст отношений Руси и Византии на Тамани и в Таврике в 60–70-е гг. XI в. // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма : Археология, история, нумиз-

- матика, сфрагистика и эпиграфика : [сборник] / ред.-сост. М. М. Чореф. – Севастополь ; Тюмень ; Нижневартонск, 2015. – Вып. 7. – С. 214–229.
46. «Русский миръ» в древнерусской литературе: исторический контекст и семантика термина // LAUREA I. Античный мир и Средние века : чтения памяти проф. Владимира Ивановича Кадеева / отв. ред., вступ. ст. С. В. Дьячков ; ред., предисл. С. И. Посохов ; ред. С. Б. Сорочан. – Харьков, 2015. – С. 139–142.
47. Русь у зовнішній політиці Візантії в останній чверті X ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. – Харків, 2015. – 24 с.
48. Руйнування Херсона наприкінці X – у першій половині XI ст.: історіографія та попередні висновки // Археологія. – 2015. – № 3. – С. 123–128.
49. «Aemula sceptri Constantinopolitani»: до питання про русько-візантійські відносини другої половини XI – першої чверті XII ст. // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 4. – С. 30–46.
50. Міжнародна наукова конференція «Князь помер – нехай живуть князі! Нащадки та спадщина Володимира («Le prince est mort – vivent les princes!» Les héritiers et l'héritage de Volodymyr) // УІЖ. – 2015. – № 5. – С. 225–226.
51. Корсунський поход князя Володимира: обставини осади і завоювання міста // Древняя Русь. Вопр. медієвістики. – 2016. – № 1 (59). – С. 5–15.
52. Візантійсько-руські переговори 987–988 гг.: спроба реконструкції [Електронний ресурс] // Матеріали Міжнарод. молодіжного науч. форуму «Ломоносов – 2010» / отв. ред. И. А. Алешковский, П. Н. Костылев, А. И. Андреев, А. В. Андриянов. – Москва, 2010. – Режим доступу : http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2010/History/Romenskiy.pdf.
53. Святитель Николай Мирликийский и некоторые конструкции «киеворусской» культуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://byzantina.wordpress.com/2014/10/01/romensky-2/>.

54. В поисках Хазарии Иоанна Скилицы: к дискуссии о походе Варды Монга и Сфенга в 1016 г. // ХА. – Москва, 2016. – Т. 14. – С. 206–225.
55. Rus' and the Civil War in Byzantium in 987–989: the Chronology of the Battle of Chrysopolis and the Rus-Byzantine Treaty [Electronic Resource] // Byzantium and oi 'Pōς: Historical and Textological Questions of the Old Testimonies' Interpretations. Thematic Session of Free Communication. 23rd Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August, 2016). – Way of access : 1. http://byz2016.rs/TematskeSednice/ponedeljak/TSFC_7_Byzantium-HISTORICAL%20AND%20TEXTOLOGICAL%20.pdf. 2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12021>.
56. Клятва на золоте в договоре Святослава с Иоанном Цимисхием // Ruthenica : щоріч. середньовіч. історії та археології Схід. Європи. – Київ, 2016. – Т. 13. – С. 142–149.
57. «Колоти яко золото»: к интерпретации формулы клятвы русов в договоре с Византией 971 г. // Империя ромеев во времени и пространстве: центр и периферия : тез. докл. XXI Всерос. науч. сессии византинистов, Белгород, 20–23 апр. 2016 г. – Москва ; Белгород, 2016. – С. 170–172.
58. Візантійське посольство до Ярополка Святославича у світлі міжнародної політики Русі 70-х років X століття // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2016. – Вип. 10 : Святий Володимир Великий 1015–2015 / відп. ред. В. Александрович. – С. 59–68.
59. Князь Владимир и Византия: к дискуссии о хронологии русско-византийских отношений в последней четверти X века // Там само. – С. 77–90.
60. Под сенью Божьей Премудрости : [рецензия] // Новгородский исторический сборник. – 2016. – Вып. 16 (26). – С. 421–427. – Рец. на кн.: Загадки дома Святой Софии. Церковь Великого Новгорода в X–XVI вв / А. Е. Мусин. – Санкт-Петербург : ИИМК РАН, 2013. – 139 с. : ил.

СОРОЧАН Катерина Сергіївна

(2 січня 1989)

Випускниця історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2011). 2011–2014 рр. – аспірантка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (науковий керівник – проф. І. П. Сергеев). 2015 р. захистила кандидатську дисертацію «Продовольство, сировина і реміснича продукція у Візантії IV–IX ст.: професійна спеціалізація у виробництві та торгівлі». З 2015 р. – керівник Українсько-Італійського академічного центру Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. О специализации в торговле древесиной в Византии IV–IX вв. // АПВВІ. – 2007. – Вип. 10. – С. 49–55.
2. О торговле древесиной как предмете специализации в Византии IV–IX вв. // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [60-а] Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 20 квітня 2007 р.). – Харків, 2007. – С. 288–289.
3. О терминологии и профессиональной специализации в области торговли домашним скотом в Византии IV–IX вв. // АПВВІ. – 2008. – Вип. 11. – С. 64–72.
4. О шкурах и кожах как предмете сырьевого рынка и торговой специализации в Византии IV–IX вв. // Кондаковские чтения, II : Проблемы культурно-исторических эпох : материалы междунар. науч. конф. (2007, Белгород). – Белгород, 2008. – С. 266–269.
5. О специализации в торговле домашним скотом в Византии в IV–IX вв. // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2008. – Вып. 8. – С. 351–357.
6. О терминологии и профессиональной специализации в области торговли домашним скотом в Византии IV–IX вв. // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [61-а] Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 25 квіт. 2008 р.). – Харків, 2008. – С. 271–272.
7. Византийский «хлеб насущный» // Классическая и византийская традиция. 2008 : материалы II Междунар. науч. семинара

- молодых ученых, аспирантов, студентов. – Белгород, 2008. – С. 80–107.
8. О благовониях, парфюмерии, лекарствах и красителях как ремесленной продукции и их специализации в Византии IV–IX вв. // АПВВІ. – 2009. – Вип. 12. – С. 52–60.
9. О керамических изделиях как ремесленной продукции и ее специализации в Византии IV–IX вв. // Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи : матеріали VII Міжнар. студент. наук. археолог. конф., 10–12 квіт. – Чернігів, 2009. – С. 194–195.
10. К вопросу о византийском термине *μυρεψος* (о *myrepsos*) // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [62-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 24 квіт. 2009 р.). – Харків, 2009. – С. 305–306.
11. О византийских плетеных изделиях IV–IX вв. // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 158–160.
12. О специализации в сфере производства и торговли кожаными изделиями и обувью в Византии IV–IX вв. // АПВВІ. – 2010. – Вип. 13. – С. 35–40.
13. Кожаные изделия и обувь как предмет ремесленной продукции и торговли в Византии IV–IX вв. // Одіссос : Актуальні проблеми історії, археології та етнології : [зб. наук. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – Вип. 2. – С. 213–215.
14. О специализации в сфере производства и торговли кожаными изделиями и обувью в Византии IV–IX вв. // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [63-я] Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 22 квітня 2010 р.). – Харків, 2010. – С. 319–320.
15. О культовых вещах как предмете ремесленной продукции в Византии в IV–IX вв. // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 213–219.
16. Об изделиях из стекла как предмете ремесла и торговли в Византии в IV–IX вв. // АПВВІ. – 2011. – Вип. 14. – С. 53–61.

17. О мыле как предмете ремесленной продукции и торговли в Византии IV–IX вв. // Проблемы истории и культуры средневекового общества : тез. докл. XXX Всерос. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Курбатовские чтения». – Санкт-Петербург, 2011. – С. 226–229.
18. О пряностях как элементе повседневной ромейской кухни // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [65-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених (м. Харків, 20 квіт. 2012 р.). – Харків, 2011. – С. 144–145.
19. О керамических изделиях как ремесленной продукции и их специализации в Византии IV–IX вв. // ДЗ. – 2012. – Т. 5. – С. 214–222.
20. О специях как элементе повседневной ромейской кухни // АПВВІ. – 2012. – Вип. 15. – С. 31–38.
21. Про культові речі як предмет торгівлі у Візантії в IV–IX ст. // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2012. – Т. 22 : На пошану професора П. С. Лаптіна. – С. 422–429.
22. К проблеме светильника и свечи в свете торговли Византии IV–IX вв. // Классическая и византийская традиция, 2012 : материалы VI Междунар. науч. конф. / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2012. – С. 214–219.
23. Про ювелірів та їхню спеціалізацію в Візантії IV–IX ст. // Археологія. – 2013. – № 1. – С. 85–96.
24. Византийские пряности как элемент повседневной ромейской кухни // Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та: История, политология, экономика, информатика. – 2013. – № 8 (151). – Вип. 26. – С. 34–40.
25. О культовых вещах как составной части ассортимента византийской торговли IV–IX вв. // Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. [66-а] Міжнар. наук. конф. молодих вчених, 26 квіт. 2013 р. – Харків, 2013. – С. 93–95.
26. Предметы культа в жизни и торговле Византии (IV–IX вв.). // Византийская мозаика... – 2013. – С. 129–138. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum ; вып. 1).
27. Изделия из металла в Византии IV–IX вв. как ремесленная продукция: специализация производства и торговли (на при-

- мере византийского Крыма и других провинций империи) // Вестн. Университета Дмитрия Пожарского. – Москва, 2014. – № 1 : Город: история и культура. – С. 252–270.
28. Продовольство, сировина і ремісничя продукція у Візантії IV–IX ст.: професійна спеціалізація у виробництві та торгівлі : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. – Харків, 2015. – 24 с.
 29. Писчий материал и книги как предмет рынка в Византии IV–IX вв. // Восточная Европа в древности и средневековье. Письменность как элемент государственной структуры : XXVIII чтения памяти чл.-корр. АН СССР В. Т. Пашуто. – Москва, 2016. – С. 261–265.

СОРОЧАН Сергій Борисович

(18 квітня 1953)

Випускник історичного факультету Харківського університету (1976). 1976–1979 рр. працював учителем історії та суспільствознавства в середній школі с. Липці Харківської області. З 1978 р. – викладач, старший викладач, доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського університету. 1982 р. захистив кандидатську дисертацію «Торговля Херсонеса Таврического в I в. до н. э. – V в. н. э.» (науковий керівник – проф. В. І. Кадеєв), 1998 р. – докторську дисертацію «Торговля у Візантії IV–IX віків. Структура і організація механізмів обміну». 1996–2007 рр. – начальник археологічної експедиції Харківського університету в Херсонесі Таврійському. 1999–2000 рр. – заступник декана історичного факультету з наукової роботи. З 2007 р. – завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. О торговле Херсонеса с населением Таврики в I в. до н. э. – V в. н. э. // Проблемы античной истории и классической филологии : тез. докл. Всесоюз. науч. конф., Харьков, 6–8 февр. 1980 г. – Харьков, 1980. – С. 61–62.
2. Оторговых связях Херсонеса в IV–V вв. н. э. // Археологические исследования на Украине в 1978–1979 гг. : тез. докл.

- XVIII конф. Ин-та археологии АН УССР, Днепропетровск, апр. 1980 г. – Днепропетровск, 1980. – С. 123–124.
3. О внутренней торговле Херсонеса в I в. до н. э. – V в. н. э. // ВХУ. – 1981. – № 214 : История СССР и зарубежных стран. – С. 95–101.
4. Торговля Херсонеса Таврического в I в. до н. э. – V в. н. э. : дис. ... канд. ист. наук : 07. 00. 03. – Харьков, 1980. – 422 с.
5. Про так звані рубчасті світильники з Херсонеса // Археологія. – 1982. – № 38. – С. 43–50.
6. Западнопонтийские светильники II–VI вв. из Херсонеса / С. Б. Сорочан, А. В. Шевченко // ВХУ. – 1983. – № 238 : История и культура досоциалистических формаций. – С. 94–100.
7. Економічні зв'язки Херсонеса Таврійського з заходом в I ст. до н. е. – V ст. н. е. // Археологія. – 1985. – № 50. – С. 9–18.
8. Экономические связи Херсонеса с Балканами (I в. до н. э. – VI в. н. э.) // Народно-демократические революции и развитие славянских стран по пути социализма : X Всесоюз. науч. конф. историков-славистов : тез. докл. и сообщ., г. Харьков, 30 янв. – 1 февр. 1985 г. – Харьков, 1985. – С. 156–157.
9. Северное Причерноморье и Фракия в I–VI веках н. э.: проблема контактов (на материалах Херсонеса) / С. Б. Сорочан, В. И. Кадеев // Дриновские чтения, посвящ. 150-летию со дня рождения Марина Дринова : тез. докл. и сообщ. обл. науч.-практ. конф., г. Харьков, 20–21 окт. 1988 г. – Харьков, 1988. – С. 60–61.
10. Херсонес в системе константинопольской торговли IV – первой половины VII вв. // Проблемы исследования античного и средневекового Херсонеса 1888–1988 гг. : тез. докл. – Севастополь, 1988. – С. 104–107.
11. Структура торговых пунктов в ранней Византии // Проблеми історії та археології давнього населення Української РСР : тез. доп. XX респ. конф., м. Одеса, жовт. 1989 р. – Київ, 1989. – С. 215–216.
12. Херсонес і Західний Понт: проблема контактів / В. И. Кадеев, С. Б. Сорочан // Археологія. – 1989. – № 4. – С. 91–102.
13. Экономические связи античных городов Северного Причерноморья в I в. до н. э. – V в. н. э. (на материалах Херсонеса) /

- В. И. Кадеев, С. Б. Сорочан. – Харьков : Вища шк. Изд-во при ХГУ, 1989. – 134 с. : ил.
14. Организация контроля за купечеством в сфере внешней торговли Византии VII–IX вв. // Международные связи в средневековой Европе : тез. науч. докл. и сообщ. всесоюз. науч. семинара, г. Запорожье, 25–27 апр. 1991 г. – Запорожье, 1991. – С. 19–21.
15. Проблемы организации торговли ранней Византии в болгарской историографии // Болгаристика в системе общественных наук: опыт, уроки, перспективы : тез. докл. и сообщ. Второй всесоюз. конф. по болгаристике (II Дриновских чтений), г. Харьков, 5–7 февр. 1991 г. – Харьков, 1991. – С. 181–182.
16. Торговцы в социальной структуре византийского общества VII–IX вв. // XVIII Междунар. конгр. византистов, Москва, 8–15 авг. 1991 г. : резюме сообщ. – Москва, 1991. – Т. 2. – С. 1093–1094.
17. Навершие архиерейского жезла с надписью / Т. А. Матанцева, С. Б. Сорочан // ВХУ. – 1992. – № 362 : История. – Вып. 25. – С. 90–96.
18. О политической роли и идейной ориентации торгово-ремесленного населения Византии в эпоху иконоборчества // Там же. – № 363 : История. – Вып. 26. – С. 92–101.
19. О понятии «спекуляция» в раннесредневековой Византии // История и археология Слободской Украины : всеукр. конф., посвящ. 90-летию XII Археол. съезда (1992, Харьков) : тез. докл. и сообщ. – Харьков, 1992. – С. 195–196.
20. К вопросу о роли городской площади в раннесредневековой Византии // Вторая Кубанская археол. конф., 9–12 нояб. 1993 г. : тез. докл. – Краснодар, 1993. – С. 92–94.
21. К проблеме государственного контроля над торгово-ремесленными организациями раннесредневековой Византии // Международные отношения и государственные структуры в Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европе в IV–XVIII вв. : материалы науч. конф. – Запорожье, 1993. – С. 95–100.
22. Византистика в Харьковском университете (40-е гг. XIX в. – 1917 г.) / С. Б. Сорочан, Ю. В. Федоров // Материалы

- и тез. науч. конф., посвящ. 30-летию кафедры историографии, источниковедения и археологии ХГУ (II Астаховские чтения), 1–2 нояб. 1994 г. – Харьков, 1994. – С. 58–59.
23. Источники о византийских городах Фракии в «темные века» // III Дриновские чтения : Проблемы источниковедения, историографии, истории и культуры Болгарии, истории болгаристики : тез. докл. [междунар. науч. конф.], 25–27 окт. 1994 г. – Харьков, 1994. – С. 28–29.
24. К вопросу о посреднической торговле в Византии VII–IX вв. // ВХУ. – 1994. – № 385 : История. – Вып. 28. – С. 67–76.
25. Мифы и реалии херсонесского хлебного экспорта // Древности, 1994. – Харьков, 1994. – С. 66–72.
26. Об элементах меркантилизма в торгово-экономической политике Византии VII–IX вв. // Международная конф. «Византия и народы Причерноморья и Средиземноморья (IV–IX вв.)», 21–27 сент. 1994 г : тез. докл. – Симферополь, 1994. – С. 74.
27. Организация гостиничной службы в ранней Византии // Античность и средневековые Европы : межвуз. сб. науч. тр. / Перм. гос. ун-т ; [под ред. И. Л. Маяк, А. З. Нюркаевой]. – Пермь, 1994. – С. 167–175.
28. К сведениям Ибн-Хордадбега о городах ар-Рума // На честь заслуженого діяча науки України Андрія Петровича Ковалівського (1895–1969 рр.) : міжнар. наук. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. : тез. доп. – Харьков, 1995. – С. 51–53.
29. Корреляция торговых и политических интересов Византии в Крымской Готии V–IX вв. // Культура степей Евразии второй половины I тысячелетия н. э. : тез. докл. Междунар. науч. археол. конф., [Самара], 14–17 нояб. 1995 г. – Самара, 1995. – С. 79–81.
30. Об организации наземных торговых перевозок в Византии VII–IX вв. // Проблемы археологии, древней и средневековой истории Украины (13 марта 1995 г.) : тез. докл. – Харьков, 1995. – С. 109–110.
31. Случайность или система? : Раннесредневековый византийский «меркантилизм» // Древности, 1995. – Харьков, 1995. – С. 122–132.

32. Типологія торговельно-ремісничих асоціацій Візантії VII–IX ст. // Археологія. – 1995. – № 1. – С. 34–46.
33. О роли военного фактора в судьбе византийского города в «темные века» // Античность и средневековые Европы : межвуз. сб. науч. тр. / Перм. гос. ун-т ; под ред. И. Л. Маяк, А. З. Нюркаевой. – Пермь, 1996. – С. 186–198.
34. О торгово-экономической политике Византии в Нижнем Подунавье в VII–X вв. // Болгарский ежегодник. – Харьков ; София, 1996. – Т. 2. – С. 60–78.
35. О торгово-экономической политике Византии в Таврике VII–IX вв. // Проблемы археологии древнего и средневекового Крыма : [сб. ст.]. – Симферополь, 1996. – С. 114–122.
36. К вопросу о планировке и функциях улиц раннесредневековых византийских городов // Проблемы истории и археологии Украины : К 140-летию со дня рождения акад. Дмитрия Ивановича Багалея : тез. докл. науч. конф., [Харьков], 16–18 апр. 1997 г. – Харьков, 1997. – С. 65.
37. К вопросу об уменьшении вместимости византийских грузовых кораблей в «темные века» // Древности, 1996. – Харьков, 1997. – С. 74–82.
38. Новые данные о положении Херсонеса Таврического в IV – первой половине VII вв. н. э. / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь // Древности степного Причерноморья и Крыма : сб. науч. тр. / Запорож. гос. ун-т. – Запорожье, 1997. – Т. 6. – С. 123–131.
39. Об обстоятельствах и времени преобразования фемы Климатов в фему Херсон // Культура степей Евразии второй половины I тысячелетия н. э. (вопросы хронологии) : тез. докл. II Междунар. археол. конф., [г. Самара], 17–20 нояб. 1997 г. – Самара, 1997. – С. 58–60.
40. Об экспортных возможностях херсонесского виноделия // Херсонес в античном мире : ист.-археол. аспект : тез. докл. междунар. науч. конф., 29 авг. – 1 сент. 1997 г. – Севастополь, 1997. – С. 112–113.
41. Общественные византийские бани VII–IX вв.: «феномен наличия» // Византия: кумуляция и трансляция культур : тез. докл. IX науч. Сюзюмов. чтений, 24–27 авг. 1997 г. – Екатеринбург, 1997. – С. 55–57.

42. Понятие «прибыль» и размеры торгово-ремесленных доходов в раннесредневековой Византии // *Античный мир. Византия : К 70-летию профессора В. И. Кадеева : [сб. науч. тр.] / отв. ред. В. Ф. Мещеряков. – Харьков, 1997. – С. 300–319.*
43. Товарные склады в раннесредневековой Византии (IV–IX вв.) // *ВХУ. – 1997. – № 396 : Історія. – Вип. 29. – С. 14–24.*
44. On the Problem of the Social Stratification of Merchants in the Byzantine Empire of the Seventh-Ninth Centuries // *Acts : 18th Intern. Byzantine Congr., Sel. Papers: Main and Communications, Moscow, 1991. – Vol. 2 : History, Archaeology, Religion and Theology. – Sheperdstown, 1997. – P. 110–116.*
45. Византия IV–IX веков: этюды рынка. Структура механизмов обмена. – Харьков : Бизнес Информ, 1998. – 452 с. : ил.
46. О положении Херсона в конце V–VI вв.: политический и экономический аспект / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь // *Херсонесский сборник. – Севастополь, 1998. – Вып. 9. – С. 118–132.*
47. Торгівля у Візантії IV–IX віків. Структура і організація механізмів обміну : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02. – Харків, 1998. – 36 с.
48. Византийский эргастирий IV–IX вв.: виды правовладения // *Вісн. Харк. ун-ту внутр. справ. – 1999. – Вип. 7 : Державно-правові проблеми Північного Причорномор'я: історія та сучасність. – Ч. 1. – С. 125–132.*
49. О самых ранних керамических подсвечниках из Херсонеса / Херсона // *Проблемы истории и археологии Украины : тез. докл. науч. конф., 21–23 окт. 1999 г. – Харьков, 1999. – С. 76–77.*
50. Рання Візантія: світло для живих і мертвих. Додаток : Антологія освітлювальних приладів у джерелах з історії Візантії // *Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків, 1999. – Вип. 2. – С. 62–91.*
51. [Рецензия] // *Вестн. древ. истории. – 1999. – № 3. – С. 215–220. – Рец. на кн.: Lamps from Chersonesos in the State Historical Museum / L. Chrzanovski, D. Zhuravlev. – Moscow ; Roma : «L'ERMA» di BRETSCHNEIDER, 1998. – 296 p.*

52. Светильник и свеча в ранней Византии, или Две эпохи осветительных приборов // Древности, 1997–1998. – Харьков, 1999. – С. 101–114.
53. Доля італійських факторій у Криму // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. – Київ, 2000. – Вип. 33. – С. 326–340.
54. О строительной деятельности в раннесредневековом Херсонесе / Херсоне как критерии развития византийского провинциального города // Середньовічна Європа: погляд з кінця XX ст. : матеріали наук. конф., м. Чернівці, 16–18 берез. 2000 р. – Чернівці, 2000. – С. 83–89.
55. Ранневизантийский сектор услуг: менялы (IV–IX вв.) // ВХУ. – 2000. – № 485 : Історія. – Вип. 32. – С. 39–48.
56. Смерть богов / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь // Віра і розум. – 2000. – № 1. – С. 168–196.
57. Чаша душі // Археологія. – 2000. – № 4. – С. 120–123.
58. Херсонес. Археологические памятники Крыма : карта / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко, дизайн : С. А. Мульд, В. В. Крузман. – Симферополь : Ист.-археол. фонд «Наследие тысячелетий», 2000. – 1 к.
59. Боспор как византийско-хазарский кондоминиум // Боспор Киммерийский и Понт в период античности и средневековья : материалы II Боспор. чтений (20–23 мая). – Керчь, 2001. – С. 145–150.
60. Византия IV–IX веков: этюды рынка. Структура механизмов обмена. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : Майдан, 2001. – 476 с.
61. Где находился херсонесский храм св. Петра? // Херсонес Таврический. У истоков мировых религий : материалы науч. конф., [29–31 июля 2000 г.] – Севастополь, 2001. – С. 3–6.
62. Еще раз о метаксе и ее продавцах // ВХУ. – 2001. – № 526 : Історія. – Вип. 33. – С. 39–45.
63. Жизнь и гибель Херсонеса / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко. – Харьков : Майдан, 2001. – 828 с. : ил.
64. О положении христианской Церкви в Крыму в VIII–IX вв. / С. Б. Сорочан, А. М. Карнаухова // Херсонес Таврический. У истоков мировых религий : материалы науч. конф., [29–31 июля 2000 г.], 2001. – С. 11–18.

65. О положении Церкви в Таврике в VII–IX вв. // Бахчисарайский историко-археологический сборник / Бахчисарайский ист.-культур. заповедник. – Симферополь, 2001. – Вып. 2. – С. 328–336.
66. Ранневизантийский сектор услуг: строительное дело (IV–IX вв.) // Проблеми історії та археології України : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 10-річчю незалежності України ([Харьков], 16–18 трав. 2001 р.). – Харків, 2001. – С. 109–110.
67. Building Business as a Parameter of Development of the Early Middle Byzantium // XX-e Congr. Intern. des Etudes Byzantines : pre-actes. – Paris, 2001. – Vol. 3. – P. 201.
68. В поисках грани. Terminus ante quem раннесредневекового Херсона // ВХУ. – 2002. – № 566 : Історія. – Вип. 34. – С. 45–55.
69. Византия и хазары в Таврике: господство или кондоминиум? // Проблемы истории, филологии, культуры. – Москва; Магнитогорск, 2002. – Вып. 12. – С. 509–543.
70. О положении Церкви в Крыму в VIII–IX вв. // Церковная археология Южной Руси : сб. материалов Междунар. конф. «Церковная археология: проблемы, поиски, открытия» (г. Севастополь, 2001 г.). – Симферополь, 2002. – С. 121–128.
71. О работах в цитадели Херсонеса Таврического в 2001 г. / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, С. Н. Сухинина [и др.] // Археологічні відкриття в Україні 2000–2001 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ, 2002. – С. 246–247.
72. О храме во имя апостола Петра в раннесредневековом Херсонесе (Херсоне) // Восток – Запад: межконфессиональный диалог : сб. науч. тр. [по материалам IV Междунар. крым. конф. по религиоведению, Севастополь, 21–24 мая 2002 г.]. – Севастополь, 2002. – С. 37–38.
73. Судья в «темные века» : [доклад] // Судья, Сурож, Солдайка в истории и культуре Руси – Украины : материалы науч. конф. (16–22 сент. 2002 г.). – Киев ; Судак, 2002. – С. 226–230.
74. Экономические связи Херсонеса Таврического с Боспором в I в. до н. э. – V в. н. э. // Боспор Киммерийский, Понт и варварский мир в период античности и средневековья. – Керчь, 2002. – С. 223–225.

75. Light for Life and Death in Early Byzantine Empire // Fire, Light and Light Equipment in the Graeco-Roman World : British Archaeological Rep. Intern. Ser. 1019 / ed. D. Zhuravlev. – Oxford, 2002. – P. 111–119.
76. Государственное устройство раннесредневекового Херсона и «призраки самоуправления» // ВВ. – 2003. – Т. 62 (87). – С. 21–46.
77. «Зачарованный клад». Еще раз о локализации Фул (Фулл) // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. / Урал. гос. ун-т. – Екатеринбург, 2002. – Вып. 33. – С. 71–79.
78. К вопросу о датировке и интерпретации херсонского загородного монастыря Богоматери Влахернской // Культурные памятники в мировой культуре: археологический, исторический и философский аспекты : тез. докл. и сообщ. V Междунар. крым. конф. по религиоведению, 21–23 мая 2003 г. – Севастополь, 2003. – С. 38–39.
79. О датировке и интерпретации храмового архитектурного комплекса на месте античного театра Херсонеса // ВХУ. – 2003. – № 594 : Історія. – Вип. 35. – С. 58–72.
80. О работе в цитадели Херсонеса Таврического в 2002 г. / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, А. В. Сазанов, Т. Н. Крупа // Археологічні відкриття в Україні 2001–2002 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ, 2003. – С. 266.
81. О храме Созонта, «доме св. Леонтия» и мученицы св. Василия в раннесредневековом Херсоне // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. / Урал. гос. ун-т. – Екатеринбург. – 2003. – Вып. 34. – С. 146–173.
82. О церкви св. Василия и архитектурном комплексе большой агоры раннесредневекового Херсона // Софійські читання : матеріали Перших наук.-практ. Софійськ. читань, м. Київ, 27–28 лист. 2002 р. – Київ, 2003. – С. 196–200.
83. Раннесредневековый Херсон и «призраки самоуправления» // Херсонский сборник / Нац. заповедник «Херсонес Таврический» ; Крым. филиал Ин-та археологии НАНУ. – Севастополь, 2003. – Вып. 12 : Памяти Инны Анатольевны Антоновой. – С. 301–327.

84. [Рецензия] // ВВ. – 2003. – Т. 62 (87). – С. 182–186. – Рец. на кн.: Равеннский экзархат. Византийцы в Италии / О. Р. Бородин. – Санкт-Петербург : Алетея, 2001. – 474 с. – (Византийская библиотека).
85. У истоков мифов. С. Богуш-Сестренцевич о раннесредневековом Херсонесе // Кумуляция и трансляция византийской культуры : материалы XI науч. Сюзюмов. чтений, 26–28 марта 2003 г. – Екатеринбург, 2003. – С. 90–91.
86. Херсонес – Херсон – Корсунь. Путешествие через века без экскурсовода / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко. – Киев : Стилос, 2003. – 240 с.
87. Ancient City Monuments. Religious Architectural Monuments of Medieval Chersonesos / T. Bushnell, T. Yashaeva, L. Sedikova, S. Sorochan, A. Papalexandrou // Crimean Chersonesos City, Chora, Museum and Environs / ed. G. R. Mack, J. C. Carter. – Austin (USA), 2003. – P. 58–119.
88. «Carceris habitateris»? : Положение Херсона во второй половине IX в. // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2003. – Вып. 3. – С. 73–130.
89. Больница в ранневизантийском Херсоне // Древности, 2004. – Харьков, 2004. – С. 59–65.
90. «Дело» епископа Иоанна Готского в связи с историей византино-хазарских отношений в Таврике // ХА. – Киев ; Харьков ; Москва, 2004. – Т. 2. – С. 77–98.
91. Еще раз о письмах папы Мартина I и о положении византийского Херсона и его климата // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Этнические процессы : материалы V Боспор. чтений, Керчь, 20–24 мая 2004 г. – Керчь, 2004. – С. 342–348.
92. К вопросу о датировке и интерпретации херсонского загородного монастыря Богоматери Влахернской // Херсонский сборник / Нац. заповедник «Херсонес Таврический» ; Крым. филиал Ин-та археологии НАНУ. – Севастополь, 2004. – Вып. 13. – С. 211–232.
93. О мартирии в составе архитектурного комплекса Уваровской базилики // Символ в философии и религии : тез. докл. и сообщ. VI Крым. междунар. конф. по религиоведению (17–19 мая 2004 г.). – Севастополь, 2004. – С. 41–42.

94. О строительном деле как показателе развития раннесредневековой Византии // Древности, 2004. – Харьков, 2004. – С. 185–204.
95. О торговле Херсонеса Таврического в середине I в. до н. э. – III в. н. э. / Д. В. Журавлев, В. М. Зубарь, С. Б. Сорочан // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2004. – Т. 7. – С. 183–207.
96. О характере и датировке восстания Иоанна Готского // Памятники Южного берега Крыма: вчера, сегодня, завтра : материалы Всеукр. науч-практ. конф. 24–26 апр. 2002 г. – Ялта, 2004. – С. 39–45.
97. О храме Св. Апостолов и епископальном архитектурном комплексе на северо-восточном берегу византийского Херсона // Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре : материалы II Судак. междунар. науч. конф., г. Судак, 12–16 сент. 2004 г. – Киев ; Судак, 2004. – Ч. 2. – С. 183–192.
98. Об архитектурном комплексе византийского претория в Херсоне // Россия – Крым – Балканы: диалог культур : науч. докл. XII Междунар. науч. Сюзюмов. чтений, г. Севастополь, 6–10 сент. 2004 г. – Екатеринбург, 2004. – С. 200–205.
99. Об архитектурном комплексе фемного претория в византийском Херсоне // Античная древность и средние века : сб. науч. тр. / Урал. гос. ун-т. – Екатеринбург, 2004. – Вып. 35. – С. 108–121.
100. Об источниках финансирования и причинах «архитектурного бума» в византийском Херсоне конца VI – начала VII вв. // Юг России в прошлом и настоящем: история, экономика, культура : материалы междунар. науч.-практ. конф. [24–25 нояб. 2004 г.]. – Белгород, 2004. – Ч. 1. – С. 266–272.
101. Об *opus spicatum* и населении раннесредневековой Таврики // ХА. – Киев ; Харьков, 2004. – Т. 3. – С. 117–159.
102. Об *opus spicatum* как культуромаркирующем признаке // Български годишник = Болгарський щорічник = Болгарский ежегодник. – Киев, 2004. – Вип. 5. – С. 49–62.
103. Общественные афедроны в ранневизантийском Херсоне // Проблемы истории и археологии Украины : материалы V Междунар. науч. конф., посвящ. 350-летию г. Харькова и 200-летию Харьк. нац. ун-та им. В. Н. Каразина, 4–6 нояб. 2004 г. – Харьков, 2004. – С. 73–74.

104. Око и щит Империи. Херсон к концу правления Юстиниана I и при его ближайших преемниках // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2004. – Т. 5 : Посвящен 100 летию со дня рождения Гайдукевича В. Ф. – С. 320–361.
105. Последний монастырский храм с баптистерием в поздне-византийском Херсоне // ВХУ. – 2004. – № 633 : Історія. – Вип. 36. – С. 210–222.
106. Работа объединенной археологической экспедиции «Цитадель» в Херсонесе Таврическом в 2003 г. / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, В. М. Зубарь [и др.] // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ, 2004. – С. 299–302.
107. Рождение фемы. Херсон и Таврика в системе византийских военно-административных преобразований VIII–IX вв. // Проблемы истории, филологии, культуры. – Москва ; Магнитогорск, 2004. – Вып. 14. – С. 337–398.
108. [Рецензия] // Древности, 1995. – Харьков, 2004. – С. 301–306. – Рец. на кн.: Очерки истории и археологии византийского Херсона / А. И. Романчук. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2000. – 390 с., 120 рис.
109. Сугдея в «темные века» // Сугдейский сборник / Нац. заповедник «София Киевская». – Киев ; Судак, 2004. – [Вып. 1 : Материалы Судак. науч. конф. «Сугдея, Сурож, Слодайя в истории Руси – Украины», 16–22 сент, 2002 г.]. – С. 333–347.
110. Херсонес Таврический в середине I в. до н. э. – VI в. н. э. : очерки истории и культуры / А. А. Владимиров, Д. В. Журавлев ... С. Б. Сорочан [и др.] ; отв. ред. В. М. Зубарь. – Харьков : Майдан, 2004. – 732 с. : ил.
111. Рец.: Сугдейский сборник. [Вып. 1. Материалы Судакской науч. конф. «Сугдея, Сурож, Слодайя в истории Руси – Украины», 16–22 сент., 2002 г.] / Нац. заповедник «София Киевская» ; гл. ред. Н. М. Куковальская ; [рецензенты С. Б. Сорочан, В. М. Рычка]. – Киев ; Судак : Академперіодика, 2004. – 624 с.
112. Бани византийского Херсона (VI–X вв.) // Древности, 2005. – Харьков, 2005. – С. 196–211.
113. Византийский Херсон (вторая половина VI – первая половина X вв.) : очерки истории и культуры : в 2 ч. Ч. 1–2 / С. Б. Сорочан,

- А. П. Моця, Г. Ю. Ивакин ; отв. ред. Г. Ю. Ивакин. – Харьков : Майдан, 2005. – 1648 с. : ил.
114. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1804–1874 гг. / С. Б. Сорочан, С. И. Лиман // *Stratum Plus. Культурная антропология и археология*. – 2005. – № 5 : (2003–2004) : Мастера средневековья. – С. 500–523.
115. Гробничное дело в византийском Херсоне (VI–X вв.) // *БИ. – Симферополь ; Керчь*, 2005. – Вып. 9. – С. 159–211.
116. К проблеме сохранения архитектурно-археологических объектов в Херсонесе и о соблюдении реставрационной этики в археологии / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа // *Археологічні дослідження в Україні 2003–2004 рр. : зб. наук. пр / Ін-т археології НАН України*. – Запоріжжя, 2005. – С. 443–446.
117. О датировке Житий св. епископов Херсонских // *Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Периоды дестабилизаций и катастроф : материалы VI Боспор. чтений, Керчь, 29 июня – 1 июля 2005 г.* – Керчь, 2005. – С. 270–275.
118. О локализации храма Св. Прокопия в византийском Херсоне // *Культ святых мест в древних и современных религиях : тез. докл. и сообщ. VII Междунар. Крым. конф. по религоведению, г. Севастополь, 16–20 мая 2005 г.* – Севастополь, 2005. – С. 48–49.
119. О мартириях в составе сакрального архитектурного комплекса Уваровской базилики // *Символ в религии и философии : сб. науч. тр.* – Севастополь, 2005. – С. 102–105.
120. О Северной базилике и храме Св. Прокопия в византийском Херсоне // *Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]*. – Одесса, 2005. – Вып. 7 : VI Чтения памяти проф. П. О. Карышковского : материалы междунар. конф., Одесса, 12–14 марта 2004 г. – С. 168–171.
121. О храме Св. Апостолов и епископальном архитектурном комплексе на северо-восточном берегу византийского Херсона // *БИ. – Симферополь ; Керчь*, 2005. – Вып. 10. – С. 153–181.
122. О храме Св. Апостолов и епископальном архитектурном комплексе на северо-восточном берегу византийско-

- го Херсона // Сутдейский сборник. – Киев ; Судак, 2005. – Вып. 2. – С. 328–356.
123. О храме Св. Прокопия в византийском Херсоне // *Sacrum et Profanum*. – Севастополь, 2005. – [Вып.] 1 : Культ святых мест в древних и современных религиях : сб. науч. тр. / ред.-сост. Н. А. Алексеенко. – С. 157–162.
124. О храмовом декоре византийского Херсона в VI–X вв. // *I Кондаковские чтения : Проблемы культурной преемственности : материалы междунар. науч. конф., Белгород, 15–16 окт. 2004 г.* – Белгород, 2005. – С. 149–157.
125. Об археологических исследованиях и консервационно-реставрационных работах на территории «цитадели» Херсонеса Таврического в 2004 г. / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, В. М. Зубарь [и др.] // *Археологічні дослідження в Україні 2003–2004 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України.* – Запоріжжя, 2005. – С. 283–286.
126. Общественные афедроны византийского Херсона // *ВХУ.* – 2005. – № 701 : Історія. – Вип. 37. – С. 166–172.
127. Про локалізацію храму Св. Прокопія у візантійському Херсоні // *Проблеми дослідження пам'яток археології Східної України : II Міжнар. іст.-археол. конф., Луганськ, 12–14 жовт. 2005 р.* – Луганськ, 2005. – С. 142–144.
128. У истоков христианства в Юго-Западной Таврике: эпоха и вера / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь. – Киев : Стилос, 2005. – 182 с.
129. Византийская империя в трудах историков Харьковского университета (1804–1885 гг.) / С. Б. Сорочан, С. И. Лиман // *Схід. світ.* – 2006. – № 1. – С. 91–106.
130. Византийский Херсон в свете нотаций епископатов VII–X вв. // *Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.].* – Одесса, 2006. – Вып. 7 : Сборник статей, посвященных 85-летию со дня рождения профессора П. О. Карышковского. – С. 214–217.
131. Візантія і Русь у працях істориків українських земель Російської імперії у 1804–1874 рр. / С. І. Лиман, С. Б. Сорочан // *Слов'янські обрії : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського, Укр. комітет славістів.* – Київ, 2006. – Вип. 1. – С. 474–478.

132. Возрождение цитадели / С. Сорочан, А. Иванов, Т. Крупа, А. Сазанов // В мире науки. – 2006. – № 8. – С. 54–61.
133. Еще раз о кирах византийского Херсона // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Oikos : сб. материалов конф. «VII Боспорские чтения». – Керчь, 2006. – С. 265–270.
134. Жизнь и гибель Херсонеса / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко. – Севастополь : Библекс, 2006. – 832 с.
135. Исследование строительных растворов раннесредневекового времени Херсонеса: первый опыт / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, В. Кокельманн, О. И. Киричек // Clavis medii aevi. – Тюмень, 2006. – Вып. 1 : Информационные методы исследования в медиевистике / отв. ред. А. Г. Еманов. – С. 3–12.
136. История изучения Византии в южных губерниях Российской империи (1804–1874 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Вестн. Православ. Свято-Тихонов. гуманит. ун-та. Сер. 2 : История. История Русской Православной Церкви. – Москва, 2006. – Вып. 4 (21). – С. 7–52.
137. К вопросу о юго-западных пространственных пределах Хазарского каганата в VII в. // Восточная Европа в древности и средневековье. Восприятие, моделирование и описание пространства в античной и средневековой литературе : материалы XVIII чтений памяти чл.-кор. В. Т. Пашуто, г. Москва, 17–19 апр. – Москва, 2006. – С. 174–178.
138. К дискуссии о датировке епископского архитектурного комплекса в византийском Херсоне // Вісн. Черніг. держ. пед. ун-ту. – 2006. – Вип. 34 : Сер. : Історичні науки. – № 4. – С. 20–25.
139. К исторической географии Хазарии: пространственные пределы юго-западной границы в VII в. // ХА. – Киев ; Харьков, 2006. – Вып. 4. – С. 57–73.
140. Кирьы византийского Херсона: проблемы статуса и датировки / С. Б. Сорочан, К. Д. Смычков // Проблемы истории, филологии и культуры. – 2006. – Вып. 16/1. – С. 207–216, 359, 361.
141. Кримський Херсонес. Місто, хора, музей та околиці / Ін-т класич. археології, Нац. заповідник «Херсонес Таврійський» ; М. Андрущенко, П. Артур, Т. І. Бажанова, С. Б. Сорочан ; ред. Г. Р. Мак, Д. К. Картер. – Austin (USA), 2006. – XIX, 231 с. : іл.

142. О базилике апостола Петра и храмовом комплексе Восточной площади византийского Херсона // ВВ. – 2006. – Т. 65 (90). – С. 223–230.
143. О датировке крестовидного мартирия при Западной базилике византийского Херсона // Религиозное мировоззрение в древних и средневековых обществах: праздники и будни : тез. докл. и сообщ. VIII Междунар. Крым. конф. по религиоведению, 15–20 мая 2006 г. – Севастополь, 2006. – С. 50–51.
144. О дуках Таврики и их моливдулах // Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре : материалы III Судак. междунар. науч. конф. (18–21 сент. 2006 г.). – Киев ; Судак, 2006. – С. 298–302.
145. О мартирии Св. муч. Климента Римского вблизи византийского Херсона // Проблемы теологии. – Екатеринбург, 2006. – Вып. 3 : Материалы третьей междунар. богослов. науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию со дня рождения протопресвитера Иоанна Мейендорфа, 2–3 марта 2006 г. – Ч. 1. – С. 172–180.
146. О статусе и времени бытования киров византийского Херсона / С. Б. Сорочан, К. Д. Смычков // ВХУ. – 2006. – № 728 : Історія. – Вип. 38. – С. 133–144.
147. О храме Св. Василия и летописных «палатах» византийского Корсуня // Иоасафовские чтения : материалы III Междунар. науч.-практ. конф. «Иоасафовские чтения», посвящ. 300-летию со дня рождения Святителя Иоасафа и 10-летию возрождения Белгород.-Старооскол. епархии, г. Белгород, 21–22 дек. 2006 г. – Белгород, 2006. – С. 346–354.
148. Об археологических исследованиях и консервационно-реставрационных работах на территории «цитадели» Херсона в 2005 г. / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, А. В. Сазанов, А. В. Иванов // Археологічні дослідження в Україні в 2004–2005 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 8. – С. 334–339.
149. Птохионы, носокомионы и ятрины в раннесредневековом византийском Херсоне // Труды Гос. ист. музея. – Москва, 2006. – Вып. 159 : Северное Причерноморье в эпоху античности и средневековья. Памяти Н. П. Сорокиной. – С. 94–117.

150. [Рецензия] // Проблемы истории, филологии и культуры. – Москва ; Магнитогорск, 2006. – Вып. 16/1. – С. 358–364. – Рец. на кн.: Очерки истории и археологии византийского Херсона / А. И. Романчук. – Екатеринбург : Изд-во УрГУ, 2000. – 390 с., 120 рис.
151. [Рец.]: Зубарь В. М. Боспор Киммерийский в античную эпоху : очерки соц.-экон. истории / В. М. Зубарь, В. Н. Зинько ; [рецензент С. Б. Сорочан] // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2006. – Вып. 12. – 304 с. : ил.
152. Византия и хазары в Таврике: господство или кондоминиум? // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.) : [сб. ст.]. – Киев, 2007. – Вип. 7. – С. 44–70.
153. Деятельность императора Юстиниана I в оценках исследователей украинских земель Российской империи (1804–1885 гг.) / С. Б. Сорочан, С. И. Лиман // Власть, общество и Церковь в Византии : сб. науч. ст. / отв. ред. С. Н. Малахов. – Армавир, 2007. – С. 239–257.
154. Еще раз о тудуне Херсона и статусе Боспора и Фанагории в начале VIII в. // ХА. – Киев ; Харьков, 2007. – Т. 6. – С. 201–222.
155. Исследование строительных растворов раннесредневекового времени Херсонеса: первый опыт / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, В. Кокельманн, О. И. Киричек // Археологічні дослідження в Україні 2005–2006 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Запоріжжя, 2007. – Вип. 9. – С. 490–493.
156. История Византии в творчестве киевского профессора Ф. А. Терновского (1838–1884 гг.) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2006 г.). – Белгород, 2007. – С. 182–193.
157. К вопросу о датировке раннего и позднего храма Богоматери Влахернской в византийском Херсоне // LAUREA : К 80-летию проф. В. И. Кадеева : [сб. науч. тр.] / гл. ред. С. И. Посохов. – Харьков, 2007. – С. 158–168.
158. К вопросу о литургической организации и датировке базилики Крузе в византийском Херсоне // Проблемы теологии : материалы Четвертой богослов. науч.-практ. конф., 16 февр. 2007 г. – Екатеринбург, 2007. – С. 73–77.

159. Кир Фул и «народ фульский»: к вопросу об этноконфессиональном облике // ДЗ. – 2007. – Т. 1. – С. 36–45.
160. Мартирий Св. Василия в византийском Херсоне / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа // Археологічні дослідження в Україні в 2004–2005 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 8. – С. 329–334.
161. О малой агоре византийского Херсона // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2006 г.). – Белгород, 2007. – С. 143–149.
162. О монастырском комплексе на Девичьей горке около Херсонеса // Небесные патроны и земные служители культа : тез. докл. и сообщ. IX Междунар. Крым. конф. по религиоведению, Севастополь, 16–19 мая 2007 г. – Севастополь, 2007. – С. 47–48.
163. О политическом статусе Таврики во второй половине VI – первой половине VII вв. // Восточная Европа в древности и средневековье: политические институты и верховная власть : материалы. конф. XIX чтений памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто, г. Москва, 16–18 апр. 2007 г. – Москва, 2007. – С. 239–244.
164. Об археологических исследованиях и консервационно-реставрационных работах на территории «Цитадели» Херсонеса в 2006 г. / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа, А. В. Сазанов, А. В. Иванов // Археологічні дослідження в Україні 2005–2006 рр. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Запоріжжя, 2007. – Вип. 9. – С. 343–347.
165. [Рецензия] / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // ВВ. – 2007. – Т. 66 (91). – С. 275–277. – Рец. на кн.: Причерноморье в Средние века : [сборник]. Вып. 6 / под ред. С. П. Карпова. – Москва ; Санкт-Петербург : Алетей, 2005. – 248 с.
166. Харьковский период научно-педагогической деятельности Александра Петровича Зернина (1821–1866) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ВХУ. – 2007. – № 762 : Історія. – Вип. 39. – С. 239–251.
167. Херсонес Таврический : крат. путеводитель по городищу / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко. – Харьков : Библекс, 2007. – 128 с.

168. Барвисті брязкальця української візантиністики: «варварські» наслідування в очікуванні на варварів? : [рецензія] / С. Б. Сорочан, А. М. Домановський // Схід – Захід : іст.-культурол. зб. / за ред. В. Кравченка. – Харків, 2008. – Вип. 9–10 : Спец. вид. : Patria. – С. 335–371. – Рец. на кн.: Візантиністика : курс лекцій / В. О. Балух. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2006. – 606 с. : іл., карти.
169. Византийский преторий IX в. в «цитадели» Херсона // СТРАТНГОС : сб. ст. в честь В. В. Кучмы / отв. ред. С. Н. Малахов. – Армавир, 2008. – С. 167–173.
170. Візантиністика в трудах учених Харківського університета (1804–1917 гг.) / С. Б. Сорочан, С. І. Лиман // ДЗ. – 2008. – Т. 2. – С. 51–68.
171. Два лика «пещерного храму» Херсонеса / Херсона // Херсонесский колокол : сб. науч. ст., посвящ. 70-летию и 50-летию науч. деятельности В. Н. Даниленко / под ред. Э. Б. Петровой. – Симферополь, 2008. – С. 344–351.
172. До 80-річчя з дня народження І. А. Антонової – невтомної дослідниці Херсонеса / С. Б. Сорочан, В. М. Зубар // Археологія. – 2008. – № 2. – С. 109–111.
173. К вопросу об авторстве и датировке Жития Иоанна Готского // Восточная Европа в древности и средневековье. Автор и его источник: восприятие, отношение, интерпретация : ХХІ чтения памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто, г. Москва, 14–17 апр. 2009 г. : материалы конф. – Москва, 2009. – С. 302–307.
174. Кафедра истории древнего мира и средних веков Харьковского национального университета. 30 лет / авт.-сост. В. И. Кадеев, С. Б. Сорочан ; отв. ред. С. Б. Сорочан. – Харьков : НТМТ, 2008. – 160 с.
175. О византийских преториях в «цитадели» Херсона // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Militaria : материалы IX Боспор. чтений, Керчь, 2008 г. – Керчь, 2008. – С. 257–262.
176. О датировке времени борьбы Юстиниана II Ринотмета с византийским Херсоном // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2008. – Вып. 8. – С. 357–359.

177. О дуках византийской Таврики и их моливдулах // Сугдейский сборник / Нац. заповедник «София Киевская». – Киев ; Судак, 2008. – Вып. 3 : [Материалы междунар. конф. «Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре», 18–21 сент. 2006 г.] – С. 200–216.
178. О положении и статусе Сугдеи в VI–IX вв. // Древности, 2006–2008. – Харьков, 2008. – С. 108–124.
179. О предварительных результатах исследования ранневизантийского претория в «цитадели» Херсонеса // Кондаковские чтения, II : Проблемы культурно-исторических эпох : материалы междунар. науч. конф. (2007, Белгород). – Белгород, 2008. – С. 253–258.
180. О результатах работы экспедиции Харьковского университета в «цитадели» Херсонеса в 1996–2007 гг. // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VI Междунар. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения акад. В. П. Бузескула, г. Харьков, 10–11 окт. 2008 г. – Харьков, 2008. – С. 89–90.
181. Об агоре византийского Херсона, ее церквах и палатях // Бахчисарайский историко-археологический сборник / Бахчисарай. ист.-культур. заповедник. – Симферополь, 2008. – Вып. 3. – С. 91–114.
182. Об исследованиях византийского претория IX в. в «цитадели» Херсона // ВХУ. – 2008. – № 816 : Історія. – Вип. 40. – С. 64–71.
183. Основные этапы археологического изучения памятников на территории цитадели Херсонеса Таврического / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2008. – Вып. 19. – С. 156–259.
184. [Рецензія] // Археологія. – 2008. – № 1. – С. 103–108. – Рец. на кн.: Херсонесский сборник. Supplementum 1. Топография Херсонеса Таврического. Водосборная цистерна жилого дома в квартале VII (IX–XI вв.) / под ред. А. Б. Бернацки, Е. Ю. Клениной. – Севастополь : Максим, 2006. – 240 с.
185. Больница или преторий? : О монументальном архитектурном комплексе в южном районе византийского Херсона // Медицина в художніх образах : статті / Донец. нац. мед. ун-т ім. Горького. – Донецьк, 2009. – Вип. 7. – С. 8–25.

186. Византия в трудах историков Новороссийского (Одесского) университета (середина 60-х – первая половина 80-х гг. XIX в.) / С. Б. Сорочан, С. И. Лиман // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 308–326.
187. Византия в трудах историков украинских земель Российской империи в 1874–1885 гг. / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // Stratum Plus. Культурная антропология и археология. – 2009. – № 5 : (2005–2009) : Русское время. – С. 500–523.
188. Виктор Иванович Григорович как византинист: херсонско-одесский период его научно-педагогической деятельности (1864–1876) / С. И. Лиман, С. Б. Сорочан // ВХУ. – 2009. – № 852 : Історія. – Вип. 41. – С. 293–303.
189. Еще раз о времени создания византийской фемы в Крыму // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 179–181.
190. К вопросу о византийском термине «пакта» применительно к истории фемного Херсона // ХА. – Киев ; Харьков, 2009. – Т. 8. – С. 315–328.
191. О баптистерии при трехапсидной церкви в цитадели: открытие, исследование, сохранение / С. Б. Сорочан, Т. Н. Крупа // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 419–422.
192. О византийском принципе перенесения сакрального пространства на примере херсонского храма Богоматери Влахернской // Древности, 1999. – Харьков, 2009. – Вып. 8. – С. 168–178.
193. Об архитектурном комплексе большой агоры византийского Херсона // ВВ. – 2009. – Т. 68 (93). – С. 170–193.
194. Дослідження «цитаделі» Херсонеса Таврійського у 2009 р. / А. М. Домановський, С. Б. Сорочан // Археологічні дослідження в Україні 2009 р. : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ, 2010. – С. 124–125.
195. Еще раз о монументальном архитектурном комплексе в южном районе византийского Херсона // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2010. – Вып. 24. – С. 436–456.
196. Історія Середніх віків : прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу / уклад. С. І. Лиман, С. Б. Сорочан. – Харків : ХДАК, 2010. – 65 с.

197. К вопросу о времени создания фемы Климата // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VII Междунар. науч. конф., г. Харьков, 28–29 окт. 2010 г. – Харьков, 2010. – С. 90–91.
198. К вопросу об атрибуции и ранней дате базилики Крузе в византийском Херсоне // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 116–121.
199. Меморий Воскресения и мученика Василия в византийском Херсоне // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2010. – Вып. 23. – С. 463–494.
200. О паломническом комплексе во имя мученика Климента Римского в округе византийского Херсона // ВХУ. – 2010. – № 908 : Історія. – Вип. 42. – С. 29–39.
201. О соляном и рыбозасолочном промыслах византийского Херсона VI–VII вв. // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Ремесла и промыслы : материалы XI Боспор. чтений, Керчь, 2010 г. – Керчь, 2010. – С. 423–426.
202. [Рецензия] // Древности, 2010. – Харьков, 2010. – С. 350–357. – Рец. на кн.: Пространственное развитие Херсонеса Таврического в античную эпоху / А. В. Буйских. – Симферополь, 2008. – 424 с. – (Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии ; вып. 5).
203. Херсонский храм Св. Прокопия в агиографических и археологических источниках // ХА. – Киев ; Харьков, 2010–2011. – Т. 9. – С. 227–240.
204. Византия. Парадигмы быта, сознания и культуры : учеб. пособие. – Харьков : Майдан, 2011. – 952 с.
205. Дискуссия по статье Е. С. Галкиной / В. Н. Залесская, З. А. Львова, С. Б. Сорочан [и др.] // Studia Slavica et Balcanica Petropolitana = Петербургские славянские и балканские исследования. – 2011. – № 1. – С. 33–72. – Дискуссия по ст.: К вопросу о роли Великой Булгарии в этнополитической истории Восточной Европы / Е. С. Галкина // Studia Slavica et Balcanica Petropolitana = Петербургские славянские и балканские исследования. – 2011. – № 1. – С. 5–32.

- С. 37–40 написаны С. Б. Сорочаном.
206. Еще раз о базилике Крузе в византийском Херсоне // ВХУ. – 2011. – № 965 : Історія. – Вип. 43. – С. 65–72.
 207. Зернін Олександр Петрович / С. Лиман, С. Сорочан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Васильюк. – Київ, 2011. – С. 97–98.
 208. Історія Візантії. Вступ до візантиністики / С. Сорочан, Л. Войтович, А. Домановський [та ін.] ; за ред. С. Сорочана, Л. Войтовича. – Львів : Апріорі, 2011. – 880 с.
 209. К вопросу о времени создания фемы Климата в византийском Крыму // Древности, 2011. – Харьков, 2011. – Вып. 10. – С. 350–352.
 210. Лебедев Амфіан Степанович / С. Лиман, С. Сорочан // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / упоряд. Е. Г. Циганкова, Ю. М. Кочубей, О. Д. Васильюк. – Київ, 2011. – С. 132.
 211. Надлер Василь Карлович / А. Домановський, С. Лиман, С. Сорочан // Там саме. – Київ, 2011. – С. 159–160.
 212. О мемории Св. Капитона в византийском Херсоне // Древнее Причерноморье : [сб. ст.] / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова [и др.]. – Одесса, 2011. – Вып. 9 : Материалы Междунар. конф. и IX чтений памяти проф. П. О. Карышковского, 11–13 марта 2011 г., Одесса. – С. 472–478.
 213. О рыбозасолочных цистернах византийского Херсона, их датировке и не только: ответ критику // Мир Византии. Проблемы истории Церкви, армии и общества : сб. науч. ст. / отв. ред. Н. Д. Барабанов, С. Н. Малахов. – Армавир ; Волгоград, 2011. – С. 212–223.
 214. О храмовом декоре византийского Херсона и его эволюции в VI–X веках // Actes testantibus : ювіл. зб. на пошану Леонтія Войтовича. – Львів, 2011. – С. 603–619. – (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність ; вип. 20).
 215. [Рецензія] / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановський // Метод. вісн. іст. ф-ту Харк. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 9. – С. 189–192. – Рец. на кн.: Византийский Крым. Крым в VI–XII вв. / Ю. М. Могаричев. – Симферополь : НАТА, 2008. – 236 с.

216. Св. Климент Римский: историческая действительность и легенды // Херсонес – город Святого Климента : тез. докл. и сообщ. VI Междунар. конф. по церков. археологии, г. Севастополь, 12–18 сент. 2011 г. – Севастополь, 2011. – С. 36–37.
217. Харьковская византинистика: истоки, история, перспективы / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Российское византиноведение: традиции и перспективы : тез. докл. XIX Всерос. науч. сессии византинистов, Москва, 27–29 янв. 2011 г. – Москва, 2011. – С. 90–96.
218. Херсонес Таврический : крат. путеводитель по городищу / С. Б. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко. – Харьков : Альбатрос, 2011. – 128 с.
219. Византийский Херсон в письмах Николая Мистика // ХА. – Киев ; Харьков, 2012. – Т. 10. – С. 179–202.
220. Жития епископов Херсонских в контексте истории Херсонеса Таврического / Ю. М. Могаричев, А. В. Сазанов ... С. Б. Сорочан [и др.]. – Харьков : Антиква, 2012. – 416 с. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 1).
221. Историк и его дело : [рецензия] / С. Б. Сорочан, С. А. Кариков // Харківський історіографічний збірник. – Харьков, 2012. – Вып. 11. – С. 292–297. – Рец. на кн.: Историк и его миф: Иоганн Авентин (1477–1534) / А. В. Доронин. – Москва : РОССПЭН, 2007. – 256 с. : ил.
222. К вопросу о мартириях в ранневизантийском Херсоне // Древняя и средневековая Таврика : сб. ст., посвящ. 1800-летию города Судак : археол. альм. – Донецк, 2012. – № 28. – С. 149–160.
223. О комиссионерах в Византии VII–IX вв. // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VIII Междунар. науч. конф., 9–10 нояб. 2012 г. – Харьков, 2012. – С. 90.
224. О «так называемой малой агоре» и Воротах мертвых ранневизантийского Херсона // Сугдейский сборник / Нац. заповедник «София Киевская». – Киев ; Судак, 2012. – Вып. 5. : «Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре» : материалы V Судак. междунар. науч. конф. (г. Судак, 23–24 сент. 2010 г.). – С. 218–229.

225. О цикличности и периодичности времени торговли в ранней Византии // ДЗ. – 2012. – Т. 5. – С. 121–133.
226. Об итогах исследований «цитадели» Херсонеса Таврического археологической экспедицией Харьковского национального университета В. Н. Каразина / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Охрана культурного наследия: проблемы и перспективы : тез. докл. и сообщ. междунар. науч. конф., г. Севастополь, 30 сент. – 5 окт. 2012 г. – Севастополь, 2012. – С. 92–94.
227. Об эволюции фортификации византийского Херсона в VI–X вв. // ПОЛЕМОЛОГОС : сб. ст. памяти проф. В. В. Кучмы / сост. и общ. ред. Н. Д. Барабанова. – Волгоград, 2012. – С. 31–57.
228. Порни. О профессиональной проституции в Византии IV–IX вв. как сфере рынка торговли и услуг // Древности, 2012. – Харьков, 2012. – Вып. 11. – С. 69–75.
229. Харьковская экспедиция в Херсонесе, или Тридцать лет спустя / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Там же. – С. 297–306.
230. Эволюция оборонительной системы византийского Херсона в постюстиниановскую эпоху // Восточная Европа в древности и средневековье : Миграции, расселение, война как факторы политогенеза : XXIV чтения памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто, Москва, 18–20 апр. 2012 г. – Москва, 2012. – С. 234–240.
231. Ora emporia в ранней Византии // Scripta antiqua. Вопросы древней истории, искусства и материальной культуры : альманах / гл. ред. М. Д. Бухарин ; РАН, Междунар. ин-т антич. мира им. Г. М. Бонгард-Левина. – Москва, 2012. – Т. 2. – С. 369–388.
232. Византийский Херсон в письме Анастасия-библиотекаря // ХА. – Киев ; Харьков, 2012–2013. – Т. 11. – С. 222–240.
233. Византийский Херсон (вторая половина VI – первая половина X вв.). Очерки истории и культуры : в 3 ч. – Харьков ; Москва : Рус. фонд содействия образованию и науки, 2013. – Ч. 1. – 600 с. : ил. ; Ч. 2. – 672 с. : ил. ; Ч. 3. – 472 с. : ил. – (Μυριοβιβλιον. Византия и ее окружение. Сер. : Исследования ; т. 2).
234. Еще раз о дуках ранневизантийского Херсона и Боспора // Боспорский феномен. Греки и варвары на евроазиатском пере-

- крестке : материалы Междунар. науч. конф. (Санкт-Петербург, 19–22.11.2013). – Санкт-Петербург, 2013. – С. 334–338.
235. Корсунский поход и Херсон XI в.: к завершению научного проекта : [рецензия] / С. Б. Сорочан, А. А. Роменский // ВВ. – 2013. – Т. 72. – С. 322–332. – Рец. на кн.: Херсон и крещение Владимира. Херсон в X–XI вв. / А. В. Сазонов. – Saarbrücken : Palmarium Academic Publishing, 2013. – 471 с.
 236. «Народы неведомые». Татары в Крыму в XIII в. // V Междунар. Болгарский форум «Политическое и этнокультурное взаимодействие государств и народов в постзолотордынском пространстве (XV–XVI вв.)» : тез. докл. (Ялта-Казань, 6–11 нояб. 2013 г.). – Симферополь, 2013. – С. 112–114.
 237. О банно-прачечном деле как виде рыночных услуг в Византии IV–IX вв. // Древности, 2013. – Харьков, 2013. – Вып. 12. – С. 85–93.
 238. О торгово-экономических связях византийского Херсона с федератами Таврики в VI–VII вв. // Восточная Европа в древности и средневековье. Экономические основы формирования государства в древности и средневековье : XXV чтения памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто и памяти чл.-кор. АН СССР А. П. Новосельцева, Москва, 17–19 апр. 2013 г. : материалы конф. – Москва, 2013. – С. 235–239.
 239. О численности сакральных сооружений и клира в византийском Херсоне VI–X вв.: предварительные итоги // ВХУ. – 2013. – № 1087 : Сер. : Історія. – Вип. 47. – С. 82–94.
 240. Об эволюции торгово-экономической политики Византии в Нижнем Подунавье // Преслав. – Велико Търново, 2013. – Сб. 7 : Посвещева се на 1120-годишниката от обявяването на Велики Преслав за столица на България / отговорен ред. С. Бонев. – С. 240–255.
 241. От редактора // Византийская мозаика... – 2013. – С. 5–8. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum вып. 1).
 242. Святой Климент Римский: историческая действительность и легенды // Климентовский сборник : материалы VI Междунар. конф. «Церковная археология: Херсонес – город святого Климента» (Севастополь, 2011 г.). – Севастополь, 2013. – С. 314–321.

243. Смерть в Византии // Византийская мозаика... – 2013. – С. 95–128. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; Supplementum вып. 1).
244. En pragmati. О профессиональной организации транспортировки грузов как виде услуг византийского рынка IV–IX вв. // *Ρωμαῖος : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 340–357. – (Нартекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
245. Византийские военные силы в Крыму в VI–VII вв. // Stratum plus. Археология и культур. антропология. – 2014. – № 6 : Время войны. Победители и побежденные. – С. 113–131.
246. Душа Херсонеса // Интеллигенция: вчера и сегодня : монография / науч. ред. проф. И. И. Кальной, проф. А. В. Горбань. – Симферополь, 2014. – С. 10–30.
247. Еще раз о византийско-хазарском кондоминиуме в Крыму в конце VII – первой половине VIII вв. // ВВ. – 2014. – Т. 73 (98). – С. 278–295.
248. К вопросу о местоположении рыбного рынка в Херсонесе Таврическом // Проблемы истории и археологии Украины : материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 39.
249. К проблеме административно-территориального устройства Боспора во второй половине VI–VIII вв. / Ю. М. Могаричев, С. Б. Сорочан // Там же. – Харьков, 2014. – С. 69–70.
250. «Народ фульский»: язычники или христиане? // Восточная Европа в древности и средневековье. Язычество и монотеизм в процессах политогенеза : XXVI чтения памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто : материалы конф. (Москва, 16–18 апр. 2014 г.). – Москва, 2014. – С. 246–250.
251. О ранневизантийском дукате в Таврике // Военная история России: проблемы, поиски, решения : материалы Междунар. науч.-практ. конф., посвят. 100-летию Первой мировой войны (г. Волгоград, 26–27 сент. 2014 г.). – Волгоград, 2014. – С. 117–121.
252. Размышления над критикой : (К статье А. И. Айбабина о византийско-хазарском кондоминиуме в Крыму) // ХА. – Киев ; Харьков, 2014. – Т. 12. – С. 175–197.
253. Харьковская византистика: истоки, история, перспективы = Byzantine Studies in Kharkov: Origins, History, and Perspectives /

- С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Византийская мозаика... – 2014. – С. 223–239. – (Наптекс. *Byzantina Ucrainensia* ; Supplementum вып. 2).
254. Херсонес Таврійський / В. М. Зубар, С. Б. Сорочан // Енциклопедія історії України. – Київ, 2014. – Т. 10. – С. 372–376.
255. Введение в агиографию : учеб. пособие / С. Сорочан, Владимир (Швец), архим. – Харьков : Майдан, 2015. – 264 с.
256. К вопросу об эволюции административно-территориального устройства Боспора во второй половине VI–VIII вв. / Ю. М. Могаричев, С. Б. Сорочан // Иресиона. Античный мир и его наследие. – Белгород, 2015. – Вып. 4 : Сборник научных трудов к 50-летию профессора Н. Н. Болгова. – С. 92–104.
257. К проблеме локализации Фул и «народа фульского» // Восточная Европа в древности и средневековье. Государственная территория как фактор политогенеза : XXVII Чтения памяти чл.-кор. АН СССР В. Т. Пашуто : материалы конф. (Москва, 15–17 апр. 2015 г.). – Москва, 2015. – С. 238–243.
258. О мощах и типах их местоположения в византийском Херсоне V–X вв. // LAUREA I. Античный мир и Средние века : чтения памяти проф. Владимира Ивановича Кадеева / отв. ред., вступ. ст. С. В. Дьячков ; ред., предисл. С. І. Посохов ; ред. С. Б. Сорочан. – Харьков, 2015. – С. 143–148.
259. О претории IX века в «цитадели» византийского Херсона // Acta musei Varnaensis X–1. Военные экспедиции, вооружение и снаряжение (Античность и Средневековье) : междунар. конф., Варна, 14–16.05.2009. – Варна, 2015. – С. 95–102.
260. Византиец между христианством и язычеством // Византийская мозаика... – 2015. – С. 237–272. – (Наптекс. *Byzantina Ucrainensia* ; Supplementum вып. 3).
261. О новелле 575 г. и морских судах византийского Херсонеса–Херсона // Стародавнє Причорномор'я / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [і ін.]. – Вип. 11 : [Матеріали XI читання пам'яті проф. П. Й. Карішківського та міжнар. конф., Одеса, 11–13 березня 2016 р.]. – Одеса, 2016. – С. 509–512.
262. Место учительства в сфере византийского рынка IV–IX вв. // Восточная Европа в древности и средневековье. Письменность как элемент государственной инфраструктуры :

- материалы XXVIII чтений памяти чл.-кор. В. Т. Пашуто, г. Москва, 22 апр. 2016 г. – Москва, 2016. – С. 265–267.
263. К вопросу об облике городищ-полисов и «кастра племен» в окрестностях византийского Херсона во второй половине VII – первой половине IX веков // Учен. зап. Крм. федерат. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «История. Исторические науки». – 2016. – Т. 2 (68), № 1. – С. 227–236.
264. Византийский Херсон в «Италийской легенде» // ХА. – Москва, 2016. – Т. 14. – С. 245–267.
265. Еще раз о политическом статусе крымской Сугдеи в VI–X вв. // Империя ромеев во времени и пространстве: центр и периферия : тез. докл. XXI Всерос. науч. сессии византинистов, Белгород, 20–23 апр. 2016 г. – Москва; Белгород, 2016. – С. 191–192.
266. К вопросу о местоположении «пещеры Парфенон» в Херсонесе // Проблемы истории и археологии Украины : материалы X Междунар. науч. конф., посвящ. 125-летию проф. К. Э. Гриневича (Харьков, 4–5 нояб. 2016 г.). – Харьков, 2016. – С. 64.

ФІЛІППЕНКО Ростислав Ігорович

(19 травня 1961 р.)

Випускник історичного факультету Харківського університету (1988). Захистив кандидатську дисертацію за темою «Життя, громадська діяльність і науково-історична спадщина професора Харківського університету Є. К. Редіна (1863–1908 рр.)» (2004). Нині працює у Національному фармацевтичному університеті.

1. Є. К. Редін – секретар Харківського історико-філологічного товариства // Багаліївські читання в НУА : прогр. та матеріали III Багаліїв. читань, 6 листоп. 2000 р. / Нар. укр. акад. ; ред. В. І. Астахова. – Харків, 2000. – С. 107–109.
2. Е. К. Редин: жизнь, общественная деятельность и научно-историческое наследие : (к 140-летию со дня рождения) // ВХУ. – 2003. – № 594 : Сер. : Історія. – Вип. 35. – С. 333–340.

3. Життя, громадська діяльність і науково-історична спадщина професора Харківського університету Є. К. Редіна (1863–1908 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06. – Київ, 2004. – 18 с.
4. Редін Є. К. – історик-мистецтвознавець : (історіографія питання) // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Історія та географія. – 2004. – Вип. 14. – С. 155–161.
5. Є. К. Редін – дослідник фрескових і мозаїчних прикрас Софіївського собору та інших храмів Києва // ВХУ. – 2004. – № 633 : Сер. : Історія. – Вип. 36. – С. 43–50.
6. Є. К. Редін – професор Харківського університету / Р. І. Філіппенко, С. М. Куделко. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – 228 с.
7. Харьковская школа истории искусства: Е. К. Редин // Общество. Среда. Развитие (Terra Humana). – 2010. – №. 1. – С. 120–124.
8. До питання про вивчення церковного мистецтва України за матеріалами десятого Археологічного з'їзду // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Історія та географія. – 2011. – Вип. 41. – С. 183–187.
9. Е. К. Редин – историк византийского искусства // ДЗ. – 2012. – Т. 5. – С. 240–245.
10. Е. К. Редин и Музей изящных искусств и древностей Харьковского университета // Вопросы музеологии. – 2014. – № 2 (10) – С. 89–96.
11. К вопросу о формировании школы истории искусства Харьковского и Петербургского университетов: Е. К. Редин и Д. В. Айналов – друзья и коллеги // Общество. Среда. Развитие (Terra Humana). – 2015. – № 3 (36). – С. 63–67.
12. Егор Кузьмич Редин: жизнь, общественная деятельность и научно-историческое наследие (к 150-летию со дня рождения) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://korolenko.kharkov.com/virtual_vistavki/Redin/index2.html.
13. К вопросу о формировании Харьковской школы истории искусства: А. Н. Деревницкий [Электронный ресурс] / Р. И. Филиппенко, А. А. Берестовая // Современное общество

- и власть. – 2015. – № 2 (4) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gmanagement.ru/index.php/ru/arxiv/042015r/199-filippenko-042015>.
14. Харьковская школа истории искусства: А. И. Кирпичников [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.terrahumana.ru/arhiv/12_04/12_04_14.pdf.
 15. Харьковская школа истории искусства: Е. К. Редин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/1787>.

ФОМІН Михайло Володимирович

(11 лютого 1974)

Випускник історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2001). 1998–2017 рр. – керівник гуртка Школи мистецтв Харківської міської ради. 2007 р. захистив кандидатську дисертацію «Поховальна традиція та обряд у візантійському Херсоні (IV–X ст.)» (2010) (науковий керівник – проф. С. Б. Сорочан). 2010–2014 рр. – доцент кафедри туризму та соціальних наук Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету. 2014–2016 рр. – директор Школи мистецтв Київського району Харківської міської ради. З 2016 р. старший викладач кафедри туристичного бізнесу Харківської державної академії культури.

1. О раннехристианском некрополе и монастыре Богородицы Влахернской в окрестностях Херсонеса // Проблемы истории археологии Украины : материалы V Междунар. конф., посвящ. 350-летию г. Харькова и 200-летию Харьков. нац. ун-та им. В. Н. Каразина (4–6 нояб. 2004 г.). – Харьков, 2004. – С. 74–75.
2. О катакомбе-мартирии херсонесского храма Богородицы Влахернской // Культ Святых мест в древних и современных религиях : тез. докл. и сообщ. VII Междунар. Крым. конф. по религиоведению (Севастополь, 16–20 мая 2005 г.). – Севастополь, 2005. – С. 55.

3. О мартинии при Западной базилике Херсонеса // БИ. – Симферополь ; Керчь, 2005. – Т. 10. – С. 132–152.
4. Раннехристианское погребение в византийском Херсоне // Проблемы дослідження пам'яток археології Східної України : матеріали II Луган. іст.-археол. конф. присвяч. 85-річчю Луган. обл. краєзнав. музею, Луганськ, 12–14 жовт. 2005 р. – Луганськ, 2005. – С. 41–42.
5. О крестообразных мемориях Византийского Херсона // Боспор Киммерийский и варварский мир в период античности и средневековья. Oikos : сб. материалов конф. «VII Боспорские чтения». – Керчь, 2006. – С. 317–320.
6. О периодизации христианизации Херсонеса – Херсона // Ирсина. Античный мир и его наследие. – Белгород, 2006. – Вып. 3 : Материалы III междунар. науч. семинара к 130-летию Белгород. гос. ун-та и к 20-летию каф. всеобщ. истории БелГУ. – С. 83–89.
7. О погребениях при крестообразном мартинии Западной базилики Херсонеса // ВХУ. – 2006. – № 728 : Історія. – Вип. 38. – С. 144–153.
8. О раннехристианской погребальной традиции. Попытки реконструкции // Проблемы теологии. – Екатеринбург, 2006. – Вып. 3 : Материалы третьей междунар. богословской науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию со дня рождения протопресвитера Иоанна Мейендорфа, 2–3 марта 2006 г. – Ч. 1. – С. 155–159.
9. О почитании святых в Херсонесе – Херсоне по материалам некрополя // Мир Византии : материалы Междунар. науч. семинара (г. Белгород, 27–28 окт. 2007 г.). – Белгород, 2007. – С. 161–165.
10. О топографии христианского некрополя в Херсонесе // Небесные патроны и земные служители культа : IX Междунар. Крым. конф. по религиоведению (Севастополь 15–19 мая 2007 г.) : тез. докл. и сообщ. – Севастополь, 2007. – С. 52–53.
11. О внутригородских кладбищах византийского Херсона // ВХУ. – 2008. – № 816 : Історія. – Вип. 40. – С. 95–104.
12. О «крытых кладбищах» византийского Херсона // Кондаковские чтения, II : Проблемы культурно-исторических

- эпох : материалы междунар. науч. конф. (2007, Белгород). – Белгород, 2008. – С. 270–279.
13. О происхождении Афонского погребального обряда // Международная науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения академика В. П. Бузескула (6; 2008; Харьков) : материалы. – Харьков, 2008. – С. 90.
14. О кладбищенских регионах и церквах византийского Херсона // Науч. ведомости Белгород. гос. ун-та. Сер. : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2009. – № 7 (62), вып. 10. – С. 38–48.
15. О раннехристианских надгробиях и эпитафиях в Херсонесе – Херсоне // Классическая и византийская традиция. 2009 : материалы III Междунар. науч. семинара / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2009. – С. 156–161.
16. О городских кладбищах византийского Херсона // ДЗ. – 2009. – Т. 3. – С. 357–364.
17. О елее в раннехристианской погребальной традиции // Проблемы истории и археологии Украины : материалы VII Междунар. науч. конф., г. Харьков, 28–29 окт. 2010 г. – Харьков, 2010. – С. 92.
18. О происхождение раннехристианской художественной традиции в византийском Херсоне / А. Н. Литовченко, М. В. Фомин, А. Г. Чекаль // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 121–133.
19. О формировании христианской общины в позднеантичном Херсонесе // Одиссос : Актуальні проблеми історії, археології та етнології : [зб. наук. ст.] / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – Вип. 2. – С. 200–202.
20. Центрические храмы византийского Херсона / М. В. Фомин, А. А. Шевцова // Кондаковские чтения, III : Человек и эпоха: античность – Византия – Древняя Русь : материалы III Междунар. науч. конф., г. Белгород, 8–9 окт. 2010 г. – Белгород, 2010. – С. 133–138.
21. Археологический туризм в Украине. Перспективы развития / М. В. Фомин, А. Ю. Худешенко // III Междунар.

- науч.-практ. конф. «Историко-культурное наследие Причерноморья: изучение и использование в образовании и туризме» (Ялта, 28–30 апр. 2011 г.) : тез. докл. и сообщ. – Ялта, 2011. – С. 115–117.
22. Археологический туризм как способ сохранения культурного наследия // *Методологія досліджень та сучасні соціальні, економічні, технологічні проблеми розвитку суспільства* : зб. тез доп. міжнар. конф. науковців, викладачів, спеціалістів (18.11.2011 р.). – Харків, 2011. – С. 271–272.
23. Дослідження «Цитаделі» Херсонеса Таврійського / Домановський А. М., Сазанов А. В. Фомин М. В. // *Археологічні дослідження в Україні, 2010* : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ ; Полтава, 2011. – С. 98–101.
24. Местнотчимые святые в позднеантичном Херсонесе // *Херсонес – город Святого Климента* : тез. докл. и сообщ. VI Междунар. конф. по церков. археологии, г. Севастополь, 12–18 сент. 2011 г. – Севастополь, 2011. – С. 43.
25. Погребальная традиция и обряд в византийском Херсоне (IV – X вв.). – Харьков : Коллегиум, 2011. – 290 с.
26. Роль археологического туризма в формировании интереса к родной истории у молодежи / А. М. Домановский, М. В. Фомин // *Молодь у соціокультурному просторі України* : матеріали міжвуз. наук.-метод. семінару (15 груд. 2011 р.). – Харків, 2011. – С. 65.
27. Возможные пути сохранения историко-археологического наследия Крыма / М. В. Фомин, А. Ю. Худешенко // *Материалы науч. конф. «Ломоносовские чтения» 2012 и X Междунар. науч. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов – 2012»* : тез. докл. – Севастополь, 2012. – С. 229–230.
28. Дослідження «Цитаделі» Херсонеса Таврійського / Домановський А. М., Сазанов А. В., Фомин М. В. // *Археологічні дослідження в Україні, 2011* : зб. наук. пр. / Ін-т археології НАН України. – Київ, 2012. – С. 40–43.
29. К вопросу о формировании христианской общины в позднеантичном Херсонесе // *Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма* : [сборник] / ред.-сост.

- М. М. Чореф. – Севастополь ; Тюмень, 2012. – Вып. 4. – С. 69–77.
30. О монументальном искусстве Херсонеса в IV в. // Классическая и византийская традиция. 2012 : материалы V Международ. науч. конф. / Белгород. гос. ун-т. – Белгород, 2012 – С. 96–101.
31. О гарнизоне Херсонеса в IV в. // Материалы науч. конф. «Ломоносовские чтения» 2012 и X Междунар. науч. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов – 2012» : тез. докл. – Севастополь, 2012. – С. 104–105.
32. Про гірську фортецю Сьюрен (Шиварін) // Проблеми історії та археології України : матеріали VIII Междунар. науч. конф., 9–10 нояб. 2012 г. – Харьков, 2012. – С. 90–91.
33. Развитие комплексных экскурсионных программ на примере национального заповедника «Херсонес Таврический» // Соціально-економічний розвиток суспільства на засадах реалізації кластерного підходу : зб. тез. доп. міжнар. інтернет-конф., Харків, 13 листоп. 2012 р. – Харків, 2012. – С. 281–283.
34. Раннехристианская погребальная живопись Херсонеса – Херсона (к итогу дискуссии о датировке) / Е. Я. Туровский, А. А. Филиппенко, М. В. Фомин // ВХУ. – 2012. – № 1005 : Сер. : Історія. – Вип. 45. – С. 99–106.
35. Сирийские мотивы в раннехристианском искусстве Херсонеса-Херсона / А. Н. Литовченко, М. В. Фомин, А. Г. Чекаль // Сугдейский сборник / Нац. заповедник «София Киевская». – Киев ; Судак, 2012 – Вып. 5 : Причерноморье, Крым, Русь в истории и культуре : материалы V Судак. междунар. науч. конф. (г. Судак, 23–24 сент. 2010 г.). – С. 142–150.
36. Херсонесские склепы с раннехристианскими росписями / Е. Я. Туровский, А. А. Филиппенко, М. В. Фомин // ДЗ. – 2012. – Т. 5. – С. 154–163.
37. Археологический туризм или как изменить будущее // Историко-культурное наследие Причерноморья: изучение и использование в образовании и туризме : IV Междунар. науч.-конф. (Ялта, 25–26 апр. 2013 г.) : тез. докл. и сообщ. – Ялта, 2013. – С. 58–59.

38. Виноделие как элемент культурного наследия / М. В. Фомин, А. В. Тищенко, Я. Л. Шкода // Там же. – С. 55–56.
39. Местночтимые святые в позднеантичном Херсонесе // Климентовский сборник : материалы VI Междунар. конф. «Церковная археология: Херсонес – город святого Климента» (Севастополь, 2011 г.). – Севастополь, 2013. – С. 353–360.
40. Молодіжний туризм в Україні як дозвіллева діяльність // Молодь і туризм в культурі України: аксіологічний аспект соціалізації : монографія / відп. ред. О. В. Федотова. – Харків, 2013. – С. 170–180.
41. О некоторых символических элементах в раннехристианской погребальной традиции Херсонеса – Херсона // II Бахчисарайские науч. чтения памяти Е. В. Веймарна : тез. докл. и сообщ. Междунар. науч. конф. (Бахчисарай, 3–7 сент. 2013 г.). – Симферополь, 2013. – С. 49–50.
42. О некоторых сюжетах раннехристианской скульптуры Херсонеса IV–V вв. // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма : [сборник] / ред.-сост. М. М. Чореф. – Севастополь ; Тюмень, 2013. – Вып. 5. – С. 88–102.
43. О раннехристианских комплексах Херсонеса / М. В. Фомин, А. А. Шевцова // ВХУ. – 2013. – № 1087 : Сер. : Історія. – Вип. 47. – С. 22–33.
44. О раннехристианской живописи Херсонеса-Херсона IV–VI вв. // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма : [сборник] / ред.-сост. М. М. Чореф. – Севастополь ; Тюмень, 2013. – Вып. 5. – С. 82–88.
45. Открытие христианского искусства // Византийская мозаика... – 2013. – С. 84–95. – (Нартекс. Byzantina Ucrainensia ; Supplementum вып. 1).
46. Проблема вовлечения памятников Национального заповедника «Херсонес Таврический» в экскурсионные программы / И. Н. Манжаренко, М. В. Фомин // Историко-культурное наследие Причерноморья: изучение и использование в образовании и туризме : IV Междунар. науч.-конф. (Ялта, 25–26 апр. 2013 г.) : тез. докл. и сообщ. – Ялта, 2013. – С. 31–32.

47. Раннехристианское искусство позднеантичного Херсонеса. Происхождение художественной традиции // Византия и византийское наследие в России и мире : тез. докл. XX Всерос. науч. сессии византистов, Москва, 3–6 июня 2013 г. – Москва, 2013. – С. 255–257.
48. Херсонесские раннехристианские катакомбы. К итогу изучения // 'Ρωμαϊός : сб. ст. к 60-летию проф. С. Б. Сорочана. – Харьков, 2013. – С. 358–368. – (Наптекс. Byzantina Ukrainensia ; т. 2).
49. «Царствие небесное» в раннехристианском искусстве Херсонеса – Херсона // Кондаковские чтения, IV : Античность – Византия – Древняя Русь : материалы междунар. науч. конф. (Белгород, 12–13 окт. 2013 г.). – Белгород, 2013. – С. 67–72.
50. Воплощение восприятия «Царствия небесного» в раннехристианских памятниках Херсонеса – Херсона // Материалы науч. конф. «Ломоносовские чтения» 2014 года и Междунар. науч. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов – 2014» : тез. докл. – Севастополь, 2014. – С. 93.
51. К проблеме формирования раннехристианского мировоззрения в позднеантичном Херсонесе // Проблемы истории и археологии Украины : материалы IX Междунар. науч. конф. (Харьков, 30–31 окт. 2014 г.). – Харьков, 2014. – С. 71.
52. О проблеме формирования раннехристианской художественной традиции в Херсонесе IV–V вв. // ВХУ. – 2014. – № 1117 : Сер. : Історія. – Вип. 48. – С. 38–47.
53. Про типологію християнських храмів перших століть // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Історія та географія. – 2014. – Вип. 51. – С. 119–124.
54. Проблемы сохранения культурного наследия и развития туризма в Украине / Е. Г. Бабенко, М. В. Фомин // Материалы науч. конф. «Ломоносовские чтения» 2014 года и Междунар. науч. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов–2014» : тез. докл. – Севастополь, 2014. – С. 314.
55. Раннехристианская живопись позднеантичного Херсонеса // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма : [сборник] / ред.-сост. М. М. Чореф. – Севастополь ; Тюмень, 2014. – Вып. 6. – С. 299–390.

56. On the issue of shaping of the Chersonesos citizens' world-view during the transformation from an antique to Byzantine city (on the materials of Chersonesos necropolis) / Fomin M., Suprun N. // *Res Historica*. – 2014. – № 38. – P. 35–43.
57. Археологічний туризм в Україні: перспективи розвитку / М. В. Фомін, О. О. Шевцова // *Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін»*. – Харків, 2015. – С. 204–210.
58. Археологічний туризм як перспективний напрям розвитку активно-пізнавального туризму в Україні / В. Б. Селевко, М. В. Фомін // *Туристичний бізнес : Світові тенденції та пріоритети : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 10-річчя каф. турист. бізнесу (20 листоп. 2015 р.)*. – Харків, 2015. – С. 230–234.
59. О культе местнотимых святых в ранневизантийском Херсоне // *ВХУ*. – 2015. – № 1145 : Серія : Історія. – Вип. 50. – С. 225–232.
60. On the Origin of the Early Christian Artistic Tradition in Byzantine Chersonesos [Electronic Resource] / Litovchenko A., Fomin M., Chekal A. // *Athens Journal of History* – Athens, 2015. – Vol. 1, issue 3. – P. 223–237. – Way of access : <http://www.athensjournals.gr/history/2015-1-3-4-Litovchenko.pdf>.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АИЗ – Археологические известия и заметки.

АПВВІ – Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків.

БИ – Боспорские исследования / Нац. акад. наук Украины, Ин-т востоковедения им. А. Е. Крымского, Крым. отд-ние, Центр археол. исслед. БФ «Деметра».

ВВ – Византийский временник.

Византийская мозаика... – Византийская мозаика : сб. публ. лекций Эллина-визант. лектория при Свято-Пантелеимон. храме / ред. С. Б. Сорочан ; сост. А. Н. Домановский. – Харьков.

ВХУ – Вестник Харьковского университета, Вісник Харківського університету, Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

ДЗ – Дриновський збірник = Дриновски сборник / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків ; Софія.

Древности... – Древности, [1994–2015] : харьков. ист.-археол. ежегодник.

ЖМНП – Журнал Министерства народного просвещения.

ЗХІФТ – Збірник Харківського історико-філологічного товариства – сучасне продовження «Сборника Харьковского историко-филологического общества».

ЗХУ – Записки Императорского Харьковского университета.

СХИФО – Сборник Харьковского историко-филологического общества.

ХА – Хазарский альманах : сб. науч. тр. / Ин-т востоковедения НАН Украины, Междунар. центр хазароведения Восточнукр. филиала Междунар. Соломонов ун-т, с тома 13 (2015 г.) издается Ин-том славяноведения РАН, Ин-том востоковедения НАН Украины, Междунар. Соломоновым ун-том.

ЗМІСТ

Два століття співу на золотій гілці Візантії: візантійські студії у Харківському університеті (від XIX до XXI століття) (А. М. Домановський, М. Є. Домановська).....	3
--	---

Основні публікації з історії візантиністики у Харківському університеті	17
Використані бібліографічні покажчики.....	25

Частина 1. Візантиністика у Харківському університеті (середина XIX – початок XX ст.)

Багалій Дмитро Іванович	27
Білецький Олександр Іванович	27
Бузескул Владислав Петрович	28
Дринов Марин Стоянов	29
Загурський Леонід Миколайович	31
Зернін Олександр Петрович	32
Ільїнський Григорій Андрійович	32
Кирпичніков Олександр Іванович	33
Лавровський Микола Олексійович	34
Лавровський Петро Олексійович	35
Лебедев Амфіан Степанович	36
Максимейко Микола Олексійович	36
Надлер Василь Карлович	37
Остроумов Михайло Андрійович	37
Петров Михайло Назарович	38
Погодін Олександр Львович	38
Редін Єгор Кузьмич	39
Савва Володимир Іванович	50
Халанський Михайло Георгійович	51
Черноусов Євгеній Олександрович	52
Шміт Федір Іванович	53

**Частина 2. Візантиністика у Харківському університеті
(середина XX – початок XXI ст.)**

Бардола Костянтин Юрійович	58
Гриневич Костянтин Едуардович	61
Домановська Марина Євгенівна	62
Домановський Андрій Миколайович	66
Кадеєв Володимир Іванович	83
Латишева (Грінченко) Олександра Володимирівна	87
Лиман Сергій Іванович	89
Литовченко Анна Миколаївна	95
Митряєв Анатолій Ілліч	97
Михаліцин Павло Євгенійович	98
Пархоменко Марія Вікторівна	102
Піщуліна (Супрун) Наталія Олегівна	104
Роменський Олександр Олександрович	106
Сорочан Катерина Сергіївна	114
Сорочан Сергій Борисович	117
Філіппенко Ростислав Ігоревич	145
Фомін Михайло Володимирович	147
 Список скорочень	 155

Довідкове видання

ВІЗАНТИНІСТИКА
У ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
(середина XIX – початок XXI ст.)

Бібліографічний покажчик

Укладачі:

М. Є. Домановська, А. М. Домановський

Бібліографічний редактор:

С. Р. Марченко

Художнє оформлення:

В. А. Носань

Технічний редактор:

Є. В. Онишко

Підписано до друку 20.04.17. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 9,88. Наклад 300 прим. Зам. № 17-44.

Видання і друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59
Тел.: (057) 700-37-30
E-mail: maydan.stozhuk@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

